

91. szám

2015.

EX

S y m p o s i o n

irodalom művészet filozófia reflexió

SKANDINÁV LOTTÓ

„Miért beszél ilyen keveset? Fejében kavarnak a gondolatok, de mi is a különbség a gondolatok és a szavak között? Elég csak hangosan kimondani őket. Mert ebből adódott a különbség: Káin csak gondolkodott, Ábel viszont ki is mondta, amit gondolt.”

Karl Ove KNAUSGÅRD

HRABÁLLJ

I. rész

1.

Tikkari fújtat és zihál, szájában egy törött cigarettával, Hyvönen ugyanis sikeresen a jobb könyökhajlatába szorította kollégája nyakát, a baljával pedig kétségbeesetten csépeleli a halántékát, szemét, arccsontját. Tikkari mindkét kezével Hyvönen nadrágjába kapaszkodik, és húzza lefele, térdei az utca kövét potyolják a vasútállomás előtt. Hyvönen zakója Tikkari cipője alá keveredett. Tikkari mellénye nyúlik és recseg, ahogy kitekeri magát a nyakbilincsből, majd talpra szökken, és visszakézből bevisz egy fűrgé ütést Hyvönen felső ajkának tájékára. Hyvönen orrából és a fogához csattanva felrepedő szája széléből ömleni kezd a vér. Viszonzásul megkísérli klasszikus mozdulattal herén rúgni kollégáját, de csak a combján találja el. Egy vonatra váró utas óvatos léptekkel távolabb húzódik a verekedőktől, Tikkari üvöltve káromkodik.

Az állomásépület kétszintes, viharvert kőház, falait fakósárgára vakolták. A nyugat felől befutott gyorsvonat egy perce indult tovább, a pályaudvar előtti sínek üresek. Távolabb, a fából épült raktárépület előtt ütött-kopott teherszerelvény áll. Egy hosszú szoknyás anyóka közeledik a verekedéstől kimerült férfiak felé, tenyerét nyújtja. Fekete fogakkal teli szája rövid szócskát mormol.

– Pénzt akar – lihegi Hyvönen. Tikkari felkecmereg a földről, leporolja a ruháját, és az öregasszony felé fordul.

– Nincs helyi valutám – köhécsel, és szét-

tárja a karját. – Ez a nyomorult gazfickó itt elfelejtette közölni velem, hogy hová is utazunk.

Tikkari tarkón legyinti Hyvönent, Hyvönen bokán rúgja Tikkarit, de már nem esnek egymásnak úgy istenigazából.

– Te választottad a céget, te nyomoronc – védekezik Hyvönen rekedt hangon. – Amúgy elmegy itt az euró is... el, mint a papus pájinkája tavaszra.

Az állomás mellett alacsonyabb épület áll, amellett pedig két még alacsonyabb. Úgy gubbasztanak egymás mellett, mint valami nagy gonddal elhelyezett építőkockák. A falakon festéksprayjel sietősen odafújtt krikszkrakszok. Tikkari felemeli a földről leborult gurulós bőröndjét, és elindul az állomás előtt elterülő park irányába. Hyvönen Tikkari után néz, újra a motyogó asszony felé fordul, a zsebébe nyúl, és ad neki pár pénzérmét. Az anyóka szoknyája ráncai közé csúsztatja a pénzt, és két egymástól világosan elkülöníthető szót mond Hyvönennek. Hyvönen bólint, felkapja a táskáját a földről, és Tikkari után szalad.

– Beszéltem hozzá – lihegi. – Biztos megköszönte, vagy valami ilyesmi – folytatja.

Tikkari nem válaszol, csak lépdel tovább, míg végül le nem rogy egy fapadra. Hyvönen is leül mellé. Tikkari szemügre veszi a park egyetlen épületét, egy roskatag elárusítóbódét, amelyben cigarettát és üdítőt árulnak, és megkérdezi:

– Miféle hely ez?

Hyvönen lehajtja a fejét, és az állomásépület ajtaja fölött kajlán lógó táblára mutat.

– Mondjuk, Hraběslav?

(...)

7.

A papír sarkára egy stilizált oroszlán képét nyomtatták, illetve a szálloda címét, tele hegyes, szögletes betűkkel. Tikkari kisimítja a gyűrődést a papíron, miközben tovább ír. Megszámozza a papírra kanyarított mondatokat. A negyedik után megáll a toll a kezében. A mennyezetre emeli a szemét, megvakarja az állát, és a szemüvegét igazgatja.

Magához inti az étterem óriás termetű tulaját, akinek már tudja a nevét.

– Karel – szólítja meg, és a papírra mutat. – Szerinted mindent felírtam, ami szükséges?

Karel a papírra mered fentről, a magasból, megvonja a vállát, és kérdőleg emeli fel a hüvelykujját.

– Rendben, hozd csak – esik le Tikkarinak a tantusz, majd a papír szemlélésébe mélyed, mintha keresztül akarna látni rajta. Homlokába lógó hajába túr, és nagyot sóhajt.

– Tanácskozni nem lehet egyedül – fújtat, amikor Karel leteszi elé az újabb korsót. Az oldalán lecsordogáló sört felszívja a valamilyen szőrös állat képével díszített karton alátét. Tikhari átolvassa a számozott mondatokat, megfordítja a papírt, felemeli a korsót, majd így szól:

– Köszönöm, égi atyám, ámen!

Azzal hármat kortyint gyorsan, majd újra int Karelnak, hüvelyk- és mutatóujját felemelve, amelyek között pont elferne egy pohárka. Karel megérti, és egy kupica barnás folyadékkal tér vissza az asztalhoz. Tikhari egy hajtásra kiissza, s halk szipogással kíséri a mozdulatot, majd hangosan megköszörüli a torkát. A szabadalmi mérnök szája fokoatosan egyre szélesebb mosolyra kerekedik.

Néhány óra elteltével a Tikhari előtt fekvő lapon még mindig négyenél tart a számozás, de a lap üresen maradt alsó részét azóta vonalak és körök összevisszasága töltötte meg. Egyes körök szemet és szájat kaptak. Tikhari a papírral hadonászva meséli a szomszédos asztalnál ülő férfiaknak – szám szerint háromnak –, hogy mit is akart a papírra lejegyzettekkel mondani. A férfiak barátságos arc kifejezéssel hallgatják Tikhari szóáradatát, és valahányszor szünetet tart, megemelik korsóikat. Mondanak valamit egy olyan nyelven, amelyet Tikhari nem ért. Ő megrázza a fejét, megemeli saját korsóját, és a férfiak felé bólint.

– Jó egészség – köhinti, mielőtt kortyol egyet.

Hogyan ismerkedtem meg velük? Hát a folyó jóvoltából. A mi Zličín folyónknak önálló akarata van. Egyik vasárnap elkezdett visszafelé folyni, és az állomásfőnök fia, Petr, aki a folyón halászott épp, azt mesélte, látott

három pontyot, amint a víz felszínére emelkedtek, és úgy ejtöztek ott, mintha gumimatracon heverésznének. Amikor Petr megkérdezte tőlük, hogy a folyó felső folyásából hogyan is lett egyszeriben alsó, a pontyok cigarettát kérték tőle, és reszelős hangon danolászni kezdtek. Egyikük tetőtől farkig tele volt tetoválva, és azt mesélte, hét évet ült a Pankrácban, mert egyszer meglepte a feleségét, amint egy idegen ponttyal ívott, és elvágta mindkettejük torkát. A másik pontynak pedig olyan mély ráncok voltak az ábrázatán, hogy krumplit lehetett volna beléjük ültetni, mesélte Petr. Persze akkor nem hittek neki, senki más nem látott éneklő pontyokat, de a folyó egy napig visszafelé folyt, ezt mindenki tudja, az újságok is megírták.

Én nem mondom, hogy Petr hazudott, csak annyit mondok, hogy nem hittek neki. Petr becsületes fiú, és azután az eset után jobban haraptak a horgára a pontyok, mint bárki másnak. Azt állította, a pontyok maguk mondták el neki a trükköket. És a hazugságról Petr azt se tudja, mi fán terem. Ismertem egyszer egy Jaroslav nevű embert, német származású volt, na, de ő olyan nehéz súlyú hazudozó volt, hogy nevet is többször váltott naponta, mindig a beszélgetőtársától függően. A végén már maga sem tudta, mi igaz és mi nem. Ha a felesége megkérdezte: „Voltál-e, apjukom, a piacon krumplit venni?“, Jaroslav azt válaszolta, a zsidó temetőben volt énekelni a veteránok kórusával, annak ellenére, hogy egyáltalán nem volt énekhangja. Egyszer a neje azt akarta megtudni, szépnek találja-e őt Jaroslav, és nem nehéz elképzelni, micsoda felfordulás lett belőle. Jaroslav kénytelen volt azzal kimagyarázni magát, hogy félreértette a kérdést, mert épp azelőtt ivott meg egy egész üveg gyógynövénylikört, bár szegény feje akkor már egy hónapja nem ivott egy kortyot sem. Hogy miért? Mert egy orvos Jaroslav hátához nyomta a fülét a kocmában, és azt mondta, a zakatolásból ítélve a bal tüdeje a jobb helyén van, és fordítva. Jaroslav ijedtében végleg felhagyott az ivással. Az orvos úgy vélte, a veséivel is ugyanez a helyzet, de ennek megállapításához már alaposabb vizsgálatokra lett volna szükség.

Hraběslavban élni jó. Az U Pánkú jó, Karel jó és az én drága feleségem is jó. Nem sokkal azután találkoztam vele, hogy a szél nem fújt már keresztül rajtam. Ő a karjába vett, és azt mondta, isten hozott, már vártalak. Valami hasonlót éreztem akkor is, amikor az a két férfi megérkezett: már vártam rájuk.

8.

Hyvönen cigarettát vásárol a parki bódéból. Tikkari két kézzel tartja a kis építményt, hogy össze ne dőljön. Egy vastag katonakabátba öltözött öregember óvatos mozdulatokkal közelít hozzájuk, meghajol, és udvariasan üdvözlí őket.

– Ruszki, bazmeg – kiált fel Tikkari, és hasra vágódik. – Hyvönen, erősítést!

Hyvönen a földön fekvő, hadonászó Tikkarira néz, majd visszafordul a bódé eladója felé, és így szól:

– El tudná képzelni, szép kisasszony, hogy sétáljon velem egyet, amennyiben nincs más dolga munka után, *prosím*?

Az eladó csilingelve nevet fel. Hyvönen nevetése mélyebben zendül. Kezet fog az öregemberrel, végigsimítja annak kabátját, és mintha végigfutna a hátán a hideg.

– Vermut, *prosím* – mondja aztán Hyvönen, és az áruskisasszony újra felkacag.

A lány gyorsan szól néhány szót az öreghez, amire az széles mosollyal válaszol. Tikkari a hátára fordul, és fúj egy nagyot.

– Ezek neked barátaid? – kérdezi Hyvönentől, miközben felhúzza a lábát. – Segíts felállni.

Miután Hyvönen talpra segítette Tikkarit, a két férfi nagy erőfeszítések közepette elindul kart karba öltve az oroslánról elnevezett szálloda irányába. Hyvönen visszainteget a lánynak és a katonakabátosnak. Tikkari széles léptekkel halad, Hyvönen szorosabban összezárva teszegeti a lábait. Ide-oda billegve lépegetnek, mintha egy láthatatlan tánczenekear kísérné mozdulataikat. Az öregember kerek arcán gyengéd kifejezéssel néz a fura páros után.

(...)

20.

Tikkari mély álmából riad fel. Jézus ott áll az ágya mellett, épp most kopogtatta meg az alvó férfi homlokát. Tikkari sietve körülnéz, látja Hyvönent az ágyában, suttogva szólítja: „Hyvöneeeen”. A másik nem ébred fel. Jézus megrázza a fejét, ujját a szája elé emeli, és int Tikkarinak, hogy kövesse. Tikkari felkel, belebújik a nadrágjába és a kabátjába, majd a göndör hajú férfi után indul, aki felvezeti őt a lépcsőn, fel a háztetőre. Ott Jézus széttárja a karjait, ráparancsol Tikkarira, hogy kapaszkodjon fel a hátára, majd azonmód elrúgja magát, és a levegőbe emelkedik. Tikkari szorosan Jézus csípője köré fonja a lábát.

– Most azért félek – mondja.

Isten fiának karjai megnyúlnak, és fekete tollak lepik be őket. Csak úgy úszik a levegőben, erőteljes szárnycsapásokkal, és egyszeriben magasan Hraběslav fölött keringenek. Ekkor így szól Jézus:

– Nézd!

A város körül elterülő erdőkre és mezőkre mutat. Tikkari előbb lenéz, aztán fel, és azt látja, hogy Hraběslavot egy halvány, áttetsző búra veszi körül, mely magasan a város fölé domborul. A kupola csúcsán van egy kis nyílás. Tikkari megkérdezi, ki lehet-e azon keresztül jutni. Jézus nem felel, hanem sebesen a lyuk felé veszi az irányt. Ahogy közelítenek a nyíláshoz, Tikkari látja, hogy az nagyon kicsi, alig egy méter átmérőjű, és Jézus fülébe üvölti, hogy nem férnek ott át. Zúg a szél körülöttük, ahogy az isten fia csak szeli tovább a levegőt, egyenesen kiszáguld a kupola alól, és szárnyai, reccs, letörnek a nyílás peremének ütődve. Tikkari feje sajog, homloka felhorzsolódik, de egyszeriben a búrán kívül találják magukat, immár szárnyak nélkül.

– Hoppá, ez meg hogy történt? – szólal meg Jézus.

Leül a lyuk szélére, lábát belógatja a kupola nyílásán, lógázza. Tikkari remegve áll a csúszós felületen, próbál talpon maradni.

– Minek hoztál engem ide? – kérdezi. – Süsükeselyűsködni itt az éjszaka közepén. Ez nekem egyáltalán nem tetszik – teszi hozzá, azzal a lába megcsusszan a kupola felszínén,

elveszíti az egyensúlyát, hasra esik, próbál megkapaszkodni Jézus lábában, a lyuk szélében vagy bármiben, de nem talál fogást, és elkezd lefelé csúszni a búra felszínén.

– A jószagú úristenedet – üvölti Tikkari, ahogy csúszik, egyre gyorsabban, és a kupola felszíne villódzni kezd a szeme előtt.

Felhúzza az ingét, csupasz hasa növeli kisése ugyan a súrlódást, de az iram nem lassul számottevően, mert a kupola oldala egyre meredekebb. Tikkari a szinte függőleges fal mentén zuhan lefelé. Ekkor meglát maga alatt egy sebesen száguldó vonatot, ahogy Hraběslav felé közeledik a mezőn keresztül. Úgy tűnik, néhány másodpercen belül a várost körülvevő búrának rohan. Az ütközés előtt egy pillanattal a kupolán megjelenik egy nyílás, a vonat beszáguld rajta, ugyanakkor pedig Tikkari a vonat tetején keresztül bepottyan egyenesen egy ülésre, amely előtt a lehajtható asztalon egy kávéscsésze, egy sonkás-sajtos zsemle és az *Iffúsági Front* című újság egy példánya díszleg.

– Hoppá – mondja Tikkari az ülésre huppanva. A szomszédos ülésen utazó holló homlokon koppintja a csőrével, a vonat fűtyölve fut be a hraběslavi állomásra, és Tikkari ijedten riad fel. Hyvönen felemelt kézzel áll az ágya mellett, elnézést kér, mondja, ha megijesztette, és közli, hogy halászni megy.

(...)

30.

Tikkari megzavarja békésen szundikáló barátja álmát.

– Hyvönen – szól hozzá, megrázva az alvó vállát. – Összetalálkoztam az erdőben a főnökkel, Kejonennel. Azt mondta, hogy a feleséged meghalt.

Tikkari belenéz a Hyvönen homlokába lógó hosszú hajtincsek mögül pislogó álmos szempárba. Hyvönen kisöpri a haját a szeméből, miközben azt kérdi: „mi?”

– Mi van? – ismétli, amikor Tikkari tovább rázza.

– Hogy került Kejonen az erdőbe? – csodálkozik el, amikor végre eljut az agyáig Tikkari története, amelyben viharos szelek fújnak. Aztán hozzáteszi, Kejonen jól ismert hazudozó.

– Én is ezt mondtam – bólint Tikkari. – És akkor a holló kiszedte Kejonen szemét – folytatja. Nem kéne hazatelefonálnod?

Hyvönen felül, és azt mondja, állati fura egy ügy.

– Szerintem is – bólint Tikkari.

Hyvönen pontosít:

– Nem az, hogy Kejonen az erdőben, hanem hogy a fejemben... Épp Kejonenről álmodtam, amikor felébresztettél.

Tikkari hátralép, arcára nyugtalanság ül ki.

– Hogy van ez, hogy most hirtelen mindeütt ez a Kejonen? Miféle álom volt az?

Hyvönen megvakarja a tarkóját és elvigyorodik.

– Kejonen egy ilyen végtelenül hosszú feedback-szeánszot tartott otthon, visszajelzéselemzést, ahogy ő nevezte, és végig akart pörgetni mindent, amit mi itt csináltunk. Uramatyám, de hosszú volt.

Tikkari egy pohár víz után nyúl, kortyol egyet, és megkérdezi:

– Én is ott voltam?

Hyvönen elgondolkodik, és azt válaszolja, „mintha”.

– De jó zavaros volt. Na és az erdőben? Mit mondott Kejonen Liisáról?

– Állítólag belehalt a keserűségbe – mondja Tikkari. Hyvönen hunyorogni kezd, és megkérdezi, hol a cigaretta.

Tikkari odanyújtja a csomagot és közben leül az ágy szélére, Hyvönen mellé. Egy gyűfával gyűjtanak rá, és egy ütemben fűjják a füstöt. Végül Hyvönen kijelenti, hogy ugyan már, nem halt meg az ő felesége.

– De ami a keserűséget illeti, az biztos, hogy keserű egy ember volt, keserű, mint az üdvhadserég ingyenkávéja – teszi még hozzá.

Tikkari a vállára teszi a kezét, és megszorítja.

Kopognak az ajtón. A férfiak egymásra néznek, Hyvönen megkérdezi, Tikkari vár-e vendéget.

– Nem tudok róla – feleli Tikkari.

Újra kopognak, Hyvönen az ajtóhoz lép. Óvatosan kinyitja, átvesz egy újságba tekert csomagot, köszönetet mond, behátrál, és visszafordul a szoba belseje felé.

– Petr hozott egy halat – jelenti be.

Tikkari annyit mond:

– Ejsze, egy falat halat.

Hyvönen a csomagot méregeti a kezében, és megállapítja:

– Úgy két kilós. Ha nem több vagy kevesebb.

Aztán hozzáteszi, hogy a *děkuji* errefelé annyit tesz: *köszönöm*. Tikkari észrevette-e? Tikkari erre, hogy ennyit azért sikerült már felszednie. Mégiscsak jó pár hónapja itt dekolnak. Önkéntelenül is ráragad az emberre.

– Jobb lesz átvenni Karelhez, amíg még friss, hogy megpucolhassa, mielőtt megpuhulna – szól Hyvönen, és belebújik a zakójába.

Tikkari bólínt, és felkel az ágyról.

– Mennyi cigink van még? – kérdezi, amikor kilépnek az ajtón.

Az utcán Tikkari a járda szélén egyensúlyozva hajlandó csak lépdelni. Ahol az útépités miatt megszakad a perem egy darabon, oldalra ugrik, előreszökken, majd vissza a kőszegélyre. Egy pillanatra meginog, de aztán visszanyeri az egyensúlyát. Hyvönenre pillant, mint aki csodálatot vár a mozdulattól, ám Hyvönen mintha észre sem venné. A becsomagolt halat hóna alá szorítva csak bámul maga elé a földre. A szembejövő öregember, akinek nincs karima a kalapján, tesz néhány tánclépést, és rötyögve Tikkari lábára mutat. Emez meghajol, mintegy köszönetképp, majd folytatja az egyensúlyozást. A szél felfelé kavargja a száraz leveleket a lejtőn.

Az U Pánkű ajtaja ismerőset nyikordul, ahogy a két férfi belép rajta. Leülnek a sötét faasztalhoz, és nézik, hogy tesz-vesz Karel. A nagydarab férfi épp nagy műgonddal tölt sört felváltva három korsóba. Ahogy a hab leszáll, újra csap alá tartja őket, és ereszt beléjük az aranysárga folyadékból újra, hogy a sör felhabozzon. Végül, amikor tele vannak a korsók, Karel egy kés szélével lesimítja a habkoronákat.

– *Na zdravi* – mondja aztán, miközben az asztalra teszi a söröket.

Két kortyintással felhajtja a saját sörét, cigarettára gyújt, és visszasétál a pult mögé. Tikkari azt mondja, Karel pompás egy fickó.

– Ebben, azt hiszem, egyetértünk – bólínt rá Hyvönen, és belekóstol a sörébe.

Tikkari követi a példáját, majd visszateszi

a korsót a karton alátétre, és az asztalra fekteti a kezét, tenyérrel lefelé. Felemeli az állát, és azt mondja:

– Veikko, gondolkodtam.

Hyvönen a szemébe néz, és vár. Amikor azt látja, nincs folytatás, azt mondja, ő is gondolkodott, törte a fejét. Tikkari bólínt. Mindketten kortyolnak a sörükből.

– Gondolkodtam azon, hogy akarok-e én még egyáltalán hazamenni – szólal meg Tikkari, miután letörölte a habot a bajszaról.

Hyvönenre néz, aki rákérdez, akar-e. Tikkari az ujjával dobol az asztalon.

– Aztán azon tűnődtem, hol az otthonom – folytatja Tikkari.

– És? Hol? – kérdezi Hyvönen.

Tikkari ujjai abbahagyják a dobolást.

– Nem tudom.

Hyvönen újra kortyol egyet a poharából, Karel sörét ízlelgeti.

– Egyáltalán nem rossz.

Tikkari egyetért. Hozzáteszi, hogy Jézus bora is jó. Hyvönen a korsó széle fölött Tikkarira pillant.

– Te, Juhani, nem kezdett el neked véletlenül lágyulni a nyúltagyad, mióta ide kerülünk? Sőt tán már a halántéklebenyed is?

Tikkari elgondolkodik a válaszon. Úgy véli, az ember fejének különböző részei ebben a korban akár már lágyulófélben is lehetnek. A keményfejség önála sosem vezetett sehová.

– A Jézussal való találkozás egyike azon jó dolgoknak, amelyeket ettől az utazástól és várostól kaptam.

Végtelenül megnyugtató dolog ülni és azt figyelni, ahogy az isten fia figyelmesen rajzolja a köröket, magyarázza Tikkari. Hyvönen ujját a sörbe mártja, és egy karikát kanyarint az asztalra.

– És a hazamenetellel mi lesz?

Tikkari kortyol egyet a söréből.

– Már el is felejtettem, milyen otthon. Itt meg... itt van Jézus, a holló és Karel söre. Szerintem ezek összefüggenek.

Hyvönen kíváncsi volna rá, mi módon. Miután meghallgatta a választ, komoly hangon elismétli:

– A holló Jézus.

Tikkari bólínt.

Az U Pánkú falán hangosan ketyeg az óra. Karel tisztára törli a bárpult fémlapját. A konyhából olyan hangok szűrődnek ki, mint amikor forró zsírba dobnak valamit sülni. A nyitott ajtón kigomolyog a piruló hal illata, elkúszik Tikkari és Hyvönen orráig. Tikkari is a sörébe mártja az ujjá hegyét, és az asztal sötét felületére egy vonalat húz vele, amely, ahogy megszárad, eltűnik a szemük elől, kivéve ha közről, ferdén, fényel szemben nézik.

– Nem vagyok én ilyen... hívó – mondja Tikkari.

Hyvönen közli, ő hisz néhány szentben, az idő ciklikusságában és a félvezetők azon bűvös képességében, hogy egyszerre vezetik az áramot és mégsem. Hozzáteszi még, ő sem emlékszik már, milyen is otthon.

– De tudom, hogy milyennek kellene lennie. Rendelünk valami harapnivalót, vagy csak a falat nézzük? – kérdezi azután.

(...)

III. rész

4.

Tikkari még lődörgött kicsit a központban és a piactéren, mielőtt hazaindult volna.

– Általában be volt húzva a függöny, de most egy kis résen keresztül láttam, ahogy az isten fia, aki a szomszédba költözött, ott ül az íróasztalánál, előtte egy köteg papír – mesélte később Tikkari.

Tétovázott egy pillanatig, már-már belépett a saját ajtaján, aztán mégis úgy döntött, hogy bekopogtat a szomszédba. Az ajtó kinyílt, Tikkari belépett.

– Jó napot – mondta.

– Jó napot – válaszolta az isten fia rekedtes hangon.

Tikkari körülnézett, és megkérdezte, elhúzhatja-e a függönyt.

– Elég sötét van itt.

Amikor a szoba kivilágosodott, Tikkari az asztalhoz lépett, és felvett róla egy fekete tollat. Szeme elé emelve forgatta, és arra a következtetésre jutott, hogy hollótoll lehet. Az

isten fia zavartan elvigyorodott, kikapta Tikkari kezéből a tollat, és a fiókba csúsztatta. Tikkari az asztalra mutatott, és azt kérdezte:

– Hazahoztad a munkát?

Az asztalnál ülő zavartan legyintett.

– Most az egyszer bűnbe estem – vallotta be.

Tikkari lebiggyesztette ajkát, és megrázta a fejét.

– Régebben én is csináltam ilyet. Többé már nem teszem.

Tikkari közelebb lépett, a papírokra rajzolt körökre nézett, és kezébe vette a körzőt.

– Ha segíték, akkor velem jössz este sörözni? Úgy könnyebben szalad az idő, tik-tak.

A szomszéd hálásan elmosolyodott, és azt felelte, ő semmilyen segítséget el nem utasít.

– Áll az alku – mondta erre Tikkari. – Van még egy körződ?

Találtak egy másik körzőt, és Tikkari leült az asztal másik oldalára, Jézussal szemben.

– Pontosan mérd ki a középpontot – tanácsolta Jézus. – És nem versenyfutás – mondta aztán, amikor látta, milyen sebességgel kezd Tikkari a körök rajzolásába.

Amikor elfogytak az üres papírok, Jézus takaros csomóba gyűjtötte a lapokat, és a körzőt a köteg tetejére helyezte.

– Ez hamar ment – mondta.

Tikkari figyelemmel kísérte isten fiának mozdulatait, majd kibökte:

– Volna nekem egy kérdésem. Ha nem gond.

Jézus megigazította a gyűrött abroszt és visszaült a székre, ahonnan korábban felállt.

– Csupáncsak egy?

Tikkari erre azt mondta, egy kérdés elég lesz, ha a válasz nem túl bonyolult.

– Én egyszerű ember vagyok – felelte Jézus. – Ki vele.

Tikkari egy pillanatra elgondolkodott.

– Réges-rég egy álmot láttam rólad – kezdett bele. – Épphogy ideérkeztünk Hraběslavba akkoriban. Vagy talán úgy egy hónapja lehattunk itt, én és Hyvönen. Nem emlékszem pontosan. Álmomban a hátadra vettél, és repültél velem egyet a város felett. Aztán letörtek a szárnyaid, én pedig beestem egy vonatba. Meg is feledkeztem az egész álmról, de tegnap este láttam egy másikat,

hosszút és világosat. Én meg Hyvönen újra vonaton ültünk, de ez még az előző életünkben történt. Megvoltak a laptopjaink, a mobiljaink és minden felszerelésünk, épp úton voltunk, hogy egy ügyféllel találkozzunk. Az étkezőkocsiban ültünk, a prezentációt terveztük, amivel meggyőzhetnénk az ügyfelet. És akkor hirtelen minden elsötétült. Először azt hittük, hogy a vonat alagútba ért, de nem az történt. Sötét lett, üresség. Azt képzeltem, éles fényt látok valahol messze, a sötétség közepén, de nem vagyok benne biztos. Azután nem emlékszem, mi történt.

– Ezzel ért véget az álom? – kérdezte Jézus.

– Nem ért véget, átváltott egy másikba. Az új álmomban a hrabēslavi állomáson találtuk magunkat, és egymásnak estünk, mint valami utcakölykök. Arra ébredtem, hogy Hyvönen megpróbál tökön rúgni. Akkor jöttem rá, hogy ez már nem álom, hanem a valóságban történt. Amikor ideértünk.

Tikkari kis szünetet tartott.

– Vagyis hogy... a valóságban vajon?

– Ezen a ponton majdnem félreértés lett a dologból – sóhajtott fel Tikkari, amikor utólag próbálta leírni ezt a jelenetet. – Jézus ugyanis rákérdezett, hogy ez már a kérdés-e. Természetesen nem. Jézussal jobb óvatosnak lenni, mindent annyira betű szerint értelmez.

Tikkari gondosan megfogalmazta fejében a kérdést, mielőtt hangosan kimondta volna.

– Meddig fogod még azokat a köröket rajzolni? – Jézus halkan felkaccantott.

– Miért kérdezed? Magam sem tudom.

Tikkari zavarodottan nézett rá, és felállt. Kezébe vette a papírköteget, belelapozott, és felmutatta az egyik lapot.

– Ez nincs pontosan a közepén – mutatott a körre.

Jézus kikapta a kezéből a papírt, kettétépte, és az asztal alatt lévő szemétkosárba hajította.

– Addig rajzolok, amíg a papír tart.

Ezután Tikkari szemébe nézett.

– Úgy érzed, fel kéne tenned még egy kérdést?

– Talán – felelte Tikkari. – Mi történik azután, hogy elfogy a papír?

Jézus felállt a székéről, az asztal mögé ke-

rült, széthúzta a függönyt, és kibámult a sötét udvarra. Anélkül, hogy a fejét elfordította volna, megkérdezte, Tikkari tud-e titkot tartani. Ő úgy vélte, tud.

– Azután bezárjuk ezt a helyet – mondta Jézus. Megfordult, és Tikkarira nézett. – Kezdenek rések megjelenni rajta, ahogy talán már észrevetted. Bezárjuk tehát, amikor kifogy a papír, és én átkerülök valahová máshová.

Tikkari köhintett egyet, és megkérdezte, jól értette-e.

– Azt hiszem, jól.

Jézus arckifejezése egészen megszelídült. Tikkari feltette az asztalra az ölében felejtett papírköteget, megforgatta a körzöt az ujjai között, majd felállt. Valaki lehúzta a vécét a felső szomszédnál, zúgtak, szortyogtak a régi csövek.

– Vagyis ez afféle köztes tranzitállomás – mondta Tikkari halkan. – Hány papír is van még? – kérdezte.

Jézus intően ingatta az ujját.

– Nincs több kérdés.

Tikkari körbejáratta tekintetét a kis lakásban.

– Itt legalábbis nincsenek nagy tartalékok raktáron – mondta.

Jézus nem szólt semmit. Tikkari várt egy pillanatig, majd megköszönte a társaságot, és közölte, kóruspróbára megy.

– Azt tanácsoltam neki, hogy vegyen kabátot este, amikor az U Pánkúba indul. Egyre hűvösebb van odakint – tette még hozzá Tikkari. – Valahogy olyan kis véznácskának tűnt isten fia abban a pillanatban.

JANKÓ SZÉP *Yvette fordítása*

Antti Leikas (1967) oului író friss hangú *Evezés*-trilógiájával vált ismertté a finn olvasók körében. Első kötete, a *Melominen* (2011), amely magyarul „EveckÉlj” címmel jelent meg, egy Möbius-szalag szerkezetű egynapos regény egy sokgyermekes oului családapa munkahelyi és otthoni kötéláncáról álom és ébrenlét határán. Az „EveckÉlj” fikatív világához lazán kapcsolódó, 2013-ban megjelent *Huopaaminen* („HrabÁllj”) az előző regény két epizód szereplőjét, Hyvönen és Tikkari szabadalmi mérnököket követi nyomon egy eldugott kelet-közép-európai városkába, ahol mintha rejtélyes módon megállt volna az idő. A trilógia frissen megjelent harmadik darabjának (*Soutaminen*, 2015) cselekménye újra visszakanyarodik Finnországba.

Jouni Tossavainen

MESE LJ

Jouni Tossavainen finn író, költő, kritikus 1958-ban született Tervóban, egyetemista kora óta Kuopióban él. Eddig huszonkét kötete jelent meg, amelyek számos finnországi irodalmi díjban részesültek. 2015-ben a *New Yorkin Lentävä suomalainen* („New York repülő finnje”) című futóregénye elnyerte a Savói Irodalmi Díjat. A *Savon Sanomat* napilap kritikusaként, kulturális szerkesztőjeként is tevékeny, a slam poetry műfaj finnországi úttörője.

– részletek

mesélj ha tudod csend a madarak társalgása

mily kicsiny kis torokból egy egész kiáltás hogyan találjunk hantmadárra város fül fülek között
az éj mámorában felkelt a nap szünet a fény töretlen dühében mindenfelé apró szigettől a tarhegyekig
otthon a romrigó

a rigó cipp cippje pont vagy vessző itt a vég hallgatom
a szél megzenésített válasza fény beszél mindenütt tiszta szavak fekete játékok vízmartokat nyitnak
darukitörések semely vonal nem választja el a kerekék dübörgését a farkasok üvöltésétől kakukk kakukk dicső kakukk

amint basszus barbik sivatagvihart fújnak menyegzőjükről álmodozva a trillázó kenek
(...)

sirály sirály ezüstsirály viharsirály fényeket sikolt a piactérre az ember nem ér rá ok nélkül látni
könnyed kéz simítja a pillanat illatát mozdulat nélkül a levegő néma lélegzete hangtalan utat emel az éjbe a térnek
s a lélek nélküli szárnyakat kap hátán vízszintes irányban eleddig hallani a tenger morajlását hol
a hangját megtalálónak fajához illő jó repülési képességekre kell szert tennie úgy mint a madár a hangjára föld rabja vagyok

(...)

Hebban olla uogala nestas hagunnan

hinase hic andu thu

*uuat unbidan uui nu**

rövid interjú egy elveszett hanggal
pelikán vagyok a vadonban mondja a strucc

upupa apupuput mond

vész vész mondja az észmadár cén cin cén cénára cinegére ne ugorj cica hanem az egérre cinegi a cinege
cia cia játssza vissza a fekete dobozból a c-kazetta

ZÖLD SIMLÉ- DERES SAPKA, SÁRGA REPÜLŐ

– részlet a *Legkisebb közös többszörös* című regényből

Egyedüli gyerek vagyok.

Meglehetősen hosszú idő telik el, amíg erre rádöbbenek, mivel mindig sokan vannak körülöttem.

Ott van például anya.

Anya mindig otthon van. Egészen addig legalábbis, amíg el nem kezd dolgozni segédként Markkanen Irja boltjában, én pedig óvodába kerülök.

Anya hétköznapi is fehér csipkeblúzt hord, bézsszínű gombokkal.

Anya általában rádiót hallgat vagy orosz mozgalmi dalokat énekel, mivel fiatal korában a Finn–Szovjet Társaság Progamegyüttesének tagja volt.

Sirpakka is tagja volt az együttesnek, ezért is engedi be őt anya, bár Sirpakka mindig részeg, ami pedig nem illik egy nőhöz.

Sirpakka Varkaus városába való, akárcsak anya. Csak éppen Sirpakka teljesen lezüllött, anya pedig nem.

Sirpakka dobozban hoz virágot anyának, és amikor anya a konyhába menve kibontja a dobozt, egy megbontott üveg Koskenkorva vodkát talál benne.

Sirpakka egyedül iszogatja a vodkát, anya pedig a kanapén ülve folyton az órára pillantgat, és azon izgul, vajon elmegy-e Sirpakka, mielőtt apa hazaér az irodából.

Apa legtöbbször a családnevén emlegeti Sirpakkát: Ronttonen.

Apának sűrű göndör haja van és gyapjúszvettre, amire nagymama szarvasokat varrt.

Apa a Finn–Szovjet Társaság irodájában dolgozik.

Apa hétvégeként szovjet filmekkel járja az országot, hogy a finnek is valós információt szerezhessenek a szocializmus vívmányairól és hasonló dolgokról.

Ulla néni sokat jár hozzánk.

Ulla néninek gyönyörű, zöld műszörme kabátja van.

Ulla néni fekete bársonysapkáján arany színű csillagok ragyognak.

Ulla néni is leginkább akkor jön hozzánk, amikor apa nincs otthon. Apa és Ulla néni nincsenek túl jóban, mivel Ulla néni azért szavazott a jobbközép Kokoomus Párt egyik jelöltjére, mert annak szép barna szeme volt.

Ulla néni anya nővére.

Hozzánk különben sok vendég jár, és a legtöbbjüket az sem zavarja, hogy apa otthon van.

Gyűlésvendégekből van a legtöbb.

A gyűlésvendégek idegesítőek, mert a gyűlésen jegyzőkönyvet kell írni az egyetlen asztalunkon, és a gyűlés ideje alatt csendben kell játszani és egyedül.

A gyűléseken mindig egyedül én vagyok gyerek, de az egykeség nem ezt jelenti, hanem ennél sokkal bonyolultabb és komolyabb dolog.

Mert például amikor a Progamegyüttes régi tagjai jönnek családotul látogatóba, vagy a Sebességbajtársak varróköre vagy apa rokonai, sok gyerek megfordul nálunk, de én mégis egyedüli gyerek maradok.

Egyedüli gyereknek lenni például azt jelenti, hogy az udvaron úgy teszek, mintha irigyelném a többiek vasárnapi sétáját; vagy

azt, hogy nem kell vasárnap nyolckor kelnem és vasárnapi iskolába mennem, mivel sem apa, sem anya, sem pedig én nem hiszünk semmiféle vasárnapi iskolában. Én mindent megkapok, amit szeretnék, és senkivel nem kell osztozkodnom például az udvaron, ezért fennáll annak a veszélye, hogy önző és csak a saját hasznát leső felnőtt lesz belőlem.

Sőt, ez tulajdonképpen elkerülhetetlen.

Anyáról azt mondják, hogy fiatal és szép, és ezzel én is egyetértek.

De azt is mondják, hogy anya annak köszönheti a fiatalságát és szépségét, hogy csak egy gyereket hozott a világra.

Apáról azt mondják, hogy jóképű férfi és példás családapa, akit nem érdekel az ital.

Ezzel is egyetértek, de aztán olyasmit hallok, hogy apa nem boldogulna például egy verekedésben olyan igazi férfiakkal, akik szombatonként, szauna után megverik a feleségüket és a gyermekeiket, mivel harcoltak a háborúban és egy repeszdarab eltalálta a fejüket.

Erre a repeszdarab- és háború-dologra rákérdezek otthon, aztán a többiekhez visszatérve beszámolok arról, hogy bizony apa is részt vett a háborúban tüzerként a suomenlinnai parti őrségnél, de nem sebesült meg, hála Sztálinnak és annak, hogy a Szovjetunió számára fontosabb volt megnyerni a háborút, mint legyőzni a jelentéktelen kis Finnországot.

Aztán az udvaron azt hallom, hogy a Szovjetunió, már bocsánat, de nemhogy legyőzte volna, hanem egyenesen veszített Finnországgal szemben, és olyasmi, hogy tüzéség, még csak nem is létezett.

Így aztán ismét én leszek egyedül olyan gyerek, akinek az apja egyetlen fontos harcban sem vett részt.

Jóval később megtudja, hogy az apja is egyke.

De előtte még le kellett nyelnie azt a megrázó ténytet, hogy az apja is volt valaha gyerek.

Az pedig már teljesen meghaladta az erejét, hogy a nagymama sem nagymamának született, hanem anya volt, mégpedig az apjának az anyja.

A nagymamaság és az anyaság előtt pedig nagymama is gyerek volt, valakinek a lánya.

A kalliói általános iskolában készült képen azonban nagymama mégiscsak nagymamának néz ki a nagy orrával és a csipkegallérjával, bár igaz, ami igaz, aprónak és fiatalnak.

De az a kövér lény ott a keretben, a hosszú szárú cipőjével, a kopasz fejével és duzzogó arcával a kanapén ülve mégsem lehet az apja, mivel az ő apja sudár, vidám és göndörhajú.

Nagymama fényképalbumában sok kép van egy hajszalagos kislányról, aki olyan bő valamit visel, hogy nem is tudja eldönteni: nadrág-e vagy szoknya.

És amikor nagymama elmeséli, hogy az ott a képen nem egy kislány, hanem az apja, akkor meglepetésében csak úgy kapkodja a levegőt, mivel ekkor még nem tudja, hogy nagymamának és nagyapának volt egy lányuk is apa születése előtt, aki két éves korában meghalt, és akit apa kisgyerekkorában hajszalagosan és szoknyásan volt kénytelen helyettesíteni. És majd csak jóval, de jóval később tudja meg, hogy az apjának és az anyjának még az ő születése előtt volt egy fiuk, aki négynaposan meghalt.

Fiú szeretnék lenni.

Sokáig nincs is ezzel semmi probléma.

Állva pisilek, amikor senki nem látja, pedig elég kényelmetlen.

A hajam olyan vékony, hogy egészen rövidre kell vágni, és amikor füttyölni, káromkodni és köpködni is megtanulok, sokszor fiúnak néznek, nyáron legalábbis, amikor szabad rövidnadrágban járnom.

Utálom a lányokat, nem is ismerek egyet sem.

A legjobb barátaim, Alf, Reiska és Risto boldogan vállalják az anya szerepét, amikor papás-mamásat játszunk.

Én az apa vagyok. Reggel munkába megyek, ahol szovjet filmeket vetítek, és hazajövök, amikor Alf, Reiska vagy Risto elkészült az ebéddel.

Ha nagy leszek, apa leszek.

Ulla néni mesélte, hogy kislánykorában ő is fiú szeretett volna lenni.

De anya és nagymama hajcsavarókat tesznek a vékony hajamba, kikeményített köténykéssel és fodros, virágmintás ruhácskákkal kínoznak.

Apa levelező tagozaton végzi a kereskedelmi főiskolát és azt szeretné, ha belőlem olyan nő lenne, amikor nagy leszek, aki lepipálja a férfiakat: bányamérnök, a kereskedelmi tudományok doktora vagy hidegvérű üzletasszony, mint például az a Hella Wuolijoki nevezetű fakereskedő nő, aki baloldali gondolkodású asszony, és akinek a BMW-jét apa vezeti, mígnem megvásárolja tőle.

Nagyapa szerint a gyereket nem szabad kínozni.

Ha a gyerek fiú szeretne lenni, akkor legyen fiú.

Nagyapa az, akitől azt a zöld simléderes sapkát kapom, amelyen elől egy sárga műanyag repülő van. Ebben biztos vagyok.

Nem szeretem az új ruhákat.

A butikok félelemmel töltenek el. Félek a butikoktól.

Amikor új kabátot vagy síruhát próbáltatnak fel velem, sírva fakadok.

– Mi van már megint?! – kérdezi apa. Mire anya:

– Ne most!

Évekig nem visznek butikba.

Cipőboltba igen, de az nem kelt bennem olyan szinten félelmet, mint a butik vagy a borbély vagy a fényképész. Vagy az óvoda.

A cipőboltban a lábat be kell tenni egy röntgengépbe, amelyik azt méri, hogy a láb megfelel-e a megvásárlandó cipőnek.

A röntgengépben látszanak a láb csontjai.

Valahonnan ruhák kerülnek hozzánk.

Amikor Pollariék járnak nálunk vendégségben, az is előfordul, hogy a mosogatóra váró kávéscsészék és kuglófos tányérok mellett virágok, ruhácskák és köténykék is maradnak utánuk.

Tudom, hogy a köténykék az unokatestvéreméi, Helenáéi voltak. Miután Helena már

kinőtte őket, Kaarina néni, Helena anyja, véletlenül nálunk hagyta őket.

De azt senki nem tudja, hogy Helena az egyedüli ember a világon, akinek a köténykését hajlandó vagyok fölvenni.

Helena köténykéjének mosószer- és vasalás-illata van, de azt senki nem is sejti, hogy emellett Helena-illatuk is van.

Helena a legmosolygósabb és leggöndörhajúbb ember, akit ismerek.

Helena az általam ismert emberek közül a legokosabb.

Helena tud rajzolni, Helena arcán gödröcskék jelennek meg, amikor mosolyog, és Helenának van humorérzéke.

Nagyapa minden más kislánynál jobban szerette Helenát, mesélik.

Mielőtt én megszülettem, legalábbis.

Helena szeretnék lenni.

De belőlem soha nem lehet Helena, mivel a hajam sötét színű és gödröcskéim sincsenek.

Helenának azonban nincs zöld simléderes sapkája.

Nekem pedig van.

Egyik nap egyszer csak ott feküdt az asztalon egy serpenyő májas és a kenyeres kosár között.

A simléder fölött egy sárga repülő: igazi műanyag!

Ez egy fiús sapka, efelől kétség sincs.

És az enyém, hiszen apának túl kicsi, anyának pedig biztosan nem kell egy fiús sapka.

Régóta szerettem volna simléderes sapkát, akárcsak bőrbetétes térdnadrágot, játékpisztolyt, vízipisztolyt, nyilat vagy lábbal hajtható autót. De ezeket soha nem fogom megkapni.

A sapka viszont az enyém.

Értem van.

Felteszem a fejemre és megnézem magam a tükörben.

Hiba volt.

Mert akkor történik benne valami.

Ezt abból látja, hogy anya nem szól semmit. Sem apa, sem nagymama, senki, még Ulla néni sem.

Érzi, hogy a sapka veszélyben van.
 Ezért aztán alaposan szemmel tartja.
 Reggelente rögtön a fejére teszi.
 Sapkával a fején eszi a kását a konyhában.
 Sapkával a fején ül a konyha ablakában, és hajigálja ki az ablakon a kolbász bőrét, míg anya ki nem parancsolja az udvarra játszani.
 És amikor a délutáni alvásra kerül a sor, a sapka ott fekszik mellette a párnán, ő pedig ernyedten simogatja a zöld, puha anyagot és a sárga repülő éles műanyag peremét.

De a sapka a szigorú szemmel tartás ellenére is eltűnik.

Keresem a sapkát a kalapos polcon, az ágy alatt, a konyhaszekrényben, de nem találok.
 Senki nem segít, és rosszat sejtve kezdem megérteni, hogy a sapka odalett, örökre.

– De hát úgyis olyan fiús volt – vigasztal anya.

– Az udvaron kinevetik az ilyen lányokat – teszi hozzá apa.

– Elvitte a Krampusz, hiába is keresed.

Ez meg Ulla néni.

Ezt a Krampuszt már ismeri.

Ez ugyanaz a Krampusz, aki elvitte a cumit és meghozta az első emlékképet.

Kétéves vagyok, de én magam ezt nem tudom.

Ülök egy lavór meleg vízben a földön.

A kályhában tűz duruzsol; nagymamánál vagyunk.

Szoknyák és nadrágok suhannak el melletttem, és egy nagy, szőrös lény is, akit kutyanak, avagy Tepsinek hívnak.

Meg-megnyalogat, ahogy elmegy melletttem. Rossz szagú a lehelete.

Nem ismerhette a kutya szót, azt sem tudhatta, mi az, hogy kályha és tűz. De érezte őket.

Ennek az emléknek igaznak kell lennie.

A meleg szappanos víz, a duruzsoló tűz, a lépések és a beszédfoszlányok boldog állapottá vegyülnek.

Tele van a szám; régi, használt gumiút érzek. A cumit lyukasra rágtam. Vérvörös

színű és az oldaláról meleg nyál folyik az államra, majd a hasamon át a szappanos vízbe.

Valahonnan egy kéz érkezik. Felülről jön, mint majdnem minden az életemben.

A kéz kiveszi a cumit a számból.

A szoknyák és a nadrágok falként tömörülnek körülöttem, a cumi kézről kézre vándorol közöttük.

– Cumi! – sikoltok fel és nyújtom is a kezem, de csak egy idegen, kék, kemény cumit kapok.

A konyhaszekrény ajtaja kinyílik, és én látom, amint a cumi eltűnik a sötétben.

Egy koppanás hallatszik csak.

Aztán csend.

– Elvitte a Krampusz – szólal meg nagymama.

Ez a Krampusz mindig olyasvalami után sóvárog, ami fontos az embernek. Olyan fontos, hogy nélküle már élni sem tud.

Ez a Krampusz a vágyak és a pótszerek végtelen sivatagát hagyja maga után.

A kék és kemény cumit soha nem tudtam igazán megszokni: soha nem melegedett fel a számban, és kemény széle nyomta az orrom.

Apa, anya, Ulla néni, nagypapa és nagymama elégedettek voltak gyereknevelési fortélyukkal.

– Seperc alatt sikerült leszoktatni a cumiról.

És a cumiról valóban, de a simléderes sapkáról nem.

Természetesen az elveszett cumi is állandó pótszert kívánt: rágós, nyúlós karamellát; kemény rágógumit; hosszú, nedves csókokat;

üvegből ivott sört és végül cigarettát, amelyből később felszínes és élvezetes függőség alakult ki.

De a simléderes sapkát semmivel nem lehetett pótolni.

Az elveszett sapka újabb sapkát kívánt, és már az első fizetéséből egy kemény és kényelmetlen kék-fekete csíkos simlédereset vett, olyat, ami a vasutasok sapkájára emlékeztet.

Pufók, pattanásos kamasz, és csak a fényképeket nézegetve veszi észre, hogy a sapka nem is állt jól neki.

Azonban a kemény simléderest mégis puha és kerek *Marimekko* sapkák követték (rózsaszín alapon világoszöld csíkos; világoskék alapon sötétkék csíkos).

Az egyetem alatt nagy *Kangol* simléderesek, később pedig műanyag reklámsapkák (*Kansa, Karjala, TUL...*).

Majd még később görög tengerészsapkák, amelyekből több tíz is összegyűlt.

És baseballsapkák (a sárga Maffia rádiós és a sötétpiros Q-színházak).

És ezek mellé még százszámra jöttek a nem túl jól sikerült, személytelen és rég elfeledett, az Üdvhadseregnek vagy az UFF használtruhaboltnak ajándékozott simléderesek.

De hol van a kis, zöld simléderes sapkám, amelyen elől ott volt a műanyag sárga repülő?

És hol van az a makacs kislány, aki ott ül a Moszkvai Nagyszínház helsinki vendég-előadásán, fején a zöld sapka, és akinek hiába mondták, hogy senki nem néz balettet sapkával a fején.

És aki erre így válaszolt:

– Egyvalaki néz!

VARGA P. Ildikó fordítása

Pirkko Saisio (1949) író, rendező, színész és dramaturg. 2003-ban megkapta a legfontosabb finn irodalmi elismerést, a Finlandia-díjat önéletrajzi elemeket tartalmazó regénytrilógiájának utolsó, *Punainen erokirja* („Vörös válogóny”) című kötetéért. A sorozat első két kötete a *Pienin yhteinen jaettava* („Legkisebb közös többszörös”) és a *Vastavalo* („Ellenfény”). A trilógia egy fikatív, Pirkko Saisio nevű kislány/nő életéről szól első és harmadik személynél. A trilógia olvasható apa- és anyaregényként, a leszbikusussá és az íróvá válás regényeként is.

Varga P. Ildikó (1977) a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetemen finn nyelvet és irodalmat tanít. Pirkko Saisio trilógiájának fordításán dolgozik.

Laura Ruohonen

HADITURISTÁK

Szereplők

INGE, tizennyolc éves lány Stockholmból
SVENSSON ÚR, Inge apja, háborús emléktárgy-kereskedő

JON, egy felrobbantott brit hajó fiatal katonája
BLACK CHARLIE, félkarú, -lábú és -szemű skót tengernagy, a HMS Bulldog fregatt kapitánya

Játszódik a HMS Bulldog fregatt fedélzetén, előbb a Finn-öbölben, majd a Fehér-tengeren, végül a Jeges-tenger fenekén, a krími háború idején.

5. jelenet. ORRKOSÁR

Inge egy deszkán átegyensúlyozott az angol HMS Bulldog fregattrá, a félszemű, -karú és -lábú Black Charlie admirális hajójára. Jon, egy fiatal angol katona épp nagy ívben landol a hajó orrában levő hálóban, kis híján Inge nyakában. Kissé eltájolódva kérdezi:

JON Milyen hajó ez?

INGE Mittomén... valami angol... valami...

JON Je-je-jeee, jejejeeee! Győzizigyőzizigyelem! (*Ingére néz.*) Jónapot! Johó! Jó, jó napot.

INGE Te honnan pottyantál ide?

JON Nem mondd, hogy nem láttad?

INGE Na ne már.

JON Aha-aha. Ezzszméletlen. Képzeld, a hajó felrobban és én repülök, fjúúú... Két elleneséges hajó fölött elhúzóok, és ide pottyanok a saját hajónkra, biztos volt vagy három-négy-száz méter, ez csúcs! Rekordtávolság! Ezzszméletlen! Először oda, neki a fővitorlának, aztán potty ebbe a kosárba. És semmim se tört el! Semmi bajom! Mondjuk, ha tíz centivel mel-létrafálok, akkor most alulról szagolnám a... kákát, de nekem mindig ilyen eszzszméletlen szerencsém van.

INGE Ööö...

JON Volt egy haverom, Lukas, na, hát egyszer ott matrózkodunk, nyújtózkodunk a fedélzeten, és derült égből odarepül egy ilyen égő micsoda, olyan füstölgő nagy izé... tudod, robbanó vasgolyó, biztos láttál már ilyet – olyasmi, mint a gránát, gyújtózsínór a tetején, serceg, minden, ahogy az lenni szokott, shhh... – és mindenki lefagy, hogy ennyi volt, itt a vég – és a hadnagyunk üvölt, hogy feküdj! De Lukas meg se hess, odarohan, fogja a golyót – vagyis, bocss, a bombát –, odahurcolja a korláthoz és placcs be a vízbe. Buuummm, állati nagy robbanás. Essszméletlen! Senkinek se lett semmi baja. Ő persze kapott egy kitüntetést... sz’al asszem, én is megérdemelnék most egyet. Vagy nem?

INGE Hát öö... de...

JON És te, te mit keresel itt? Ez egy hadihadjó, úgy értem...

INGE Igazából... hagyjuk ezt a témát.

JON Öhöm.

INGE Nekem... szóval ez egy hosszú és durva történet... amin én keresztülmentem... úgyhogy inkább hagyjuk, jó?

JON Hadifogoly vagy?

INGE Hát öö, bizonyos szempontból... vagyis, ööö, kicsit nehéz ezt pontosan megmondani, mert már annyi országon meg háborún mentem keresztül, és tulajdonképpen épp szökésben vagyok, meg... lengyel, meg... táncosnő.

JON Váo. Én csak egy ilyen mezei angol. Mondj valamit lengyelül, plíz.

INGE Vagyis igazából mi otthon, ööö... magyarul beszéltünk. Vagyis... (most találja ki) Hesszhüörsz. Egesszörsze.

JON Váo.

Inge pipát húz elő a zsebéből, próbál rágyújtani.

JON (meghökken) Te pipázol?!

INGE Mér’, mi olyan furcsa ebben?

JON Semmi... vagyis...

INGE Szerintem pedig nincs abban semmi különös, ha egy lány pipázik! És, tudod, fárasztó, hogy mindig olyan borzasztó nagy ügyet csinálnak belőle.

JON Nem számít... szóval nem, ez igazán... egyéni...

INGE Szóval mindig azzal jönnek, hogy egy lánynak ilyennek kell lenni, olyannak kell lenni. Ezért utálom én a pasikat.

JON Áhhá. Aha. A pasikat mint olyat?

INGE Legalábbis azokat, akik nem bírnak lekopni, és azzal jönnek, hogy édes, bájos, te egy tündér vagy... szeress engem...

JON Na most ne mondd már, hogy nem jó érzés, ha mindenki odavan érted?

INGE Ha tudni akarod, nem! Csupa gusztustalan sutyerák. Az ember már-már gondolkodni kezd: biztos velem van a baj, miért pont én vonzom a legszánalmasabb bunkókat a világon? Szerinted talán az jó érzés, hogy reggel, mikor iskolába indulsz, már a lépcsőházban eléd ugrik valami kvazimódó, hogy szeretlek-szeretlek, és aztán, ha nem viszonozod a nemes érzelmeit, mer’ egyszerűen gyomrod sincs hozzá, akkor mindenki azt hajtogatja: milyen szörnyű kegyetlenség ez részedről. Szerintem ez így elég súlyos.

Inge pipája nem ég rendesen.

JON Van nálam dohány, ha gondold...

INGE Á, nem. Nem. Tulajdonképp próbálok lassan leszokni.

JON Ide tudsz jönni?

INGE Oda?

JON Aha.

INGE Oda, a kosárba?

JON Igen, igen. Simán elférünk. És jó a kilátás.

Inge bemászik a kosárba. Ki-kitör belőlük a nevetés. Nézik a tűzharcot.

JON Azok ott tarackok, azok meg mozsárágyúk. Annak az oroszoknak pedig ilyen magasabb hangja van. A mieink meg olyan mélyebbecskén durrogtatnak, hallod? Bummmm. Bummmm. Az erődből lőnek, de azoknak az ágyúknak elég rövid a hatótávolsága, vagy lehet, csak rosszul céloznak, mindenesetre nem kell félni, és ha velem vagy, különösen nem kell félni, mert én...

INGE ...esszméletlen szerencsés fickó vagy.

JON Úgy van. Mit nevezsz?

INGE Mit tudom én...

JON Már megint nevezsz!

INGE Jaaaj, nem értem, de nem bírom abba-hagyni... Na!

JON Hagyd abba! Én se bírom. Jaj! Fejezd be! Kérlek!

INGE Próbálom abba-hagyni, de nem megy.

JON Naa. Most... most vége. Egész komolyan. Most! Hé! Most! Nem lenne kedved... öhöm, a háborúra való tekintettel... levelezni velem.

INGE (*Mindketten nevetőgörcsben rángatóznak.*) Hagyd abba!

JON Hagy-dab-ba!

Inge édesapja, Svensson (emléktárgy-kereskedő és megrögzött haditurista) lép színre.

SVENSSON Inge? Inge? Hol vagy? Kivel beszélsz?

JON Ez meg ki?

INGE Valami svéd pofa. Beszélsz svédül?

JON Normális vagy?

INGE Én ilyen... tolmács vagyok, az ő tolmácsuk.

JON Aha.

SVENSSON Inge? Mi ez? Megint valami pasi van a dologban... abban a dologban? (*Az orrkosár felé mutat.*) Egyszerűen nem hiszem el, Inge, nem bírom felfogni. Honnan ászod elő ezeket a manusokat? A föld alól? Itt föld sincs. Az égből potyognak?

INGE Aha! (*Jonhoz*) Most mennem kell.

JON Oké. De ha esetleg érdekel, a mi egységünk holnap rohamozza meg azt a bal sarkot, vagyis a nyugati bástyát, és tudom ajánlani, szerintem szuper lesz. Szóval tényleg azt hiszem, le tudna kötni, ha van kedved megnézni, mondjuk kukkerrel vagy valahogy... Elég sok turista befizetett már ránk... ahogy *rohaaam*, üvöltve szaladunk a dombon felfelé, szóval szerintem egész jól bír kinézni, és ha gondolod...

SVENSSON Mindjárt megőrülök, Inge, gyere ide azonnal!

JON Mit szólsz, eljössz holnap?

INGE Lehet.

JON Hogy hívnak?

INGE Anna... Karenina.

JON Mi?

INGE (*súgja*) An-na Ka-re-ni-na.

JON Szép név.

INGE Szerintem is.

Inge fogja a deszkát, átfekteti a másik hajó szélére, és gondolkodás nélkül átszalad e veszélyesen keskeny hídon.

NÉHÁNY ÜTKÖZETTEL ÉS VIHARRAL KÉSŐBB...

14. jelenet. APA ÉS LÁNYA

SVENSSON Ez nem lehet igaz. Mit keresel te itt? Én már megírtam az otthoniaknak, hogy a viharban belefúadtál a háborgó tengerbe. Tisztára hülyének néznek majd!

INGE Nem fulladtam bele. Nem is örülsz?

SVENSSON Hát... jó, persze, hogyne... csak... meglepődtem kicsit. Húúú! Hogy fogom én ezt kimagyarázni. Nna. Akkor legalább öleljük meg egymást.

Kissé félszeg ölelés.

SVENSSON Húúú! Meg ne haragudj, de az ember jobb, ha vigyáz a vonalaira... különösen ilyen fiatalon. Ha most elhagyod magad, idősebb korban már nehéz lesz változtatni.

INGE Terhes vagyok.

SVENSSON Ajj... jajj... jaaaj naa... ne... nee... neee! Mit mondok most az anyádnak? Mégis!?

INGE Ugyanazt, mint eddig. Hogy megfúladtam.

SVENSSON Nee, ez nagyon nem vicces! Engem ezért konkrétan megskalpolnak, Inge! Na de akinek nem inge... ne vegye magára... még. Majd ha eljön az ideje, mindenkinek meglesz a maga keresztje.

INGE Én nem megyek veletek.

SVENSSON Ne kezd megint.

INGE Én itt maradok.

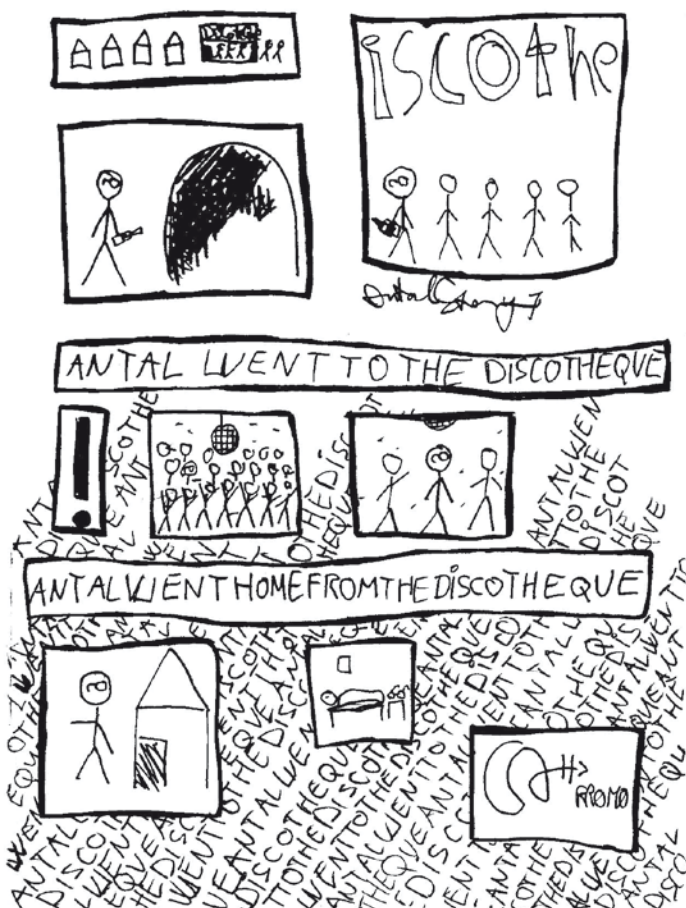
SVENSSON Még viccnek is rossz. Itt, a Fehér-tenger kellős közepén?

INGE Ki vagy te, hogy eldöntsd helyettem, hol a helyem, hol vár rám a boldogság? Vagy bárki másra. Stockholm, Sveavägen 21., ez a válasz szerinted? Honnan veszed, hogy nekem nem ez van megírva?

SVENSSON Ühüm... Hát, elvégre nagykorú vagy már, felnőtt ember, úgyhogy tulajdonképp... Csak valahogy mégis borzalmas arra gondolni, hogy én valamiképp felelős vagyok azért, ha veled itt valami rossz történik.

INGE Nem vagy felelős.

SVENSSON Nem vagyok? Szerinted nem vagyok?

INGE Nem vagy! Élhetsz boldogan tovább, mintha mi sem történt volna.

SVENSSON Naa... Inge... ne csináld. Gyere ide, kicsi bogár, csücsülj apu ölébe. Gyere. (Ölébe veszi Ingét, mint egy kisgyereket.)

Néhány vérszegény ágyúlövés, majd megkondulnak a harangok, a kolostor fenségesen zengő harangjai.

INGE Apa. Figyelmeztetek, ha most, ebben a pillanatban nem indulsz el, akkor lehet, sose mész el innen.

SVENSSON Húha! A kolostor megadta magát. Nem volt nehéz győzelem. Úgy tűnik.

INGE (pánikszzerűen elrohan) Elmennek! Jon! Jon! Látnom kell őket, még egyszer látnom kell...

Svensson egyedül.

SVENSSON Szerettem ezt a gyereket, Ingét. Jobban, mint bárki mást ezen a világon. Még mindig szeretem. De ki ez a felnőtt nő, aki fogta magát, és egyszer csak a helyére lépett? Nem értem. Mi történt? Szeretnem kellene? Ezt az idegen felnőtt nőt? Csak azért, mert valaha az én gyereke volt? Az én Ingém? Pusztán csak ezért szeretnem kell ezt a nőt? Most is? Mindörökké?

15. jelenet. FEKETE LYUK A JÉGBEN – AZ ELSÜLLYEDT HAJÓ

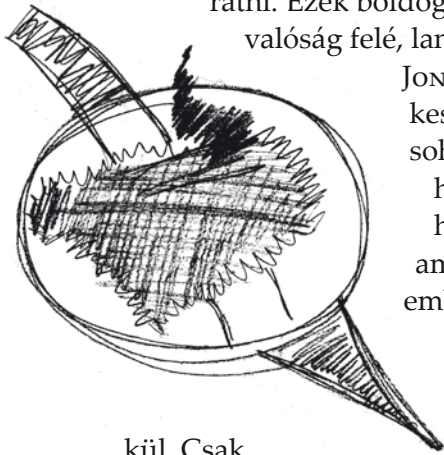
Elsüllyedt hajó, a HMS Bulldog fregatt a Jeges-tenger fenekén. A hajógyomorban, egy levegőbuborék közepén ül Jon és a Tengernagy, a légénység legifjabb és legidősebb tagja, mélyen a víz alatt. A Jeges-tengerről Kamcsatka felé tartottak, amikor a hajó előbb belefagyott a tenger vizébe, aztán éjszaka kigyulladt, miközben a légénység majdnem teljes létszámban egy parti falucskában mulatta az időt, és végül elsüllyedt. A padlón már bokáig ér a víz. A Tengernagy is, Jon is levelet ír.

TENGERNAGY És én azon gondolkodtam, felajánlom a szolgálataimat Garibaldinak. Épp valami itáliai partraszálláson ügyködik megint. Portugáliának egyszer már nyertem egy háborút, úgyhogy egész jó hírem lehet azon a fertályon.

JON Szerintem ilyen helyzetben az embernek inkább a szereteteire kellene gondolnia. Mi lenne, ha írna mondjuk a... kutyájának.

TENGERNAGY Igazad van, írok is Szimatnak. A feleségem majd felolvassa neki. (Ír.) Nincs ezen mit szomorkodni, Szimat. Miért, talán jobb az, ha megússza a hajó, és végül a parton rohad majd el, mint egy rossz konzervdoboz, vagy ha felaprítják másodosztályú tűzifának és elégetik, hogy valami hájas nőszemély kavargathassa fölötte a kávéját? Az olyan az

csak roncs, hulladék, a felejtés maga. Ezek viszont, ezek a dagadó vitorlákkal, dohogó motorral, a fedélzeten kétségbeesetten segítségért üvöltő legénységgel, áruval és félbehagyott életekkel megrakottan tengerfenékre szálló alkotmányok, ezek, igen, ezeket már hajónak lehet nevezni. Ezeken nincs mit siratni. Ezek boldogok, úton az örökkévalóság felé, lankadatlanul!

kül. Csak ha már meghaltál. Addig pedig – csak élsz, élsz bele a világba haláltalanul! Még sosem haltam meg, azért ez mégiscsak végtelenül ritka esemény az ember életében.

TENGERNAGY Beindult a bagólesőd, tudomistenem.

JON Biztosan a halálfélelem, attól jár ennyit. Egyáltalán nem reszketek, nem tűnik úgy, mintha meghaltam volna, sőt úgy érzem, több bennem az élet, mint valaha. A szivattyú tele van kávészemekkel.

TENGERNAGY Tudom.

JON Azért nem működik.

TENGERNAGY Tudom. Ne pattogj már... Olyan jólesik belegondolni, valahol nagyszabású dolog ez, hogy a világ leghatalmasabb királynője most trónolhat és várhat a végtelenségig ezekre a kincsekre, soha nem jutnak el hozzá, és mindez miattunk. Ott ül, ott trónol és csak vár és vár, az évek egyre telnek, ő megöregszik, de még akkor is csak vár, egyre vár ránk... Sose fejezed már be azt a levelet?

JON Nem. Beírhatom, hogy maga is üdvözlí? Szerintem nagyon király, hogy mi így itt ketten együtt vagyunk.

TENGERNAGY Hát, tudod, tényleg király, sőt, királynő! (*God save the Queen!*)

JON Ha így vesszük, akkor persze nem any-

nyira. De ha ezt a meghalást most nem számítjuk, akkor nagyon örülök, hogy így összehoztuk. Vajon ha beteszem a levelet egy palackba, és kiengedem azon a csapóján, akkor felúszik a felszínre és célba jut?

TENGERNAGY Azért ez kissé olyan, mintha vaktában lövöldöznél.

JON Ha, mondjuk, kiüríteném az összes üveget itt, és...

TENGERNAGY Nee, ne, ne öntsd ki, te állat, pocskba megy a sok drága pezsgő.

JON Úgysem bírja meginni az egészet.

TENGERNAGY Azért megpróbálni meg lehet.

JON Hatszáz üveggel?

TENGERNAGY Valami vágyam csak lehet nekem is ezen a földön... Mégis, meddig írod még azt a levelet?

JON Mondjuk, az örökkévalóságig: *(olvás)* Mert / Ez a szerelem soha nem ér véget / Megyek hozzád s az útról le nem térek / Szeretlek, tele veled a szívem, és ez az érzés soha el nem fogy, nem öregszik, nem fárad, nem halványul, így nem múlik el. / Ezzel a hajórakományi szerelemmel, ami a szívemet húzza, ezzel mind téged szeretlek / most / és mindörökké / Ám...or. / Szeretlek, / sz(ö) e r(ö) e t(ö) l(ö) e k(ö) sz(ö) e r(ö) e t(ö) l(ö) e k(ö) sz(ö) e r(ö) e t(ö) l(ö) e k(ö) sz(ö) e r(ö) e t(ö) l(ö) e k(ö) sz(ö) e r(ö) e t(ö) l(ö) e k(ö)

Kampec.

JANKÓ SZÉP *Yvette fordítása*

Laura Ruohonen (1960) biológusi és irodalomtudományi előtanulmányai után a helsinki Színházművészeti Főiskola dramaturg–drámaíró szakán végzett. Drámaíróként, rendező-dramaturgként, filmforgatókönyv- és hangjáték-szerzőként, gyerekvers-költőként egyaránt ismert. Drámái és hangjátékai ösbemutatóit kevés kivételtől eltekintve ő maga rendezte. Darabjait számos nyelvre lefordították, *Krisztina* című műve magyarul is olvasható Pap Éva tolmácsolásában. A *Haditristák* Ruohonen újszerű történelmi drámái közé sorolható. Acselekmény ugyan a XIX. század második felére, a krími háború idejére tehető, témáját tekintve a darab egyszerre aktuális és örökérvényű. Nyelve jellegzetesen mai, nem historizáló, könnyen beszélhető és érthető, anakronisztikusságában és tömörségében mégsem egyszerű, hanem enyhén elemelt, játékos nyelv, a fordító számára váratlan csapdákat tartogat. Az itt olvasható részlet a darab egyik mellékszálából, Jon és Inge tragik(omi)kusan rövidre szabott románcából mutat be szemelvényeket.

Jankó Szép Yvette nagyváradi születésű, jelenleg Kolozsváron élő színháztudós, egyetemi oktató és szabadúszó fordító. A Kolozsvári Babeş-Bolyai Egyetem angol–finn és színháztudomány szakán végzett. Elsősorban kortárs finn drámák és gyermekkönyvek magyarra ültetésével foglalkozik. Többek között Kristian Smeds és Leea Klemola színházi szövegeinek vagy Antti Leikas *EvickÉlj* című regényének és Mauri Kunnas *Kutya egy Kalevalájának* magyar nyelvű fordítása köthető a nevéhez.

Nils-Aslak Valkeapää

NAP, ÉDESAPÁM

115. álmokat álmodni jöttem
csupán

álmok
álmodom jövetelük

116. a tudás ezen oldalán
nem tudok
nem érzek

szél szenderül
amint a nap halad fölfelé

117. nincs nálam semmi
még a szavak is
légbe röppennek

118. álmaim
álmaim vannak

gazdag élet

119. honnan nekem ez a lélek
madárlélek

repülni repülni

ráadásul
amint indulok
oly nehéz ezeket itt hagyni

még a levegőben sincs
ösvény
megmutatni
hová repültem
létben voltam-e egyáltalán

120. tavasz

az éledő jójka
vidítja kedvem virágzásra

140. kell
mennem kell

a dombon is túlra

141. taposom e köveket
kőrákásokat

talpak
mint kövek

magam is
kő
mi gördül
hangot ad

142. nyárájben
partszegély köveit
vallatom

és ők válaszolnak
nyelvük nem értem

143. várván
de mit várván

évről évre

144. létezni

és elfeledni
azt

145. hogyan meséled el
a csöndet

146. leülök
keresztbe tett lábak
nézelődöm

kitaszítom a szavakat
gondolatokat
emlékeket
érzéseket

hogy természet
hangok
illatok

teljesen át

147. szavak nélkül
gondolkodom
képekkel
érzésekkel
illatokkal

148. nem én vagyok én
szél tarhegy tenger ég
tűz víz
élet

ezek
és tőlük eltérők
vannak
én meg
a legjobb indulattal

149. nézem
kutyák csonton veszezszenek
kismadarak
elűzik a többieket
fészkeik közeléből

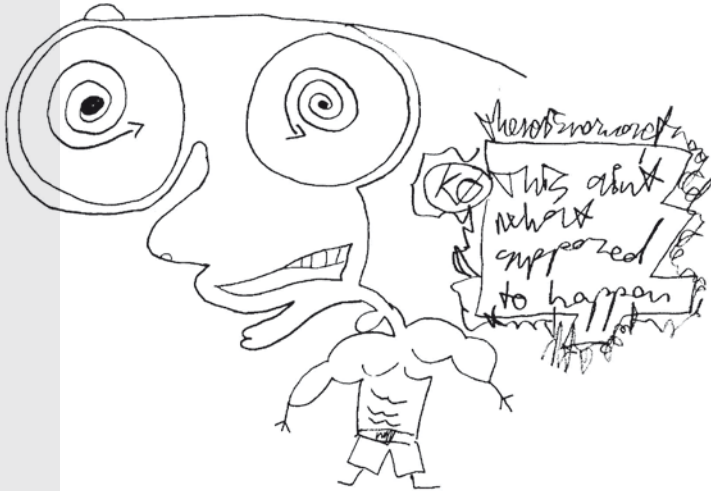
ők is

DOMOKOS Johanna fordítása

Nils-Aslak Valkeapää a modern számi költészet, zene és képzőművészet megteremtő zsenije. 1943-ban született Számiföld (Lappföld) finnországi részén, és 2001-ben halt meg. Egy pamfletet (1971), egy drámát (1995) és kilenc nagyszerűen illusztrált verseskötetet publikált. 1988-as, *Beaivi, Áncázan* („Nap, Édesapám”, 1997) című kötetéért 1991-ben az Északi Irodalmi Díjjal jutalmazták. A közölt versek ebből a kötetből származnak.

Niillas Holmberg

A DOB BŐRE

*Az élet azt adta nekem, hogy az étellel foglalkozzam.
De a fejem alig tudja felfogni, hogy nem kerek, mint a labda,
hanem a világ legnagyobb, legkeservesebb szíve.
És benne kering az úr összes csillaga.
Igen, annak az úrnek, mely számiul gomvuvohta,
és a finn kumollisuus improvizált formapárjával
„hatályon kívülre kerültnek” vagy „felborultnak”
fordítható.*

Hiúzom, minket körbefogtak.

Itt állok, 22 évesen, és nem értem,
mit jelent: számi, én, költő, s míg
járok-kelek, értelmezni igyekszem.
És annak a magamnak, ki talán tíz év múlva
rénnyihogva levét magáról: „Túl nehéz!”

– zavartan üzenem:

Járok-kelek, értelmet keresve.

Itt vagyok, apa kezében, s hogy
ne kerüljek négyezer láb alá,
agancsok fölé emel.

Száj- és körömfájás láza vési
emlékezetembe az első vonalat.

Rajzolj szénnel vagy Medveapóvérrel.

Itt állok, telefon kezemben, Jakomäki kétes
kerületben.

Az elsősegély-vonal kisasszonya azt hiszi,
hogy én vagyok bajban, de nem, hanem az
a pszichózisában gyertyatartót
torkába nyomó savfej.

Rajzolj szénnel vagy Medveapóvérrel.

Anyám sírjánál állok, a történetek
értelmét keresve, bár nincs.

Erdőbe megyek,
és az erdőben meghallom a kövek
suttogását.

Rajzolj szénnel vagy Medveapóvérrel.

Palermóban vagyok, remegve
közelítek Don Provenzano unokaöccséhez
bocsánatáért esdekelve durva viselkedésemért.

Cent'anni!

Rajzolj szénnel vagy Medveapóvérrel.

Áilu könyvével a kézben, ez az
első repülésem. Otthonom a szívemben,
és odahaza apa aranyba borul,
míg kizöldül anya. Lassan értem,
hogyan a szélhez imádkozni.

Rajzolj szénnel vagy Medveapóvérrel.

Itt vagyok, büszkén magamon sajnálkozva, hogy
épp neked kell a tanítóim közül ilyennek lenned.
Neked, kit szemennél is jobban szeretek.

Neked, kit soha nem láthatok meg.

Rajzolj szénnel vagy Medveapóvérrel.

Itt állok, kb. 3500 ember előtt.
Medellín versfesztiválja véget ér, hotelszobába
megyünk, tükröt teszünk az asztalra.
Salsát iszunk és rumot táncolunk.
Rajzold szénrel vagy Medveapóvérrrel.

Itt vagyok, Áilu sziklakunyhója tetején.
A kéménybe szorult sirály megnyugszik,
mikor közelébe jutok, s egyik lába árán
kiszabadul. Máret Sofival nézem, ahogy
tovarepül Yykeänvuono felett.
Rajzold szénrel vagy Medveapóvérrrel.

Itt vagyok, Bréma fákyahordózeit hallgatva,
Kik rohadt másnaposak, éhesek és meg vannak hűlve.
Ahogy földre fújom taknyom, ujjaimon
érezem nőm szagát. Mintha forognék,
és hümmögve felnevetek.
„Poetry on the Road”.
Rajzold szénrel vagy Medveapóvérrrel.

&

Sarkantyús sármány vagyok, mely indiánok és
inuitok között repül ide-oda, amint ők
egymásra emelik tekintetük.
Nem tartják maguk embernek.
Rajzold szénrel vagy Medveapóvérrrel.

Aslak Hætta kautokeinói felkelő vagyok, ki megértette;
miért nem tart össze a csorda. Keserű a szél,
a farkasok csupán másként vicsorognak. Fogaik között
vízszerű vér habzik.
Rajzold szénrel vagy Medveapóvérrrel.

Rénborjú vagyok, melyet a kis döfőkést tartó Áilu
apja szarvánál fog, de a fiú
nem bír döfni.
Szememben a szorongás cseppjei,
vagy az ő szemében?
Rajzold szénrel vagy Medveapóvérrrel.

Ihalainen vagyok az Alta-erőmű-tüntetésen,
ami ismét szemtől szembe.
Egyik magamfajta megmásítja kilétét,
felrobbantja a hidat és kezét, és Kanadába
menekül az indián testvérek közé.
Rajzold szénrel vagy Medveapóvérrrel.

Rimbaud nyomában járó láb vagyok,
és üvöltöm: „Éljen!”
Rajzold szénrel vagy Medveapóvérrrel.

Big Syke vagyok, ki a többi outlawzsal együtt
szívja marihuánából és Tupac Shakur hamvából
sodort cigarettáját.
Rajzold szénrel vagy Medveapóvérrrel.

Kisbusz ablaka vagyok, amely kinyílik,
mikor Ole Henrik Magga jockálásba kezd
az anyósszékekben ülő dalai lámának. A jockának
soha nincs ablaka.
Rajzold szénrel vagy Medveapóvérrrel.

Kommandósapka vagyok, mely elrejt
Subcommandante Marcos arcát.
Pipájából felszálló füst vagyok,
kinek szél az egyik dolga.
Viva Zapata!
Rajzold szénrel vagy Medveapóvérrrel.

Nap Fia vagyok, ki hóna alá kapja
az óriás lányát. Ajaj, testvérei a
nyomomban, vérem kéri.
S ha elhagy szerelmem,
nyúzzatok hátamból dobbört,
és rejtsetek el a hiúz fészkebe.

S ott éljek tovább, én,
Skuvll'albmá Áslat Veikko Niillas,
a Nap & Sarki Éj Sarja.

DOMOKOS Johanna fordítása

Niillas Holmberg nagy elődje, Nils-Aslak Valkeapää (1943–2001, számi nevén *Áilu*) méltó utódja. 1990-ben született számi családban, Ohcejohkában (Utsjoki, Finnország). Költőként, zenészként és színészként tevékeny. Eddig három kötete jelent meg: *Dego livččen oaidnán iežan* („Mintha láttam volna magam”, 2009), *Amas amas amastuvvat* („Hogy ne legyen fura”, 2014), *Jos itseni pelastan itseltáni* („Ha megóvok magamtól magam”, 2015). 2014-ben elnyerte a Számi Tanács Irodalmi Díját. 2015-ben az Északi Irodalmi Díjra jelölték. Az itt közölt fordítás Holmberg utolsó kötetének mottóját és záró versét tartalmazza.

Domokos Johanna (1970) műfordító, költő, irodalomkutató. Egyetemi tanulmányait Kolozsváron, Szegeden és Berlinben végezte. A Los Angeles-i Kaliforniai Egyetem (UCLA) után jelenleg a Bielefeldi és a Károli Gáspár Egyetemeken műfordításműhelyeket vezet. Őt fordításkötete jelent meg magyarul, és diákjaival együtt további öt németül és angolul. Számiról, finnról, angolról, németről és románról fordít. Bielefeldben és Budapesten él.

A NAGY NYUGALOM

Nevetnek. Helyes. De nem viszik túlzásba; olyan ez inkább, mintha a lelkesedésnek csak egy egészen enyhe szellője söpörne végig a termen. Aztán tapsolni kezdenek. Rendes, becsületes taps ez, amely végigkísér attól a pillanattól fogva, hogy elindulok a szónoki pulpitustól és odaérek a színpad közepén álló asztalhoz, ahol a panelbeszélgetés résztvevői ülnek. És most Marina következik. A közönség még mindig tapsol, amikor Marina feláll és megindul a pulpitus felé, de abbahagyják, még mielőtt odaérne. Ez is helyes. Ezek szerint az én beszédemet tapsolták meg, nem pedig az ő megjelenését.

Marina kissé idegesnek tűnik. Feszülten topog, miközben maga elé rakja a jegyzeteit. Megköszörüli a torkát, szinte hangtalanul. Iszik egy korty vizet. És aztán elkezd beszélni. Magas hangja hajára emlékeztet, az is éppolyan vékony szálú, szőke és lapos, jellegtelen; már az első mondatnál elmegy a hangja. Nagyon nem helyes. A közönség maga is ideges lesz, ha a szónok ideges. Ráadásul még csak el sem süt legalább valami önironikus poént a bevezetőjében. Micsoda ostoba dolog. Pedig egy kis nevetéssel azonnal magával ragadná a publikumot – és akár még én is adtam volna neki egyet kölcsönbe. Egy klasszikus, kicsit hazug, de teljes mértékben ártatlan tréfát, mint például ezt: „Marina Bengtsson vagyok, szociológus, vezéregazgató és náthás.” Vagy egy fokkal merészebbet: „Marina Bengtsson vagyok, és egész életemben a szegénységet érintő kérdésekkel fog-

lalkoztam. Fiatalkoromban az előttem felszólalók, Anna André és Ulla-Marie Danielsson tanítványa voltam, és olyan mértékben tiszteltem őket, hogy amikor megláttam őket, ahogy elmélyülten beszélgetnek, a közelükbe lopóztam és igyekeztem kihallgatni őket. Azt hittem, a szegénységről és a szegénység elleni küzdelem módjairól beszélgetnek. De nem: csakis az evésről beszéltek.”

Klassz lett volna, egy igazán jól sikerült tréfa. Ráadásul az igazság sem szenvedett volna csorbát – számtalan alkalommal rajtakaptuk, hogy hallgatózik. De Marina sosem kezdene így egy beszédet, ahhoz ő túlságosan jólnevelt. Sőt akár azt is mondhatnám: agyonnevelt. Másrésztől persze én sem kezdenék szívesen egy ilyen konferenciát efféle történettel, hisz a közönség még azt hinné, félvállról veszem a témát, pedig a legkevésbé sem ez a helyzet. Nem: a szegénység kérdését a lehető legkomolyabban veszem. Még akkor is, ha nem mindig mondhatom ki, amit legbelül gondolok. Elvégre elég sok érzékeny lélek ül ebben a teremben.

Anna nem figyeli Marina előadását, ebben tökéletesen biztos vagyok. Állát a tenyerébe támasztja és érdeklődő arcot ölt magára, de tekintetével folyamatosan a közönség sorait pásztázza, ide-oda, oda-vissza. Nyilván azt nézi, talál-e valakit kiterjedt ismeretségi köréből. És nézzenek csak oda! Egy férfi, majdnem leghátul, egy sovány és kopasz fickó, ránéz és lassan bólint egyet. Anna erre testhelyzetet vált, kezét az asztalra teszi, elmosolyodik és ő is biccent egyet. Ki lehet az? Nyilván nem olyasvalaki, akit én is ismerhetek. Alighanem egy jótékonyági szervezet tagja, egy Gazdagféreghy, egy von Schleim vagy Kutyaagumi gróf. Valami átkozottul előkelő pasas, velejéig puccos.

Jaj, de gonosz vagyok. Ez a szokásos anyu-apu-gondolataim egyike volt, és baromira nincsen értelme pont most az anyu-apu-gondolatokkal játszani. Drága jó anyám és drága jó apám több mint huszonöt éve eltávoztak, és rajtam kívül nem emlékszik rájuk senki a világon. Ezen kívül több mint hatvanöt éve volt, hogy anyám cselédként szolgált, apám pedig több mint nyolcvan évvel ezelőtt lakott

pincében. Szóval mindez már csupán történelem. Vagy legalábbis annak illene lennie. Most viszont koncentrálnom kell, figyelnem Marinára. Bár annyira unalmas, hogy az szerintem már törvénybe ütköző.

– ...a szavazati jogot csak 1945-ben terjesztették ki olyan módon, hogy ezt követően már azok is szavazhattak, akik szociális segílyen éltek...

Nem mondod komolyan, tényleg? Szerintem mesélj inkább olyasmiről, amit még nem hallottunk. És az ördögbe is, ne bámuld állandóan a jegyzeteidet! Tiszta hülyeség. Udvariatlanság a közönséggel szemben.

Az igazat megvallva teljességgel felfoghatatlan, hogyan futhatott be ez a nő ekkora karriert. Hogyan lehetett a szegénygondozó vezérigazgatója? Igen, nem tagadom, így gondolok a hivatalára. Szegénygondozó. Egy nyiszlett kis hivatalocska, amelyet még az előző kormány hozott létre annak érdekében, hogy ne kelljen semmit tennie az örök probléma megoldására, az új kormány pedig hálásan elfogadta. Marina pusztán szorgalommal küzdött föl magát. Sosem érkezett későn, mindig megtette, amit rábíztak, sőt egy kicsit többet is annál, eszébe véste és elismételte mások gondolatait, sajátja azonban soha nem volt, és mindig csak egyetértett, egyetértett és egyetértett mindenkivel, így küzdött föl magát, igen. Remekül képes helyszínt és időpontot javasolni mindenféle rendű és rangú szimpózium, szeminárium, konferencia és kongresszus számára, kitűnően választja ki a meghívottak és a szónokok körét, fantasztikus érzéke van hozzá, hogy megítélje, milyen gyümölcs legyen az ajtó mellett a tálban, szolgáljanak-e fel ebédet vagy sem; de hogy ezek a szimpóziumok, szemináriumok, konferenciák és kongresszusok miről is szóljanak végeredményben, arról a leghalványabb elképzelése sincs soha. A szegénységről, persze, nyilván. De azon túl?

Azt is különösnek találom, hogy Marina mennyire büszke a titulására. Nem kérkedik vele, nem arról van szó, ahhoz ő túlságosan is jólnevelt, de mégsem tudja teljesen elrejtetni a büszkeségét. Kinevezése óta határozottan magasabb lett egy fejjel. És amikor úgy

egy órával ezelőtt odanyújtotta nekem friss, ropogós névjegykártyáját, az arcán előmlött a diadalmas mosoly. Én persze visszamosolyogtam és illendően gratuláltam neki. Anna még ennél is tovább ment: átölelte Marinát és kijelentette, hogy *annyira* örülünk mindkettőnek, meg hogy semmi sem eshet jobban két, a nyugdíj felé vészesen robogó professzornak, mint az, hogy régi tanítványukat ilyen sikerresnek lássák. Vezérigazgató, a hétszázát!

Tulajdonképpen elárulhattam volna neki, hogy egyszer régen nekem is felajánlották ezt a posztot, de persze nem szóltam erről semmit; csak mosolyogtam, mosolyogtam és mosolyogtam, majd elővettem egy papírzsebkendőt és elfordultam, hogy kifújjam az orrom. Mert hát mit is mondhattam volna? Hogy nem fogadtam el a kinevezést, hogy mentsem a bőröm? Ez volt ugyanis a helyzet. Ha én lettem volna a szegénygondozó vezérigazgatója, meghaltam volna szégyenemben. Elhaláloztam volna. Beadtam volna a kulcsot. Kinyúltam volna.

Az idő tájt még Leif felesége voltam, és ő képtelen volt felfogni, miért nem vállalom. Az ő szégyenérzete nem volt olyan kifejtett, mint az enyém. Képtelen volt felfogni, hogy én hogyan vagyok képes mindenért szégyenkezni. Ne hülyéskedj már, mondta mindig. Vezérigazgató? Mi szégyellnivaló van ebben? Ráadásul jól megfizetnének, és hát annyi szűkös év után pont szükséged is volna rá.

Én meg persze nem bírtam neki elmagyarázni, nem, ezt a szégyent még Leifnek sem, holott ha valakinek, hát neki éppen igazán meg kellett volna értenie. Egyszer régen egy osztályba jártunk, ráadásul – haha! – egy osztályhoz is tartoztunk. Drága jó anyámmal és drága jó apámmal is találkozott, nem is egyszer, úgyhogy mélyen, legbelül meg kellett értenie, hogy számomra ő, Leif volt az egyetlen pajzs, az egyetlen oltalmazóm. Ők is állandóan szégyenkeztek csaknem minden fölött, főleg miattam és a felfuvalkodottságom miatt, ami elhitette velem, hogy én – egy olyan kis senki, mint én! – képes lehet elérni bármit, amit csak akar. Leif miatt azonban soha nem szégyenkeztek. Sőt épp ellenke-

zöleg: Leif lenyűgözte őket. De nem csupán erről volt szó. Annak köszönhetően, hogy Leif úgy döntött, leérettségizik, a szüleim nekem is megengedték, hogy leérettségizzek. Annak köszönhetően, hogy beiratkozott a Műszaki Főiskolára, nekem is megengedték, hogy egyetemre menjek. Annak köszönhetően, hogy talált egy igazán olcsó lakást, én is összepakolhattam a cókómókomat, istenhozadót inthettem drága jó anyámnak és drága jó apámnak, és összeköltözhettem vele. Ráadásul egyszer sem kaptam verést. Nem semmi.

De az anyasághoz való viszonyomat nem tudta megérteni. Másrésztől viszont persze én sem értettem meg soha az ő viszonyát a saját szüleihez, miért vedlett azonnal át és lett valaki más, amint belépett kis házuk kapuján. Magabiztos. Kérkedő. Kifejezetten nagyarcú. Miközben az édesapja egyáltalán nem ilyen volt, sőt pont ellenkezőleg: félnék öregember, csapott vállakkal és hengerszerű testtel. Zavarában gyakran nevetgélt. Bizony, így volt: Leif édesapja ilyen volt. Az anyja bezzeg nem: ő hatalmas volt, testes és folyton mogorva, kivéve persze akkor, ha Leif elővette a takarékbetétkönyvét. Ilyenkor a szája széles mosolyra húzódott, és finoman megbokszolta fia karját. Űgyes ez a legény, én megmondtam! Űgyes bizony!

Az én szüleim kissé félték is tőle, ami nekem tökéletesen megfelelt. Anyám ráadásul úgy mosolygott rá, ahogy egyébként azokra mosolygott, akiknél takarított, nagyon furcsa, szinte tótágast álló mosollyal. Talán amiatt volt ez, hogy Leif szülei saját házban laktak. Nagyon aprócska volt az a ház, ez igaz, de mégiscsak a sajátjuk volt, saját kerttel és saját orgonabokrokkal. Az én szüleimnek nem volt semmiféle háza, csak egy sötét kétszobás lakása, abban laktak egész életükben. A hivatalos verzió szerint ez azért volt így, mert drága jó apám fikarcnyit sem óhajtott törődni az anyagi dolgokkal, ő ugyanis ennél magasabbra szegezte tekintetét. Marx! Tudás! Műveltség! De persze nem holmi szokványos polgári műveltség, hanem valami más, valami előkelőbb: proletár műveltség. Nem hivatalosan persze amiatt volt az egész,

hogy valahogy sose sikerült rájönnie, hogyan is működik a kamatlevonás és az adókönynyítés. Egész egyszerűen nem bírta megérteni soha; amit viszont persze sohasem vallott be. Ezen kívül reszketett annak a gondolatától is, hogy esetleg bankba kellene mennie. Tudomásom szerint egyetlenegyszer ment oda és akkor is reszketett, legalábbis drága jó anyám tanúsága szerint. „Érted? Apád reszketett, amikor bankba kellett mennie!”

Huhh. Szabályosan rosszul vagyok, ha eszembe jut, ahogy ezt mesélte. Most már aztán igazán össze kell szednem magam és meg kell próbálnom odafigyelni Marina beszédére. Most már magabiztosabbnak tűnik, bal lábát kicsit kacéran megemeli, előredől a szónoki székben, sőt még fel is pillant a papírjaiból.

– ...elfelednünk, hogy micsoda értékek is rejtőznek a másféle...

Jaj-jaj. Most kissé megremeg a hangja, érzélgős lesz és érzelmes. Elérkezett ugyanis a kedvenc témájához: a szegénységhez és a szentséghez. Hogy a pénz hiánya mintha megnemesítené az embert, megtisztítja, jobba és becsületesebbé teszi. Amit persze nem mondhat ki nyíltan, be kell csomagolnia és átkötnie piros szalaggal, de mégiscsak ott van. Ez a nő képes komolyan elhinni, hogy a szenvedés és a nélkülözés nemesít, főképp az anyagi nélkülözés. Hoznom kellett volna magammal egy zacskót, hogy behányjak.

Anna a jegyzetfüzete fölé hajol. Koncentrál, ír. Közvetlenül mellette ott ül Mats Grennius és barátságosan mosolyog. Vajon miért? Talán úgy gondolja, hogy Marina előadása értelmes, intelligens és értékes? Hogy új, forradalmi igazságokra világít rá? Egész biztos ezt gondolja, amit ugyanis Marina most mond, azt éppen Mats gondolataiból csente össze. Elég sokszor hallottam már őt erről fecsegni. Milyen sok nagyszerű emberrel találkozhatott a kutatásai során! És mind olyan szegények, védtelenek és elképesztően, irtózatosan becsületesek!

Hát köszönöm szépen, tudok egy-két dolgot arról a híres-nevezetes becsületességről; bele van vésve a bőrömbe. Mint valami tetoválás, nem is jön ki soha többé. Anyám éles

hangja: „Hát te meg mi a fenétől vagy ilyen mogorva? Talán nem akart dugni a hölgyike, mi? Vagy nem tudtál fizetni?” És aztán apám, ahogyan üvöltve az asztalra csap: „Te nem vagy normális! Esküszöm, annyira nem vagy normális, hogy téged be kéne zárni! Pazarló, ostoba kis picca, ez vagy te!” És aztán ahogyan mindketten felém fordulnak: „Hát veled meg mi az isten van, kölyök? Kilencévesen bepisálsz?”

A szegénység mindig háborúhoz vezet, a modern háborúk pedig mindig civil áldozatokat szednek. Márpedig az otthonunkban én voltam a civil lakosság, az, akit mindenféle büntetőexpedícióknak tettek ki, én voltam ugyanis az, aki – a szüleim szép kifejezésével élve – bepisáltam, és úgy általában is egy öntelt kis hólyag voltam. Többek között.

Jaj, a fenébe is.

Mindez csaknem ötvenöt évvel ezelőtt történt, már múlt, történelem. Vagy legalábbis annak kéne lennie. És hát az igazat megvallva én sem voltam éppen szent. Már idejekorán megtanultam, hogy ordítani kell, ha akarok valamit. Már hétévesen imponáló mennyiségű káromkodást ismertem. Tizenkét esztendősen megtanultam lopni, de csak nagyon óvatosan, hogy soha ne bukjak le. Azt is megtanultam ráadásul, hogy hogyan halásszam ki az ötvenórés érdemet a perselyből: egyszerűen kést dugtam a nyílásba. Elvégre mindent összevetve az az én pénzem volt, ugyanis mindahányszor a nagyszüleim eljöttek látogatóba, kaptam tőlük ötven órét a perselybe, a gyakorlatban azonban az az anyám vésztartaléka volt, amit minden hónap végén megdézsmált, hogy tejet tudjon venni. Nem csoda, hogy begurult, amikor rájött, hogy én időközben lecsapoltam a készletet.

És persze nem volt nálunk állandóan háború. Olyan is előfordult, hogy bő egy hétig tartott a fegyverszünet, és ilyenkor még dicséretet is kaphatott az ember. És amikor jó jegyekkel jöttem haza az iskolából, majdnem teljes béke lett és azt mondták, nagyon okos vagyok, apámra ütöttem és talán lesz belőlem valami, annak ellenére, hogy rágtam a körmöm, bepisiltem és folyton hasfájásra

panaszkodtam. Kellemes napok voltak ezek, olyanok, amikor el lehetett töprengeni, sőt szinte együtt is érezni a szüleimmel. Olyankor magam előtt láttam apám gyermekkorát és úgy éreztem, megértem őt. Olyankor anyám első éveire gondoltam és könny szökött a szemembe. Nekik sokkalta rosszabb volt, mint nekem. És az őelőttük élőknek még annál is rosszabb. A nagyapám feje fölül eladták a házat. Nagyanyám már tizenegy esztendősen elszegődött cselédnek. Nem csoda hát, hogy ez kihatott rájuk is. Furcsák lettek, nehezen kezelhetők. De utána, amikor megint ott láttam anyámat a konyhaasztalnál ülve, sírva, és apám ott magasodott fölötte és ordított: „Hát nem érted a tréfát? Annyira ostoba vagy, hogy még a tréfát sem érted?!” – akkor eldöntöttem, hogy többé nem próbálom őket megérteni. Én úgysem leszek olyan, mint ők. Soha, soha nem leszek olyan.

És hát végeredményben nem is lettem olyan. Sosem káromkodom mások füle hallatára. Nem ordítok rá senkire. Nyíltan nem vagyok pimasz soha. Professzor vagyok, saját lakásom van. Van pénzem a bankban, továbbá három nyugdíjbiztosításom, amelyek hamarosan lejárnak. Ezen kívül gyereke sincs. Amint a szüleim meghaltak, elengedtem Leifet, elváltam tőle és végignézttem, ahogy újranősül – egy középosztálybeli csinos szőke hölgyet vett feleségül. Az új házasságból gyereke is született, három rokonszenves gyerek, hamarosan felnőttek lesznek. Egyikük sem rágja a körmét. Egyikük sem pisil be. Egyiküket sem rakják be időnként a kórházba heveny hasfájás miatt. Szóval mindketőnk élete szépen elrendeződött. Megtörtük a szociális örökséget. Ami persze az én esetemben egy hangyányit ironikus, én ugyanis azzal törtem meg a szociális örökséget, hogy éppen a szociális örökség kutatásával foglalkozom. Ez a kutatás az Akadémia idegen világába menekített engem, az egyetlen olyan helyre a Földön, ahol a szégyenérzet elől többé-kevésbé védett lehetek.

De öregszem már, fásult vagyok és erőtlen. És irtózatosan unom, hogy együtt kell élnem önmagammal és anyu–apu-gondolataimmal. Megvetni sem bírok már senkit. Sem

magamat, sem másokat. Már azt a felső társadalmi osztályt sem vagyok képes megvetni, akikről jó alaposan megtanultam, hogy megvetésre érdemesek. Még Marinát sem akarom megvetni, azt a Marinát, aki lassacskán az előadása végéhez közeledik. Nyilván ugyanúgy fejezi majd be, ahogyan mindig is szokta, könnyörgően mosolyog, megköszöni a közönség türelmét. De játszunk el a gondolattal, hogy valóban komolyan gondolja, amit mond, a változatosság kedvéért tételezzük fel, hogy nem csupán színészkedik, hogy apám tévedett, amikor azt állította, hogy a középosztálybeliek mindig megjátsszák magukat, amikor alázatosnak és barátságosnak akarnak látszani, tegyük fel, hogy Marina tényleg olyan elképesztően bizonytalan, amilyennek tűnik. Akkor már érthető, miért van a tekintetében az a könnyörgés, ahogy a hallgatóságra néz. Elvégre nem tudhatom, hogy mi lakik odabent Marina agyonnevelt fejcskéjében. Talán ő is úgy érzi magát, mint én. Talán ő is arra számít, hogy a képébe nevetnek, ha folt van a szoknyáján, hogy a parkolóőr felpofozza a szabálytalan parkolásért, hogy a méteráruboltban egyáltalán nem lesznek hajlandók kiszolgálni csak azért, mert ő az, aki...

Anyám azt képzelte, hogy a közértben az egyik eladó gyűlöli őt. Hogy azonnal elhagyja a pénztárat, amint anyám belép... *Megállj!* Most már aztán igazán elég legyen ezekből az anyu–apu-gondolatokból. Mindez már történelem.

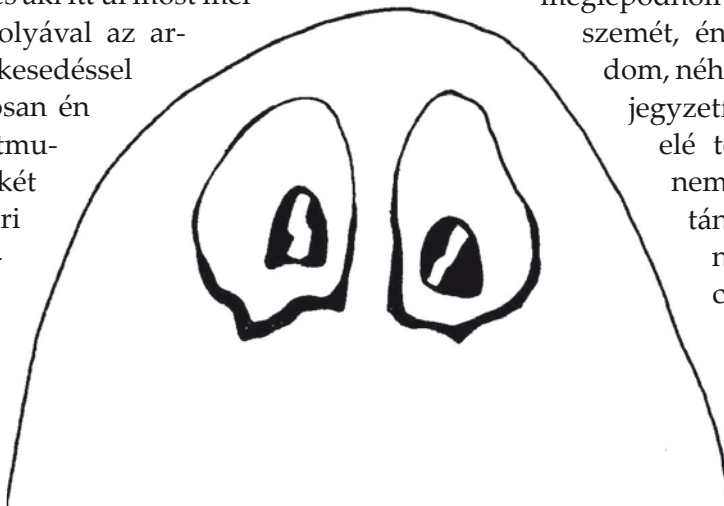
A közönség tapsol. Marina kissé meginog a szónoki székben, de azonnal visszanyeri egyensúlyát, és pukedlizik, mint valami kislány. És hát persze, hogy az, kislány ő még, akárcsak én vagy Anna, aki hamarosan nyugdíjba megy, és aki itt ül most mellettem, örök mosolyával az arcán. Túláradó lelkesedéssel tapsol, és hamarosan én is átveszem a ritmusát. Itt ülünk mi, két kislány professzori fokozattal, és tapsolunk egy harmadik kislány-

nak, akit alig egy héttel ezelőtt neveztek ki vezérigazgatónak. És székét hátralökve most feláll Mats Grennius, közben tapsol tovább. Ő van soron, neki kell most a szónoki emelvényhez lépnie és megtartania az előadását. Lopva az órára pillantok. Húha. Majdnem félórás késésben vagyunk; ami viszont azt jelenti, hogy nem marad sok időnk a panelvitára. Nagyszerű. Akkor elég lesz csupán néhány közhelyet bemondani.

Anna észreveszi, hogy az órára néztem, mire ő is ránéz a sajátjára. Láthatólag ugyanazt a következtetést vonja le, mint én, mert kissé megvonja a vállát. Mit számít, ha nem sikerül igazi beszélgetést összehozni, úgyis elmondtunk már majdnem mindent, amit akartunk. Amiképpen Mats is elmond mindjárt mindent, amit ma el akar itt mondani, ebben biztos vagyok. Mats kitűnő szónok. Azt is tudja, hogyan kell egy színpadon viselkedni. Hagyja, hogy elcsendesedjen a taps, s amikor elcsendesedett, leveszi majd a zakóját, egészen lassan, és felakasztja a kis kampóra a szónoki emelvényen. Na tessék! Megmondtam én. S miközben ő ezzel piszmozg, a csend egyre mélyül, és amikor már síri csönd van a teremben, két kezét az asztal két oldalára helyezi, kissé előrehajol, majd ismét vissza. Tekintetével végigpásztazza a közönséget. Mosolyog, aztán zengő hangja betölti a terem minden zugát.

– Köszönjük a kitűnő gondolatokat, Marina... Még egy ilyen öregemberben is, amilyen én vagyok, felébresztetted a reményt... a jövő nem kilátástalan.

De a fenébe is, ne csináljon már magából bolondot, nem olyan öreg ő még! Csak egyetlen évvel idősebb Annánál és nálam. De hát majdnem öt éve ezzel jön, nem kellene meglepődnöm. Anna forgatja a szemét, én pedig elmosolyodom, néhány szót firkantok a jegyzetfüzetembe, és Anna elé tolom. „Öregember nem vénember, de ha táncolni kell, azt már nem mer...” Anna csukott szájjal nevet, nem is látszik raj-

ta egyébként, csak a teste remeg meg néha, az leplezi le – aztán néhány pillanat múlva visszanyeri a higgadságát, és udvariasan érdeklődő arccal figyel tovább.

Anna szégyentelen. A szó legjobb értelmében mondom ezt, ő ugyanis olyan ember, aki szégyenkezés nélkül képes élni. Ami tehát nem azt jelenti, hogy erkölcstelen lenne; nem, a legkevésbé sem. Igenis képes felelősséget érezni és vállalni. Gondoskodik másokról. Végtelenül figyelmes, sőt néha túlzottan bűntudatos. De szégyenkezni, azt még nem láttam soha. És ez nagyon jó érzés.

Amikor először meglátogattam őt az otthonában, majdnem elájultam: az előszobában hatalmas halomban hevert egy nagy adag szennyes, a konyhaasztalon újságok és régi levelek tornyosultak, és bizony nagyon nehéz volt megállnom, hogy ne húzzam végig az ujjamat a nappali finom mahagóniasztalának porrétegén. Nálam bizony nem ilyen állapotok uralkodtak, az én lakásomban minden szép tiszta és rendes. Anna azonban egyáltalán nem szégyenkezett a látvány miatt, csak mosolygott és teával kínált. Én pedig megittam azt az átkozott teát, ahelyett, hogy azonnal elárultam volna neki, hogy utálok a teát és sokkal szívesebben innék egy kávé. Nem mondtam el azonnal, hisz szégyelltem. Elvégre sokkal előkelőbb dolog teázni, ezt már akkor is tudtam...

Mostanában mindig kávé iszom, még Annánál is. Amikor végre összeszedtem a bátorságom és elárultam neki, hogy kávézni szoktam, ő se nem ájult el, se nem halt bele, se pedig nem ordította le a fejem, hogy mekkora proletár állat vagyok. Nem. Egyszerűen fölkelt, kiment a konyhába, föltette a kávé, és közben beszélt tovább arról, amiről éppen beszéltünk. Aztán visszajött a nappaliba, leült a puha fotelébe, és érdeklődve hallgatta a válaszomat. Hagyta, hogy végigmondjam, amit akarok. Ennek megfelelően én is hagytam, hogy elmondja, amit akar. És ez azóta is így van. Beszélgetünk egymással, meghallgatjuk egymást, tanulunk egymástól. Megtanultam, hogy nem feltétlenül válik ő attól szabaddá, hogy a felső társadalmi osztályhoz tartozik és jó anyagi körülmények

között él. A vagyona nem az övé, csak kezeli, a gyermekei és az unokái részére. Ez néha meglehetősen idegessé is teszi őt, bár ezt soha nem vallaná be, de én ismerem őt annyira, hogy olykor látom a nyugtalanságot a szemében. Persze ez mostanában szerencsére egyre ritkábban történik meg. Sokkal rosszabb volt akkor, amikor még fiatal volt, kemény balos, és összejött egy igazi vérvörös sztálinistával. Akkor a bank széfjébe záratta az ezüst étkészletét, és szabályosan reszketni kezdett, amikor valaki, például én, rámutatott, hogy elég ütődött dolog volna raktárba csapnia örökségül kapott mahagóni bútorait, és ehelyett a sztálinisták préselt lemezből készült bútoraival rendeznie be a lakását. Ez aztán végképp nem szabadítaná meg attól a történelmi felelősségtől, ami szerinte a vállát nyomja. De hát miféle vétke lehetett volna? Nem tőlem és a szüleimtől lopta el a pénzt, hanem örökölte. A pénz tehát, már amennyiben valakié is lehet, az övé, ez nem kérdés. Ezen kívül elkezdte megérteni, hogy a szegénység nem valamiféle erkölcsi kategória. Nem azért lesz szegény valaki, mert annyira derék, hogy még csak hozzá sem akar érni a pénzhez, de nem is azért, mert korlátolt és ostoba. Az összefüggés ennél sokkal bonyolultabb. És mostanában már azt is belátja, hogy nem bűn, ha valaki a munkásosztály egyes tagjaival szemben kritikus. A munkásosztály ugyanis pontosan ugyanolyan, mint bármelyik másik osztály: a tagjai különböznek egymástól. Jók és rosszak, tehetségesek és ostobák, lusták és szorgalmasak egyaránt vannak köztük is. És ezek az ellentétes tulajdonságok nem ritkán egyetlen emberen belül lakoznak, a munkásosztály tagjai között ugyanúgy, mint bármelyik másik társadalmi rétegben.

Mats most fölfedezte, milyen későre jár, és kicsit mártírkodni kezd. A beszédét kénytelen lerövidíteni, de természetesen nem tudja megállni, hogy ne adja le a teljes záró monológot. Majdnem kívülről tudom, annyiszor hallottam már. Anna gyorsan rám pillant, én pedig azonnal látom, hogy ő is kívülről tudja. Egyszerre vonjuk fel a szemöldökünket.

– ...és csak remélni tudom, hogy eljön egy-

szer az idő, amikor ez az egész már csupán történelem lesz, és olyan állapotba jutunk, amelyben mindenkinek ugyanazok a lehetőségek adatnak meg...

Mats még be sem fejezte, a közönség máris tapsolni kezd. Vagy azért, mert annyira szeretik, ami egyébként nem lehetetlen, a közönség ugyanis a jótékonyági szervezetek jólelkű képviselőiből, valamint szociológusokból és szociális munkásokból áll. De az is lehet, hogy egyszerűen csak éhesek már. Az ebédszünetnek bő húsz perce el kellett volna kezdődnie, és alig hallgatott el Mats és aratta le a tapsokat, máris mindenki szedelőzködni kezd, a hallgatóság a kijárat felé áramlik. Anna is föláll és a szék támlájához nyúl a kabátjáért. Marina néhány pillanatra még ülve marad, majd hirtelen fölkel és Anna felé fordul.

– Köszönöm – mondja, fejét kissé oldalra hajtva. – Annyira hálás vagyok, hogy el tudtál jönni. Mindig annyira érdekes dolgokat mondasz.

Anna a legbarátságosabb mosolyával néz rá, miközben felveszi a kabátját. Hát persze, nagyon szívesen. Azután Marina felém fordul, mindkét kezével megragadja a jobb kezemet, és megrázza.

– És neked is borzasztó hálás vagyok. Annyira megkönnyebbültem, amikor meghalottam, hogy te is részt veszel a panelben. Óriási szükség van rád. Olyan nyugalmat árasztasz mindig...

Visszahúzom a kezem és kedvesen rámosolygok. Hát persze. Tényleg annyira jó, hogy mindig olyan fantasztikusan nyugodt vagyok.

ANNUS Ildikó fordítása

Majgull Axelsson (1947) az egyik legolvasottabb, nemzetközileg is elismert svéd író. Pályafutását újságíróként kezdte, majd 1994-ben regényíróként debütált *Längt borta från Nifelheim* című művével. Az áttörést *Aprilhäxan* című, 1997-es regénye jelentette számára, amelyért ugyanebben az évben elnyerte az egyik legrangosabb svéd irodalmi díjat, az *Augustpriset*-et. Ez a regénye magyarul is megjelent, „Áprilisi boszorkány” címmel, a Trivium Kiadó gondozásában, 2002-ben. Műveiben gyakran ír a társadalom perifériájára szorult csoportokról vagy egyénekről, a kiszolgáltatottságról és az emberi lélek zsarnokságáról.

Annus Ildikó 2004-ben diplomázott az ELTE skandinavisztika szakán, ahol jelenleg is dolgozik. Első fordítása 2008-ban jelent meg.

Sven Olov Karlsson

A HATÁRVONAL

Janne, az iskola gondnoka mindig ügyelt rá, hogy kedves legyen, amikor beszélni kezd. Nem tehetett arról, hogy ez a kedveség inkább ellenségességgnek hatott. Mindig túl közel állt, túlságosan közel. Azok a szakállcsomók és májfoltok az arcán. A lehelete. Magabiztosan bólintott, majd rákezdett, hogy a gyerekek meg a fiatalok így meg úgy. Hogy hogyan lettek évről évre egyre engedtelenebbek. Vagy az atomenergia, hogy ő bizony már régen megmondta. Meg hogy mit gyanított mindig is a fehérnépekről, nem beszélve azokról a feketékről. Ehhez a részhez érve ébredezni kezdett benne az elégedettség, az öröm, hogy sikerült megkaparintania egy új, figyelmes hallgatót. A gondnok kedvessége vadul harsogva támadt fel. Igazi őserő volt, s ez az őserő a kiszabadulása fölött ujjongott.

Minden évzárón együtt énekelt a többiekkel, nyáron meg a félév végén, karácsonykor. Állami ünnepségen, megyei ünnepségen, magánünnepségen. Ő volt az, aki soha nem változott. Igazgatók és tanárok jöhettek és mehettek, de őt megtartották, bizony, a kedvessége miatt. Hisz tudták jól, mi is a helyzet valójában. Aki iskolában dolgozik, annak a tűrőképességét minden nap keményen próbára teszik. Ha átlépné azt a bizonyos határt, akkor nemcsak azonnal röpülne az állásából, hanem különféle történetek is szárnyra kapnának róla, a botrányáról és a kirúgatásáról egyaránt. Azt beszélnék, hogy ő volt az, aki nagy ívben tett az adminisztrációs feladatokra és az osztályzásra, aki egy idő után már nem járt be az értekezletre, aki nem

csitítgatta többé a szülőket. Ráadásul néhány kölyök még mintha kedvelte volna is a gondnokot. A tanárok azzal nyugtatták magukat, hogy a legrosszabbak pont Jannéhez húznak, bebeszélték egymásnak, hogy ő és a nehéz esetek mintha jól kijönnének, mintha lehiggasztaná őket kissé. És Jannének néha valóban sikerült meghúznia a határokat, határozatosan megfékeznie a mihaszna kölykök butaságait.

Egyszóval amilyen idegesítő volt Janne, olyan gyakran tudott hősként viselkedni; még ha ez a szó kifejezetten elcsépelte vált is mostanra. A kölykök hol hősök, hol gazfickók bőrébe bújtak, a végtelenségig ismételték a közhelyeket. Üvöltve játszották el az egyiket vagy a másikat, azután szerepet cseréltek, majd tovább kergették egymást. Úgy tettek, mintha lehetséges volna, hogy egyszerre mindkettők legyenek. Mintha elhitték volna, hogy az ember akkor is hőssé válhat, ha gazemberként viselkedik.

A hősök és a gazfickók kiáltásai leginkább az új tornacsarnokban visszhangoztak. A bádogból készült építményt, költséghatékony beszerzés útján, tavaly húzták fel, lapos tetővel, ami illett az iskola funkionalista stílusához. A földtől négy méterre, a hosszanti falak között harántgerendák keresztelték egymást: vas szélrácsok. A felsős diákok gyorsan rájöttek, hogy a bordásfalról hogyan húzódkodhatnak fel a tetőgerendára, hogyan függeszkedhetnek és mászhatnak rajta. A tornatanár mindig eszét vesztette rémületében, amikor néhányan fölkapaszkodtak és térdhajlatukat beakasztva lógtak lefelé.

Egy kancsal, örökbefogadott gyereknek még végigmennie is sikerült a gerendán, óvatosan egyensúlyozva. Négy méter szabadesés. A tanár felordított rémületében. Olga. Azonnal gyere le. OLGA! Ez a lány egyike volt a legkomiszabbaknak. Olyasvalaki, aki nap mint nap örökös harcban küzdi át magát az élet felfoghatatlan vadonján. Sosem adja meg, sosem hagyja becsapni magát: ez tükröződött minden vállrándításában, minden sóhajában. Olga egyik pillanatban betegesen visszahúzódott, a másik pillanatban már ő került a középpontba. Különösen

akkor, ha a dolognak tétje volt, ha olyasmiről esett szó, amit nem szeretett. Egy szép napon vagy világhírű művész lesz belőle, vagy pedig szemetesekben fog turkálni visszaváltható üvegek után kutatva.

A gerendák rikító pirossal voltak lefényezve, úgyhogy lehetetlen volt őket nem észrevenni. Micsoda kihívás mindenkinek. Már az elejétől fogva tudhatták volna, hogy ez lesz a vége, mondta Janne, amikor először hallott Olga egyensúlyozó számáról. Hiszen pont a magasság, az vonzotta őket. Márpedig a határokat meg kell húzni – és Janne szívből örült neki, hogy ő lesz az, aki ezt megteheti.

Egyik este felhívta a barátját. Egy létra és egy csőkulcs elég volt ahhoz, hogy véget vessenek a rendbontásnak. A legnagyobb hüvely passzolt is, a harminchat milliméteres. Egy félméteres acélcsőre ráerősített racsnis dugókulcs segítségével Jannének sikerült megláztatania a tetőgerenda csapszegeit, a barátja pedig lent állt és átvette tőle az összeset. Leszerelték a nehéz harántgerendákat. A tornacsarnok mögötti sötétben a vasakat a falnak támasztották, majd leterítették őket egy ponyvával. Gyorsan el is feledkeztek róla. Esett néhány centi hó. Ez minden. A tél hátralevő részében az eső uralkodott. A szünetek sivár, esőkabátos kötelességgé változtak. A ponyva alól lepattogzott a festék, és rozsdahullt a latyakba. A hírekben az enyhe időjárásról beszéltek, arról, hogy az éghajlat felismerhetetlenül megváltozott, felmelegedés jön, katasztrófa fenyeget. De most a tél mintha azt felelte volna: ne aggódjatok egy percet se. Az ország fehér köntösbe burkolózott. Törölték a vonatjáratokat, hosszas áramki-maradások voltak. Az autók lépésben haladtak. Mintha valami elfeledett népi hiedelem akarta volna megmutatni, ki is itt az úr valójában. Már december harmadikán félméteres hó borított mindent. Egy sárga buldózer kotorta össze a nagyját, természetes hegyeket hagyott az út szélén. Az ember bőrét jégforgácsok marták. A tornateremben a lánycsapat kosarazott, fülsüketítő dördülésekkel vágta neki a labdát a bádogfalnak. Valaki kosarat dobott, és Olga felrikoltott: „Úristen!” Az akusztika most pont jobb volt, hála

a hatalmas hótakarónak a tetőn. Örült ám ennek az énektanár, de még mennyire – így sokkal jobban fog szólni a műsorszáma a karácsonyi ünnepségen.

Az utolsó héten a hideg alábbhagyott. Az enyhülés szerda reggel kezdődött. Egy karácsony mindig felejthetetlen, nem az ajándékok, az ételek és a hangulat, hanem inkább a kegyelem miatt. Egy csepergő pénteki hajnalon, december huszadikán Janne előpakolta a padokat a tornacsarnokban. Beizzította a hangot, a hangszórók vidáman recsegték.

Fél tízkor mindenki ott ült. Janne, hat tanár és hetvenhárom gyerek a szüleikkel, akik készen álltak rá, hogy valamelyest meghatódjanak, de véletlenül sem vitték volna túlzásba.

A zsúfoltság, az embertömeg összeadódott testmelege megemelte a terem hőmérsékletét, és az összetartozás élményét nyújtotta mindenkinek.

A betlehemeset néhány szorgalmas 3/A-s adta elő. Meséltek Józsefről, Máriáról és a napkeleti bölcsekről. Bézs köpenyekbe és fejkendőkkbe öltöztek; olyanok voltak, mintha egy illusztrációból léptek volna elő. Utána az énektanár vette a kezébe a mikrofont. A „Maria” a *West Side Story*ből ugyan nem tartozott a karácsonyi dalok közé, de egyike volt az ő *a capella*-kedvenceinek. Korábban aggódott a torka miatt, félt, hogy meghűl, vagy egyszerűen bereked egy nehéz éjszaka után. De most itt volt, és nyugodtan rábízhatta magát a hangjára, amelyet egy másik Svédország zeneiskoláiban treníroztak. *And suddenly that name, will never be the same.*

És ekkor a főépület felől felharsant az éles hangú csengő. Az énektanár meghökkenve elhallgatott, de elfojtotta ingerültségét. Nem lenne jó, ha az esetleges tűzvész után úgy emlékeznének vissza rá az emberek, mint aki személyes sértésnek vette a tüzet.

Az udvaron gyülekeztek, az előírás szerint. A nyirkos levegőben nem éreztek füstöt. Előbújt a délelőtti nap, mégis sokan dideregtek. Most minden osztályfőnöknek létszámellenőrzést kellett tartania. De még mielőtt észrevették volna, hogy hiányzik valaki, Janne máris megtalálta azokat, akik kiosontak a karácsonyi műsorról.

Amikor karikaláiban egyensúlyozva sietősen bedöcögött a folyosóra a tűzjelző irányába, már ott volt Olga és egy másik kis szaros, az ötödikes kiegészítő osztályból. A piros csengő, a tűzjelző mellett álltak, amely úgy sipított, hogy az a meglepő, ha nem okozott maradandó halláskárosodást. Páros lábbal ugrándoztak, túl boldogak vagy buták voltak ahhoz, hogy meglógnak a tetthelyről.

Janne kikapcsolta a tűzjelző áramellátását, őket kettejüket pedig a fülüknél fogva hurcolta magával. A lépcső tetején, a napfényben ő és a két kölyök megtorpant, mintha színpadon lennének. A kiterelt csapat rájuk meredt.

És a megkönnyebbült csöndben egy tunyán ropogó hangra lettek figyelmesek. A végakord hallatszott. Amit a gondnok pendített meg. Az iskolaudvar túloldalán álló épület az idő előrehaladtával egyre kiadósabb próbákat állt ki, de nem bírta tovább. Elérte saját és Janne legvégső határát.

Egy olyan határt, amely egy szempillantás alatt fülsértő nyikorgássá változott. Fém hangú panasz vájt mélyen a húrukba. A karácsonyi ünnepség színtere alakot váltott, ahogy végül alakot váltott Olga és a pajtása, a karácsony gazfickói és hősei is: ők ketten, akiknek köszönhetően végül egyetlen léleknek sem esett bántódása.

És a hó súlya alatt recsegtve-ropogva, egyfajta magától értetődő természetességgel, az iskolai katasztrófák könnyedségével omlott be a tornacsarnok teteje.

ZIRNSTEIN Zita fordítása

Sven Olov Karlsson (1971) svéd író és újságíró. 2003-ban debütált *Italianaren* című regényével, amely egyaránt elnyerte a kritika és az olvasóközönség tetszését. Ezt azóta két regény és két riportkötet követte. 2013-ban az egyik legrangosabb svéd irodalmi díjra, az Augustprisetre is jelölték *Porslinsfasaderna* című, mágikus realizmusba hajló tragikomikus regényével. Legújabb műve, a *Västmanland* című novelláskötet 2015 őszén jelent meg, benne a fentebbi *Gränsen* című novellával.

Zirnstein Zita (1990) Pécsen született, jelenleg Budapesten él. Az ELTE-n végzett skandinavisztika szakon, diplomamunkáját svéd nyelvészetből írta. Tanulmányai alatt a Svéd Intézet ösztöndíjával hosszabb időt töltött Svédországban. Jelenleg az IBM egyik skandináv részlegének munkatársa. 2014-ben jelent meg egy gyerekkönyv-fordítása a Scoliar Kiadó gondozásában.

Jonas Rasmussen

MÖGÖTTED A SÖTÉTBEN

– részletek

1. Földrengés a bőr alatt egy fél életen át tartó éjszaka után. Az összeszoruló mellkas belső remegése. A rendülő föld elárul. Kényszer hozott ide, hogy meghallgasd néma szavaimat. Mögötted, hátul, a sötétben, egy sarokban állok. Eltökéltégem mozgat, amikor felhúzod magad után a padlásfeljárót: eluralodik a kongó, sötét, üres csönd.

17. Nézlek. Mögötted állok, mögötted a sötétben. Én te lehetek, te én lehetsz. Ezt talán nem is tudod; ülsz, és üveges tekintettel bámulsz. A sötétben feloldódnak a körvonalak, s te velük lebegsz. A sötétség nyelve az, mit látni kezdesz, gondolataid nyomdafestéke, mielőtt szavakká alakulnak. Tested csupán burokként veszi körbe azt, ami élt – most kongó, üres, akár egy öreg fűzfa. A padlás oromfalának ablakát bámulod. A padlás egy raktártér, úgy, ahogy a test is cipeli végtelen tartalmát. A pillantásod végtelen, mert semmit nem lát. Hatalmas pupillák a sötétben. Miközben idejöttél, mielőtt leültél helyedre a kartondobozon, úgy, ahogy mások valóság-kincseiket rejtik el itt, a padlásan, magadhoz értél, hogy érezd önmagad. A sötétség most megsejti remegésedet, halántékodon a verítékcseppeket. A hátad mögötti árnyék téged néz, s te hallgatni vagy kénytelen sötét beszédét. Kénytelen vagy kiválni a sötétből.

18. Férfi és nő vagy, és sem férfi, sem nő – egyszerre mindez. Nem váltál ketté és nem kettőzted meg önmagad, micsoda szégyen, még ez is. E szavaknál eszmélsz először, hogy valaki idebent jelenvalóbb, mint te magad. Nem fordulsz meg, hogy láss engem, de hangom, alig kiejtett szavaim egyre jönnek

a hátad mögötti sötétből, a szűkös raktártér sarkából. Előregörnyedsz, összekulcsolt kezeidet térdeid közé szorítod. Az ablakrésből szivárgó fény megvilágítja kezed, melled és homlokod, mely mintha belülről fénylene, akár a jeges tompa fém. Nem nyitod ki az ablakot. Azt sem tudom, hogy megpróbálsz-e.

24. Otthon – névtelen lakóhelyek. Ellentmondásos küzdelmed a hangtalan hazaérkezésért. Beszorultál a föld, a horizont, a szivárvány, a horizont közé. Leszűkített világegyetem a homlok, halánték, tarkó, halánték között. Tartsd a fejedben, érezd át tömör súlyát: annyit nyom, mint két gondolat és egy szerelem. Úgy hitted, szereted önmagad, de biztosan már nem tudhatod. Nem; hangja s önnön hangod már összeolvad. Nem tudod, melyik gondolat a tied, s mi az, ami a hátad mögött hangzott el a sötétben – kié a fájdalom. Csak úgy menekülsz, ha a sötétséget hallgatod, s olvasol a fekete mélységből. Mielőtt innen elindulsz, te én leszel.

46. Kapkodó tekinteted. Félsz az emberek szemébe nézni, nehogy meglássanak. Nehogy a középpontba kerülj s rád figyeljenek. Megrémít a karmester és a matador – a rendfenntartó és a gyilkos – hasonlósága: a hiúság. A csönd komponistája összesűríti a hangokat és kifacsarja az életből a könnyeket. Verítékcsepp a halántékodon. Milyen kézzelfogható.

51. Homlokát homlokomnak támasztja ő, a kimondhatatlan – a határvonal közös. Közlelőbb már nem jöhetnek. Napkelte. A reggel millió fényes nagykövete. A mennyország egy szeglete itt egyensúlyozik, a mellkasomon billeg. Felfogni nem tudom, de érzem, súlya van. Fény formájában landol a mellemen, kezemen, homlokomon. Átlát a sötét álarcon. Hangtalan hazaérkezés. Nincs válaszom.

PAP Vera-Ágnes fordítása

Jonas Rasmussen (1975) svéd költő, író, műfordító. A Lundi Egyetemen szerzett oklevelet összehasonlító irodalomból és kreatív írásból, majd a Kristianstadi Főiskola tanára volt. Számos dán költőt fordított svéd nyelvre. Ez ideig öt saját kötetet jelent meg, ebből három álnéven. Itt megjelent művei a „Mögötted a sötétben” (*Ur mörkret över axeln*, 2013) című kötetéből valók, amelyet Sara Sum Jansson álnéven jelentetett meg. A prózavers-folyam a XIX. századi svéd írónő, Victoria Benedictsson *Ur mörkret* („A sötétségből”) című novellájára reflektál. Itt a kötet első és utolsó, valamint néhány, motívumaiban és tematikájában illeszkedő versét emeltük ki.

SORMODOR

Semmi érzéke a sorban álláshoz. Most ott nézelődik jobbra, az édességeknél. Mivel ennyire távol álldogál a kasszához váró sortól, azzal a fürkésző pillantással, amellyel mintha végigszkennelné az édességes zacskókat, egyiket a másik után, nincs miért azt hinni, hogy a sorára vár. Hogy egyáltalán vár. Teljes mértékben azt a benyomást kelti, hogy még vásárol.

Talán én érkeztem később. Talán az utolsó másodpercekben csusszanhattam be. Ezt ő nem tudhatja. Hisz nem láthatott onnan. Nem is láttam az arcát, csak a hátát. És ez a hát még mindig vásárol.

Sem bevásárlókocsit, sem kosarat nem állított oda, hogy megjelölje a helyét. Jó nagy hézagot hagyott a sor és saját maga között. Kilépett, és újra a vásárlással van elfoglalva. Még ha végül elhatározza is magát, hogy hagyja a fenébe az édességet, egyelőre mérlegeli a dolgot. És mivel mérlegel, még nem végzett.

En végeztem. Az én áruim a kosaramban vannak. És mivel aktívan sorban állok, haladnom kell előre a többi sorban állóval együtt. Másképp megzavarnám a többiek ritmusát. Hisz még jöhetnek mások is utánam. És akkor ők is összezavarodnának. Előretolom a

kosaram egészen addig a hölgyig, aki a sor-törő előtt áll, hogy betöltssem a hézagot. Csak követem a sor mozgását. Ez így természetes.

Nocsak. Társaságot kapunk. Egy idősebb úr áll be mögém. Bizonyára nincs kedve ahhoz, hogy beengedjen egy aktívan vásárlót közénk, aktívan sorban állók közé. Egészen biztos, hogy az én pártomat fogja majd egy esetleges konfrontációnál. Nem is látta, hogy a nő sorban állt volna. Azt látja, hogy az édességes polcnál válogat a márkák között. Végül egy Marabou csokoládé lesz a nyertes, a kis keskeny csomag, a tört mandulás. Az, amelyik egy embernek túl nagy, de kettőnek meg kicsit kicsi. Vajon az egészet ő fogja megenni?

Most azonban elkezdek visszahátrálni. Mint ha mi sem történt volna. Tolat, háttal felém. A kosaram felé tart. Nem látja. Nem figyel.

– Hopsz! – mondja, mikor lábával beleütözik a kosaramba. Rám néz, és most meglát mindkettőnket, engem és a mögöttem álló urat. Mosolyog. Én nem mosolygok. Valami bocsánatkérés-féleséget motyog, és zavartan körbenéz. Végül beáll az utánam következő mögé.

A kasszához érek, fizetek, és elkezdek bepakolni a szatyrokba. Az úrnak mögöttem csak egy aludtjeje van, így miután fizetett, már fizethet a nő is, és még mellém kerül a szalagpult végén, mielőtt elkészülnék.

Nem mond semmit. Nem látszik rajta semmi.

Amikor mindent összepakolok és elindulok a szatyraimmal, elkapom a pillantását. Megint mosolyog. Én nem mosolygok. Én megmondom neki, mi az igazság.

– Csak saját magát okolhatja.

MURÁNYI Eszter fordítása

Jonas Karlsson svéd író, színész, drámaíró. 1971-ben született Stockholmban, ma is ott él. A híres stockholmi Dramaten színház állandó társulatának tagja, ismert filmszínész. Íróként a *Det andra målet* („A másik cél”) című novellagyűjteménnyel debütált 2007-ben. A kötet alapján 2014-ben *Stockholm Stories* címmel film is készült. Az első novelláskötetét két újabb követte, majd 2013-ban és 2015-ben két regénye is megjelent, a *God Jul: en berättelse* („Kellemes karácsonyi ünnepeket – elbeszélés”) és a *Jag är en tjuv* („Tolvaj vagyok”). Az Európa Könyvkiadó gondozásában idén ősszel megjelent, első magyarul is olvasható elbeszélésének címe „A számla” (*Fakturan*, 2011).

Murányi Eszter 1990-ben született Miskolcon, Gödöllőn él. 2015-ben szerzett diplomát az ELTE skandinavisztika szakán. Jelenleg ugyanitt folytatja tanulmányait mesterképzésen.

42. HÉT

– A 41. hét tele van – mondtam.

– Csak egy órát! – kérlelt Karin. – Majd sie-tünk.

Végighúztam ujjaimat a napok fölött, próbálkoztam, hátha találok egy lyukat valahol. Észrevettem, hogy a körömlakk lekopott picit a középső ujjamon. Hallottam Karin türelmetlen sóhaját a telefon másik végén.

– Talán pénteken – mondtam. – Ott lehet egy ebéd... de akkor meg Sundbybergben vagyok, és később kint kell lennem Värmdön egészen... nem, nem megy.

– Ne már – duzzogott Karin –, és a következő hét?

Lapoztam egyet, és a két lapot nagy nehezen elválasztottam egymástól.

A 42. hét üres volt.

Az összes többi hét, előtte és utána, mind tele volt körmölve: megbeszélések, feladatok, meghívások, találkozások ügyfelekkel, ebédek, előkészületek Jens születésnapjára, bankügyek, vacsorák és még több megbeszélés.

De a 42. hét üres.

Úgy tűnt, mintha a lap beragadt volna a többi közé, elbújt, hogy megússza az előjegyzéseket, egészen mostanáig. Október tizenhetedikétől huszonharmadikáig semmit sem terveztem. Egy hatalmas űr volt, nyílt tér. Tiszta lap.

Vajon meddig marad ez így?

Mindez a 39. héten történt, és én megdermedve ültem a dolgozószobámban, telefonkagylóval a fülemben, ezzel az üres oldallal magam előtt.

Már épp odakanyarítottam volna egy időpontot, amikor megfékezett egy hirtelen impulzus, és azt súgta, hagyjam békén ezt az üres oldalt.

Karin sűrgetően belekiáltott a kagylóba.

– A 42. hét tele van – hallottam a saját hangomat –, totál dugig van.

– Csak egyetlen órát! Bármikor jó nekem.

Rövid csend következett.

– Halló, ott vagy?

– Mm.

– Akkor jó?

– Hm – hümmentettem. – Nem.

Abban maradtunk, hogy majd még beszélünk. Bizonytalanul motyogtam valamit a 43. hétről. Karin egy rövid szia után letette.

Semmi bejegyzés. Valami tévedés lenne?

Egy pillanatra nyugtalanság fogott el, hogy talán elfelejtettem valami fontosat. Elutazom valahová?

A telezsúfolt hetek között miért pont ez az egy állt ilyen üresen?

Az egyedüli üres oldalpárt látva hirtelen feltűnt, mennyire sűrűn tele van írva a többi. Milyen végtelenségig kisakkozott élet, milyen hihetetlenül telített lét jelent meg ezeken a lapokon!

Kimentem a közös konyhába, töltöttem magamnak egy csésze kávé, és akkor elszántam magam.

Így fogom hagyni azt a hetet.

Nem csinállok semmit október tizenhetediké és huszonharmadika között.

Kellemes borzongás futott át rajtam. Mély sóhaj bújt meg bennem, és mintha csak ezt a lyukat kereste volna.

Az azt megelőző hét csütörtökén kritikus pillanat állt be, amikor Jens betelefonált az irodába, és megkérdezte, nem lennék-e én a gyerekcsósz kedd este.

– Légyszi! Te vagy az egyetlen esélyem – kérlelt szelíd, mézesmázos hangon. – Margareta azon a francos kurzuson van egész este. A kölykök meg úgy örülnének, ha a kedvenc nagynénijük jönne.

– Sajnálom – feleltem.

– Légy olyan tündér! Az ő kedvükért?

Fontolgattam, hogy beadom a derekam, aztán mégis szilárdan kitartottam a döntésem mellett, és még Jens fáradt kisgyermek-szülő-sóhajtozása sem tudott megingatni. Hallottam a kagylóban, ahogy ideges lesz.

– Anyánknak igaza van – sziszegte. – Te tényleg állandóan csak dolgozol, basszus! Nincs is életed.

Anyura gondoltam, ő maga sosem tartotta elfogadhatónak az olyan munkát, mint az enyém. Számára a munka az a kilenc és öt óra között lévő valami volt, amit elsősorban férfiak végeznek. Igen helyesen ez állt a kis cetlin az otthoni konyhánk mosogatója fölött: „Anyukád nem itt dolgozik.”

Jens megnyugtató, hogy semmi baj, de hallottam a hangján, hogy már azon gondolkodik, kit hívjon fel következőnek.

A beszélgetés után már tudtam, hogy a tervem sikerülni fog.

A 41. hét péntekén újra a következő hét büvös oldalait bámultam. Hisz így képzeltem el az életet. Ezért akartam szabad, mobilis munkát, állandó alkalmazotti státusz nélkül.

Saját időbeosztással.

Péntek délután öt órakor kísértél egy megbeszélésről a Vasastanban, és megálltam a járdán. A találkozóhelyről jövet váltottam pár szót egy ügyféllel. Azt mondta, tetszetek neki a javaslataim, és kellemes hétvégét kívánt. Ezzel eltűnt. Álldogáltam még egy kicsit. Most kezdődött a szabadidőm. Az én saját időm.

Szinte remegő lábakkal sétáltam le az Odengatanon a kocsi felé, a Sankt Eriksp-lannál lévő parkolóházba. Szokásos esetben most hazamentem volna, hogy aztán megvacsorázzak és korán lefeküdjek. De ez nem egy szokványos nap volt. Hanem az én szabad hetem első napja.

A nap alacsonyan járt az égen, a levegő friss volt. A fák vöröslöttek és sárgállottak. Sokan ültek kint a kávézó teraszán, pokróccal az ölükben, levelek zörögtek a lábuk körül.

Lementem a parkolóba, behajítottam a nagy táskát és a néhány papírt a hátsó ülésre, laza kontyba kötöttem a hajam, bezártam az autót, és felsétáltam a Peppar kocsmába.

Bent minden agyon volt cicomázva. A végleteleg tele volt zsúfolva az egész. Girlandok, csillagok, angyalkák. Amit csak el lehet képzelni. Egyszerűen *too much*, és én őszinte hálat éreztem, hogy az ember ilyen helyen köthet ki, amikor a legkevésbé számít rá.

Rendeltem egy sört, és leültem egy asztalhoz a bejárat közelében.

Innen mindenkit láttam, aki bejött vagy elment, és engem is látott mindenki. Néha odabiccentettem valakinek, mintegy köszönetképpen.

Végigpásztáztam a helyet, leginkább megszokásból, valami hím után kutatva, de senkit nem láttam, aki bármit is felébresztett volna bennem. A vendégek között a legszebb egy magas, feltupírozott hajú nő volt. Ezzel ő is tisztában volt. A frizurája önmagában element volna kisebbfajta művészeti installációnak. Igyekeztem nem bámulni annyira.

A helyiség kis idő múlva megtelt különböző fajta emberekkel, s csakhamar jött egy pár, akik megkérdezték, letelepedhetnének-e a két szabad helyre az asztalomnál. Mondtam, hogy persze. Csacsogtak valamit erről a dekoráció-kavalkádról, én meg kicsit elmosolyodtam.

– Hát nem fantasztikus? – kérdeztem.

De igen, ők is így gondolták. Egy ideig mind a hárman csak üldögéltünk és nézegettük a díszítést. Az a határozott benyomásom támadt, hogy vidékiek. Nem mintha dialektusban beszéltek volna, de ahogy viselkedtek, az arról árulkodott, hogy nincsenek hozzászokva ehhez a környezethez. Kicsit úgy, mint én, gondoltam. Lassacskán elkezdtek személyesebb dolgokról beszélgetni egymással, én pedig rendeltem még egy sört.

Fél órával később két ismerősük is megérkezett, és leültek az egyetlen szabad székre. Két csaj ugyanazon a széken. Elég viccesen nézett ki, ők is szinte egész idő alatt nevetgéltek. Arra gondoltam, rendelék még egy sört, de eszembe jutott, hogy miután ittam, nem mehetek haza kocsival. Aztán inkább egy kóla mellett döntöttem.

Mikor megittam, még két ember jött az asztalunkhoz, együtt nevettek és cseverésztek a társasággal. Keresztülfurakodtam rajtuk,

hogy kimehessek. Nehezen ment, álldogálnom kellett egy darabig, mire rájöttek, hogy ki szeretnék menni. Elbúcsúztam, de senki nem hallotta.

Kint a járdán megláttam szemben egy színházat. Ránéztem az órára, vajon elérem-e még az előadást.

– Jó estét, egy jegyet szeretnék, ha lehet!

A lány a pult mögött felnézett rám az újságjából. Szinte kissé meglepetten.

– Melyikre?

– Hát, a mostanira.

– Minden jegy elkelt – mondta.

– Értem. Kár.

Újra elmélyedt az újságban, én meg csak álltam ott. Hisz nem kellett sietnem sehova. Furcsa érzés volt.

– Feliratkozhat a várólistára – szólalt meg a lány kisvártatva. Fel sem nézett az újságból.

– Aha, és sokan vannak előttem?

– Páran.

Fölírtam a nevem a listára, és majdnem egy órán át váraкоztam. Egyre többen lettünk a helyen, éreztem, ahogy a levegő megtelik feszült váraкоzással. Mindenki az előadásról beszélt. „Az, amelyik a pasit játssza, baromi jó”, lelkendezett valaki. „Egyszer láttam, amikor még Pär Hansson játszott a évekkkel ezelőtt.” Belekukkantottam egy egyszerű programfüzetbe, ahol az állt, hogy a darab a kapcsolatokról szól. A két sör kezdte éreztetni a hatását. Végül kinyitották az ajtót, és beengedték a nézőket. Odamentem a pulthoz.

– Maradt hely?

– Nem, teltház van.

– Ez biztos?

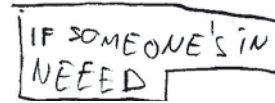
– Nem engedhetünk be több embert. Tűzrendészeti előírás.

– Ó.

Néhány sarokkal arrébb bementem egy éjelnappaliba.

Emberek jöttek-mentek, örületes tempóban vették a kávé, az üdítőt és a gyorskaját. Valahogy étvágygerjesztően nézett ki, hogy ilyen gyors az egész. Fölkaptam egy szendvicset, de láttam, hogy a csomagolás dátuma 10/12. Aznap tizenegyedik volt. Megnéztem még

néhányat, de a legtöbbet tizenegyedikén vagy tizenkettedikén csomagolták. A többin pedig, még visszataszítóbb módon, tizenötödike szerepelt. Végül hagytam a fenébe, de ha már annyit álltam ott, legalább vettem egy kávé. Aszfalt- és futópálya-íze volt.

A hazafelé vezető úton a metrókocsiban rajtam kívül csak három fiatal csaj volt, akik egy pár fülhallgatón osztozkodtak, meg egy békésen szundikáló bácsi. Az egyetemenél fölszállt egy srác, és úgy nézett ki, mint aki bármelyik pillanatban kidobhatja a taccsot. Hirtelen banni kezdtem azt a két sört. Vajon mennyi időre fizettem ki a parkolást? Nem emlékeztem.

Fölemeltem egy piszkos *Expressent* és találomra lapozgattam benne, nehogy a fickó azt higgye, ismerkedni akarok. Megakadt a pillantásom egy mondaton: „A nő egy közönséges cidertől halt meg.”

A Mörby Centrum feljárata előtt valaki elkezdett követni. Siettem, ahogy csak tudtam, de mögöttem ugyanolyan gyorsan jöttek. Ráfordultam az erdőn át vezető kis ösvényre. Ott legalább volt világítás. A mögöttem lévő alak is arra jött. Mikor fokoztam a tempót, hallottam, hogy mögöttem is begyorsítanak. Vadul kutakodtam a kabátzebeimben valami kemény után, de csak a kulcsokat találtam. Megfogtam a legnagyobbat, amelyik a garázs mögötti tárolót nyitja. Úgy igazítottam, hogy amennyire csak lehet, kiálljon az ujjaim között, miközben a csomó maradékát a markomban szorítottam. Éreztem, hogy a hátam mögött még közelebb ér az illető. Hallottam a zihálását a tarkómnál, és felkészültem. A töltés tetején, pont egy lámpaoszlop alatt mély levegőt vettem, és gyorsan megfordultam, a kulcsosomót csapásra készen a magasba emelve.

Felsikítottam.

Sikított a lány is. Egy rövid ideig csak sikítottunk egymás képébe. Elhallgattunk. Rám bámult, majd a kulcsokra. Rövid fekete szoknya volt rajta és edzőcipő. Pulcsijának

kapucnija a fejébe húzva, orrában valami fémből készült dolog.

– Cseszd meg, de megijesztettél! – lihegte.

Leeresztettem a karomat. Visszatöttem a kulcsokat a zsebembe és elfutottam, fel a Svanstigenen. Futottam végig a trastvägeni kaptatón, egészen az udvarig. Szerencsétlenkedtem egy sort a kulcsokkal. Végül kinyitottam az ajtót. Beestem és bezárkóztam.

Iszonyatos fáradtság vett rajtam erőt. Ott hagytam a gönceimet az előszoba padlóján, bementem a fürdőbe, ittam egy pohár vizet. Lefeküdtem az ágyra, és már aludtam is.

Másnap reggel hétkor felébredtem és láttam, hogy a nap besüt a redőny alatti kis résen. Lehúzva hagytam, és pár percre beálltam a hideg víz alá. Megtörölköztem és bekengettem magam. A testem sajgott a tegnapi futástól. Talán a sörtől is? Régen ittam már úgy igazából. Beletűrtam a táskámba, hogy előkaparjam a mobilom. Egyetlen új üzenet sem várt. Egy ideig csak álltam, és néztem a kijelzőt. Elgondolkoztam, mikor történt meg utoljára, hogy egyetlen üzenetet sem kaptam. Egyetlen hívás sem jött, még Karintól sem. Hirtelen rám tört a vágy, hogy csak úgy felhívjak valakit. Öt percig álltam a nevek között keresgélve, de egyet sem találtam megfelelőnek. Felbukkant az „Anyu”. Nem hívhatom fel anyát, gondoltam. Mit mondanék neki?

Kimentem a nappaliba, behúztam a tévét a hálószobába, és bebújtam az ágyba a távirányítóval. Rajzfilmek mindenütt. Gyerekprogramok, szinte az összes csatornán. Végül a Eurosportnál állapodtam meg, valami verseny ment, ahol férfiak húztak mindenféle nehéz járművet. Egy svéd győzött.

Kimentem a konyhába eszpresszót csinálni. Lassan iszogattam, miközben kibámultam a nappali ablaka alatt álló ferde napórára. Szép idő volt, de a verandára még árnyék borult. Hideg lett volna még kint ücsörögni.

Közvetlenül ebéd előtt felöltöztem. Felkaptam az előszobapadlón heverő ruhákat és bedobtam őket a mosógépbe. Majdnem az egész házat kiporszívóztam és feltöröltem.

Arra gondoltam, hogy az ablakokat is lemosom, de már kezdett sötétedni, így inkább összedobtam egy salátát a hűtőben talált mindenféle maradékból.

A tévé előtt ettem meg, az ágyban, miközben egy hírességeket felvonultató vetélkedőt néztem. Senkit sem ismertem közülük. Elmosogattam. Lefuttattam két mosást, aztán bedobtam a ruhákat a szárítóba. Feltöröltem a fürdőszobaszekrény mögött. Nehéz volt, kicsit belefájdult a hátam.

Bekapcsoltam a számítógépet, hogy megnézzem a leveleimet. Szinte csak munkaügyben jött pár. Leszámítva egy régi vicces képet Karintól, amit előző héten beígért, és Jens soha el nem apadó gyerekkép-folyamát. Az ICA-nak új szöveg kell egy brosúrához. A Land magazin értekezletre hív. Håkan nem volt megelégedve a colgate-es körlevél egyes részeinek megfogalmazásával. Szeretné tudni, nem lehetne-e többször használni azt a szót, hogy „frissebb”. Egy körlevél a Greenpeace-től. Még egy mail Håkantól, amiben azt kérdezi, hajlandó lennék-e belépni egy csapatba, amely a kormánynak dolgozik és üzeneteket közvetít különböző célcsoportok felé. „Azt ugyan nem tudom, hol állsz politikailag”, írta. „Jelentkezz, ha érdekel a dolog.”

Elgondolkodtam, hol is állok politikailag, és rájöttem, hogy az utolsó két szavazásra nem mentem el. Nem volt időm.

Megnyitottam Karin poénos mellékletét. Szerinte baromi vicces volt. Már két hete ezzel nyaggatott. A rajz két medvét ábrázolt, amelyek átöleltek egy harmadikat, és a középső medve előtt egy szomorúnak tűnő nyúl ült. Nem értettem.

Tizenegykor elhatároztam, hogy lefekszem. Visszagurítottam a tévét a nappaliba. Levetköztem, majd fogat mostam. Levettem magam az ágyra, becsuktam a szemem, de teljesen éber voltam.

Hiába forgolódtam. És lélegeztem mélyeket. És lazítottam el a testem. Nem bírtam elaludni. Egy jó félóra múlva felkászálódtam. Kinyitottam a hűtőt és láttam, hogy szinte mindenből kifogytam. Minden, ami a polcon állt, többé-kevésbé használhatatlan alapanyag volt. Egy óriási üveg csiliszós, három

elég undorító külföldi lekvár, szója, egy csomag régi szavatosságú élesztő, Nutrilett,¹ egy üveg felbontott, áporodott olívbogyó, gyümölcsbefőtt.

Kimentem, leültem a nappaliban anélkül, hogy felkapcsoltam volna a villanyt. Sötét volt, de némi idő elteltével már láttam a bútorok körvonalát. Ezek itt az én dolgaim? – tűnődtem.

Már elmúlt dél, amikor másnap fölébredtem. Feküdtem még az ágyban. Nyaralóillat volt. Napsütötte fagerendák illata. Tompának éreztem magam. Kicsit fáj a fejem a túl sok alvástól. Nagy nehezen felkászálódtam az ágyon, és letettem a talpamat a meleg parkettára.

Jó érzés volt ott ülni. Hirtelen úgy éreztem, bárcsak lenne valaki a házban. Valakinek itt kellene lenni. És látnia engem, hogy élvezni is tudom az életet. Valakinek talán már fent kellene lennie és pizsmognia a konyhában? Valakinek talán reggelit kéne csinálnia nekem, mert megérdemlem? Valakinek talán a rádiót kéne hallgatnia? De süket csönd volt.

A táskámhoz mentem, megnézni a mobilomat. Ma sincs üzenet. Ez bizonyára rekord.

Kimentem a konyhába és bekapcsoltam a kávéfőzőt. Álltam kicsit a rádió előtt, hátha találok ott egy csatornát, de szinte lehetetlen volt befogni egy normális frekvenciát. Csak zúgott és sercegett. Végül kikapcsoltam. Tejhabet akartam készíteni a kávéhoz, de észrevettem, hogy a tej lejárt, így feketén ittam meg. Erősen. Egy régi *Dagens Nyheter*-számban előkerestem a *På Stan*² programjánló rovatot, és lapozgattam a reklámok között. Minden nagyon unalmasnak tűnt.

Mikor már az elejétől a végéig átlapoztam anélkül, hogy bármi érdekeset találtam volna benne, fölvettem egy régi joggingnadrágot meg egy kötött pulcsit, és elmentem sétálni. A feljárón lefelé menet vettem észre, hogy a nadrágnak nincsenek zsebei. Így, gondoltam, a kezemben kell tartanom a kulcsomót.

Elég gyorsan elhagytam a szomszéd házat, kiértem a Svanstigenre, és nem tudtam

eldönteni, merre menjek. Lendületesen haladtam tovább az utcán, de kezdtem magam kicsit kényelmetlenül érezni a kötött pulcsiban és abban az elnyútt joggingnadrágban. Ronda. Csak most láttam, mennyire rondán öltöztem fel. A szomszédok azt hitték, meghülyültem. Megmarkoltam a kulcsaimat, és elhatároztam, hogy az erdei úton megyek haza. Felkapaszkodtam a cserjésben, átmásztam a dombon a házak udvarai mögött, gallyak és kövek között lépdeltem, mire végre kibukkantam a saját pázsitomnál. Egy kis fűbuckánál rosszul léptem, és éreztem, ahogy a lábfejem rendellenesen kicsavarodik. Biztosan fel fog dagadni, gondoltam magamban.

A régi napóránál álltam meg, láttam, hogy besüppedt. Messziről látszott, hogy ferde. Eltűnődtem, vajon hány órát mutathat.

Amint előkerestem a kulcsot és kinyitottam a veranda ajtaját, észrevettem, hogy a kezem csíkos lett a kulcsoktól.

Miután bementem, rögtön arra gondoltam, hogy felhívom Karint. De nem vele akartam beszélni. Régen volt már az, hogy beszélni akartam vele. Untam a szerepet, amit rám osztott. Vajon Karin akarta vagy én, hogy valaki mással találkozzam?

A mosógép centrifugája elindult. Hallottam, hogyan gyorsul föl odabent a fürdőszobában. Amikor lejárt, teljes csend lett a házban. Füleltem valami nesz után. Semmi nem hallatszott. Újra eszembe jutott, hogy talán föl kéne hívnom anyut.

Leültem a tévé elé és hosszú percekig bámultam a sötét képernyőt. Végül bekapcsoltam. Egy gyerekprogram ment. Harisnyás Pippi, Tommy és Annika úgy tettek, mintha hajótörést szenvedtek volna. Miközben Pippi buzgón tett-vett, és Tommy meg Annika nagy szemekkel nézte, éreztem, ahogy az első könnycsepp lassan legördül az arcomon. Másodperceken belül már hangosan bömböltem összekuporodva a kanapén, eláztatva a távirányítót. Letörölgettem a pulcsim ujjával, hogy ne essen baja, és az asztalra tettem.

– Palackpostát kell küldenünk! – mondta Pippi. – Írjátok ezt: „Két napja tubák nélkül sínylődünk ezen a szigeten.”

¹ Skandináv fogyókúrás ital. (A szerk.)

² A városban (svéd).

Fölálltam és hoztam egy füzetet. Visszaültem a kanapéra, lehalkítottam a tévét. „Barát nélkül ebben a házban”, próbálgattam. Ideoda lapoztam. Alig akadt tiszta lap. A legkülönbözőbb megfogalmazások villantak fel, mind ugyanazzal a céllal íródott: „Vásárolj! Vásárolj még többet!”

A füzet végén volt pár üres oldal. „Szia”, írtam. Ránéztem a betűkre. Máshogy néztek ki. Mintha valaki más írta volna le őket. Áthúztam, és azt írtam alá: „Cél nélkül az életben sínylődöm ezen a helyen.” Kitéptem a lapot és felütöttem egy új oldalt. Azt írtam:

Nélküled.

Szépen nézett ki. Hirtelen elnevettem magam. Folytattam.

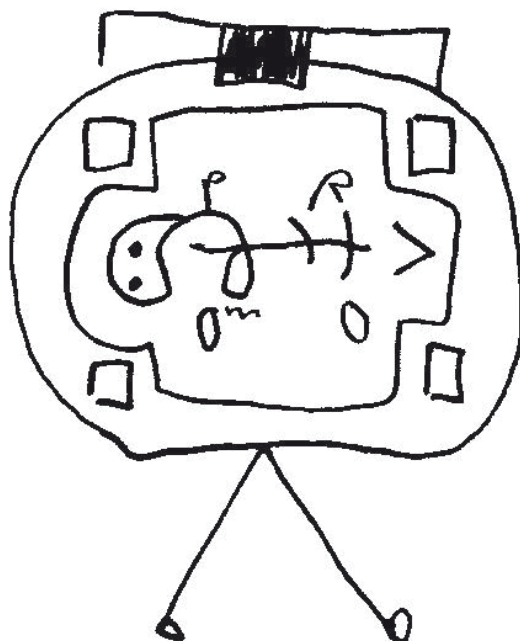
Nélküled.

Ki vagy te?

Egy ideig csak ültem, ezt a két sort bámultam. Újszerűnek éreztem.

Felálltam, a lábamba belenyilallt a fájdalom. Kisántikáltam az előszobába, ahol előkerestem a telefonkönyvet. Letettem az asztalra, és találmra fölcsaptam. Becsuktam a szemem, az ujjamat végighúztam az oldalon, háromig számoltam. Pont két név között álltam meg. Jan Larsson, Tunnelvägen, Solletunában, és Jan Larsson, Högbergsgatan, Stockholm. Lábujjhegyen le-föl hintáztam, háromszor egymás után. Aztán kiválasztottam azt a Jan Larssont, amelyik szerintem jobban hangzott, és ráírtam a nevét meg a címét egy borítékra. Bementem a dolgozószobába, csakhamar találtam egy bélyeget. Felragasztottam és a konyhaasztalra tettem a levelet.

Énekelni támadt kedvem. Körbe-körbe bicegtem a házban, féllábon énekeltem és táncoltam. Egyszer csak bevillant, hogy a kocsit még mindig abban a garázsban áll a Sankt Eriksplanon. Fölkaptam egy ruhát, amit már vagy két éve nem hordtam, taxit hívtam és tíz percig ácsorogtam a konyhaasztalon heverő borítékot fixírozva. Amikor megjött a taxi, úgy döntöttem, még otthagynom. Egyelőre.

Olyan érzéssel mentem el otthonról, mintha egy ölelésből bújtam volna ki, és csak amikor beültem a taxiba és elmagyaráztam, hova kell menni, a kocsit pedig lassan kigurult az udvarról, akkor értettem meg, melyikünk volt az, aki döntött. Hátradőltem a kellemsen hűvös bőrülésben, kiélveztem a gondolatot. Azután előrehajoltam a sofőrhez, hogy megmondjam, meggondoltam magam. Inkább az Åhlens áruháznál tegyen le.

Megérkeztünk, fizettem, majd bementem a főbejárton, ahol óriási volt a tömeg. Továbbmentem, föl a mozgólépcsőn, nem igazán a vásárlás vágya hajtott, inkább az a határozott érzés, hogy bármi megtörténhet.

Az első emeleten nekimentem valakinek. Megfordultam, és láttam, hogy a miniszter asszony az. Egymásra mosolyogtunk. Valahogy teljesen más volt, mint az a figura, akit a képeken lát az ember. Gyorsan felé villantottam egy mosolyt. Ő visszamosolygott. Ugyanarra a ruhaosztályra mentünk. Lódörögtem, végigtapogattam egy csomó ruhadarabot. Észrevettem, hogy a miniszter asszony engem néz, és én tétován kutattam ujjaimmal a vállfák közt. Találtam egy hozzám illő blúzt, és a pillantásától kísérve felpróbáltam. Szépnek éreztem magamat. Bólintott. Olyan volt, mintha régóta ismernénk egymást. A miniszter asszony és én.

Eltűnődtem, hol is állok politikailag.

MURÁNYI Eszter fordítása

Marie Hermanson

A GAZDAÁLLAT

– regényrészlet

Harminchét éves vagyok. Férjezetlen. Gyerekeim nincsenek. Macskám sincs. Van viszont három lepkebáb a bal combomban.

Tegnap volt a születésnapom. Tizenhét évesen költöztem el otthonról, azóta nem ünnepeltem meg a születésnapomat. Nem szeretem az ünnepléssel szakaszokra osztani az életemet. De tegnap aztán rendesen felköszöntöttek.

A selyemfényű krémszínű ruhám volt rajtam.

Sajátos látomásaim vannak, amikor ruhát veszek magamnak. Meglátok egy ruhadarabot, s olyankor megjelenik előttem a szinte riasztóan jól kivehető kép egy helyzetről, amelyben az adott ruhát viselem. Teljesen valószerűtlen helyzetek, amilyenekbe egyébként sohasem kerülök.

Egyszer vettem egy világosszürke kabátot sötétszürke prémrátétes gallérral és kézelővel. Be volt húzva a dereka, nagyon jó szabású volt, és rohadt drága. Járt hozzá egy kis kalap, az is prémes karimával. Azért vettem meg a kabátot és a kalapot, mert amint megláttam őket, azt vizionáltam, hogy szánon ülve suhanok át egy orosz városon ebben az öltözetben. Sötét volt, hullott a hó. A ruhából elhalványult a szemem előtt, s én pontosan láttam, ahogy a világosszürke anyagon elolvad a hó és a szél belekap a kabátujjat szegélyező prémbé. Önkívületben mentem

a bankautomatához, és kivettem a lélegzet-elállító összeget. Azután soha nem használtam sem a kabátot, sem a kalapot. Egyáltalán nem illenek az egyéniségemhez.

Egy másik alkalommal azért vettem meg egy puplinkabátot, mert egy eső áztatta párizsi utcán láttam magamat épp egy ilyen kabátban. Az öv szorosra volt húzva a derekamon, a vállamat fázósan fölventem, s egyik kezemmel összefogtam a kabát gallérját az arcom előtt.

Néha azt képzelem, van valami természetfeletti az ilyen jelenésekben. Hogy halott emberek lelke száll meg, vagy valami hasonló.

Igazából azonban tudom, hogy mindez a tévéből, a filmekből, a reklámokból jön.

Az a gyanúm, hogy a tudatalattim meglehetősen nagy részét foglalja el ez az élményszerű anyag. Egy rész tengeri madár, két rész médiamítosz. Vajon így néz ki a lélek?

Egyedül a krémszínű ruhával kapcsolatos látomás vált valóra. Így történt: egy fehér székben ültem a fölém hajló pálmalevelek alatt. Magas, karcsú poharat tartottam kinyújtott kezemben, egy férfi gyöngyöző pezsgőt töltött bele. A pezsgőhab túlcserdült, s a ruhámra ömlött. (Azt hiszem, pontosan ez a maszat, a borfolt a fényes anyagon, és az a fényűző érzés, hogy egy cseppet sem számít az egész, ez ösztökélt arra, hogy megvegyem a ruhát.)

Most itt ülök, ebben a fehér székben, egy nagy pálmalevéllel a fejem felett. Egy férfi – egy orvos, területének specialistája – pezsgővel tölti meg a poharamat, s csakugyan kilötyint, rá a krémszínű ruhámra. Kővé dermedek, s ő azt hiszi, a folt miatt vagyok dühös. Nem tudja, hogy korábbi látomásom különös megismétlődése döbbsent meg.

Aztán a körülmények – hogy a pálma ez esetben egy svéd melegházban nőtt, hogy a pezsgő a helyi bolthálózat legolcsóbb lötytye, s hogy az orvos egy hangyányit örült: mindezekre jobb, ha számít az ember, mikor az álmai valóra válnak.

Magamnak köszönhetem az egészséget. Az ember álmodja meg precízebben az álmait.

Hét körül jött le Willof a lepkeházba. Egy pezsgősüveget tett az asztalra.

– Isten éltesen születésnapod alkalmából!
Először elképedtem. Aztán eszembe jutott, hogy nála van a kórlapom a születési adataimmal.

Sikerült egy külön kis műsorszámot előadnia az üveg fölbontásakor. Jó sokáig rázta, s olyan képet vágott, mint egy boldog gyermek, amikor jött a durranás.

– Bocsánat – motyogta, mikor a hab kifutott a ruhámra.

Nem az első üveg lehetett, amit aznap kinyitott. Piaszaga volt.

Észrevettem, hogy meg kellene nyiratkoznia. Sötétszürke haja olyan vastag és bozontos volt, mint egy prémsapka. A füle körül és a tarkóján igazi dugóhúzó-fürtök nőttek. Aranyos kisgyerek lehetett valamikor.

Félig megtöltötte a gyümölcsleves poharamat.

– Azért kapod, mert ma van a születésnapod. De többet nem ihatsz. Nem szabad kockáztatni, ilyen közel a célhoz.

Körülnézett, hogy magának is találjon egy poharat, de persze nem talált egyet sem. Konyhaeszközök tekintetében kiváltképp rosszul van eleresztve ez a hely, ezt neki is tudnia kellene. Egy vállrándítással feladta a keresést, felemelte az üveget, s köszöntésképpen így szólt:

– Rád és a *recentia alba* lepkékre!

Aztán nagyot kortyolt az üvegből. Letörölte a habot az álláról és rám mosolygott.

– Jól érzed itt magad?

– Beteg vagyok – feleltem. – Lázás. Fájdalmaim vannak.

– Ez természetes. Elmúlik, amikor kikelnek a lepkék.

– De miért nem jönnek már elő?

Nagyot sóhajtott, és hátradólt a székében.

– Bárcsak tudnám – mormolta. – Bárcsak tudnám. Valami nincs rendben. Valami baj lehet a környezettel. Gyakorlatilag bármeddig képesek bent maradni, ha a kinti környezet nem megfelelő számukra.

– Azért bármeddig csak nem?!

– Mindenestre nagyon sokáig.

– Lehet, hogy elpusztultak.

Megrázta a fejét, csak úgy ugrándoztak a fürtjei, aztán meghúzta a pezsgősüveget.

– Honnan tudod, hogy nem pusztultak el?

– Tudom.

– Jó, de miből?

Mosolygott magában, nem válaszolt.

– Talán be kellene mennünk a kórházba egy újabb ultrahangvizsgálatra – javasoltam.

– Semmi szükség rá. Életben vannak. Csak a kedvező alkalomra várnak.

– És az vajon mikor érkezik el?

– Nem tudhatjuk. Egy hét múlva. Egy év múlva...

Szopogattam a savanyú bort, és a válaszán töprengtem.

– Egyáltalán nem olyan biztos, hogy van kedvem egy éven át itt rostokolni a lepkeházadban – mondtam, és végighúztam a mutatóujjam a pohár szélén. – Talán más teendőim is lennének. Például dolgoznom kell, hogy eltartsam magam.

– De hát beteg vagy – gyözködött lágyan. – Nem dolgozhatsz betegen. Kiírlak táppénzre, ameddig kell.

– Az is elképzelhető – folytattam, miközben a szememmel a mutatóujjam körkörös útját követtem –, hogy vannak emberek, akiknek hiányzom. Akiket érdekelhet, merre vagyok. Akik nyomoznak utánam.

– Á, biztosan nem aggódnak annyira. Megszokták, hogy időről időre elutazol, nem?

– Azt nem, hogy azt sem tudják, hova mentem. Keresni fognak.

– Hm – mormogta, aztán ivott egy keveset az üvegből, s töltött még néhány cseppet a poharamba. Épp időben vettem el a mutatóujjamat.

– Kikről beszélünk tulajdonképpen?

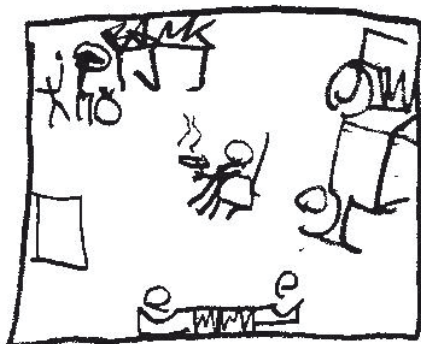
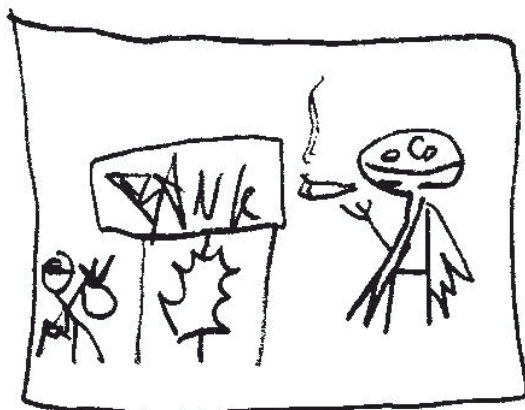
– Természetesen a hozzátartozóimról.

– A szüleid meghaltak. Közeli rokonaid nincsenek.

A szívem nagyot dobbant. Honnan tudja? Rajta van a kórlapomon? Milyen adataimhoz fér hozzá? A kórházban sem neki, sem másnak nem beszéltem a személyes viszonyaimról. Lehet, hogy más orvosnál igen. Réges-rég. Teljesen más összefüggésben.

– Vannak nagyon közeli barátaim – hazudtam, minden szavamnak nyomatékot adva.

Willof nem válaszolt. Úgy tűnt, nem hallotta meg, amit mondtam. Felegyenesedett

a székében, tekintete rátapadt valamire a háttam mögött. Megfordultam.

– Mi az? – tudakoltam.

Olyan nagyot nyelt, hogy láttam a mozgó ádámcsutkáját.

– Mi az? – kérdeztem ismét, és körbepillantottam a melegházon.

Körös-körül lepkék röpködtek, a növényzet zölden pompázott, illatozott. Ugyanaz a kis oázis vett körül, mint mindig.

– Olyan furcsa – suttogta Willof. – Azt hittem, áll valaki odakint.

– Senkit nem látok.

– Lehet, hogy én láttam rosszul.

Közelebb húzta a széket, és előredőlt.

– Talán rosszul láttam, de az is lehet, hogy jól. Ha az utóbbi igaz, akkor megvan a magyarázat.

– Magyarázat?

– Arra, hogy a *recentia alba* kivár. Tudják, hogy valami közeleg. Óvatosak.

Az arcát figyeltem, amely most egészen közel volt az enyémhez. A tekintete nagyon komoly volt, s nagyon... ijedt? Felnevettem. Megpróbáltam úgy tenni, mint aki tréfának veszi az egészet.

– Azt akarod mondani, hogy bár te magad nem láttad pontosan, áll-e valaki odakint, a lepkebábok viszont igen?

– Megérezhették.

Visszasüppedt a székbe. Önkéntelenül felélegeztem. Kellemetlenül érintett az előbbi közelsége.

– *Megérezték?* – kérdeztem vissza.

Bólintott. Tekintete az üvegfalra tapadt. Megfordultam, de nem láttam mást, mint a fekete sötétségbe burkolózó fenyőfák homályos körvonalait.

– A rovarok hihetetlenül érzékenyek – válaszolta. – Számos példa bizonyítja.

Egy nagy barna éjjeli lepke csapdosott körülöttünk. Bolyhos szárnyai hozzáérték az arcomhoz, elhessegettem.

Willof megint odahajolt hozzám, és lehalakította a hangját:

– Korábban tapasztaltál valamit?

Fejével az üvegfal felé intett. Egy pillanatig haboztam, mielőtt válaszoltam volna.

– Egyszer láttam valamit, majdnem biztos vagyok benne, hogy egy őz volt.

– Mikor?

– Nehéz lenne megmondanom. Összemosódik bennem az idő. Talán két hete. Azt hiszem, az imént te is egy őzet láthattál.

– Itt, közvetlenül az üveg túoldalán? Az őzek nem jönnek ilyen közel.

– Megesik. Ha éhesek – mondtam magabiztosan. – Az őzek nem olyan félnék állatokám. Manapság már nem.

Azokra az őzekre gondoltam, amelyekre Rogerrel bukkantunk a sétáink alatt, csak

álltak és bámultak ránk, amíg egészen a közelükbe nem értünk. És a kövér nyulakra, ahogy ott vonszolták magukat előttünk, majdnem rájuk léptünk.

– Lehet, hogy a rovarok érzékenyek, de az emlősök egyre kevésbé. Én ebben hiszek – tettem hozzá.

Willof felkelt a székéből, és odament az üvegfalhoz. Odaszorította az arcát, s kezével igyekezett leárnyékolni az erős fényt. Azután így állt egy darabig némán, és erősen összpontosított, mialatt kibámult a sötétbe.

Majd elkezdett körbejárkálni a lepkeházban, megforgatta a leveleket, megvizsgálta a kuaba-palántákat, ellenőrizte a párologtató berendezést. Mikor elhaladt mellettem, hirtelen megállt.

– Azt kérdeztem, jól érzed-e itt magad, nem azt, hogy milyen a közérzeted – szólalt meg, ezzel újra felvéve a korábban elejtett fonalat.

– Nehéz megkülönböztetnem egymástól ezt a két fogalmat – feleltem.

– Nekem nem. A „közérzet” azt takarja, hogyan éli meg az ember a saját testét, illetve lelkét. Ha viszont valaki jól érzi magát valahol, az arról az élményről szól, amiben az a bizonyos hely részesíti, ahol tartózkodik. Nem ok nélkül kérdezem. Nem a te kedvedért tettem lakhatóvá ezt az üvegházat. Ha mindennek vége, beköltözöm ide. Linda jelenti majd számomra a kapcsolatot a külvilággal. Eddig csak rövid időszakokat töltöttem itt. Egy-egy hétvégét. Szóval, milyen érzés?

– Mint már mondtam, nehéz különválasztanom ezeket a fogalmakat – feleltem. – De ha azt képzelem, hogy egészséges vagyok, láztalan, semmim se fáj, s elmehetek innen, amikor kedvem tartja, úgy igazán kellemes hely lehetne. Bár egy hétvégénél hosszabb időt még úgy sem töltenék itt.

Leült. Kicsit eltöprengtem, mire utalt vajon azzal, hogy „ha mindennek vége”.

– Ma jártak nálam, a dolgozószobámban. Meginterjúvtak, s az egészet szalagra vették.

– Kik?

– Egy pszichiáter és az asszisztense. Nem a kórházból. Annyira nyíltan nem merik megtenni. Egy külsőst kértek meg. Egy olyan embert, akiről soha nem hallottam.

– Ühm – mondtam óvatosan.

– Egy halom kéziratot magukkal hozták. Olyanokat, amiket visszakaptam a folyóiratoktól. Mindenről másolatot készítettek. Másolatuk volt a kollégáimnak írt leveleimről is. Magánlevelekről. Pedig azokat nem a nyilvánosságnak szántam.

Bizonytalan kézzel megragadta a pezsgősüveget, megtöltötte a poharamat. Úgy tűnt, egy pillanatra megfeszült az érzékeny lepkebábokról.

– Teljesen el akarnak távolítani. Kiraknak a kórházból. Ártalmatlanná kell tenniük. Sejtik, hogy valami közeleg. De nem tudják, mi az. Még azelőtt el akarnak küldeni, hogy elkészülne. Biztos vagy benne, hogy az imént is őzet láttál?

– Elég biztos.

– Lehet, hogy tudnak rólad, és szemmel tartanak. Én egy szót sem írtam sem rólad, sem a *recentiákról*. Mindent akkor szeretnék bemutatni, amikor elkészültem. Előbb nem. Úgyhogy nem értem, hogyan tudhattak meg bármit is. Mondtál valakinek valamit?

A fejemet ráztam.

– Jól van. Rendben. Hisz olyan fantasztikus! Mikor a folyó útját eltorlaszolja, új árkot mos magának. Nézd ezt az ember nevű ragadozó állatot az erdőirtó gépeivel, a milliárdjaival, a technikai adottságaival. És ugyanakkor itt van ez a kicsiny rovar, ami nem engedi, hogy kipusztítsák. Egyszerűen más utat választ magának.

– A rajtam keresztül vezetőt – jegyeztem meg.

Jelentősegteljesen bólintott.

– Igen, a rajtad keresztül vezetőt.

Megemltem a poharamat. Úgy éreztem, megint innunk kell a *recentia albára*. Enyhén becsíptem.

– Mikor előbújnak a pillangók, mindent a nyilvánosság elé tárok. Azután önként visszavonulok. Nem kell kirúgniuk. Megyek magamtól.

– És beköltözöl a lepkeházba?

– Igen. Úgy képzelem, talán én lehetek az egyik gazdaállata a *recentia* utódainak – feleltem szerényen.

– Ha nekem sikerült, neked is fog. Sok vá-

lasztásuk nincs. Hacsak nem hozol ide egy csimpánzot vagy ilyesmit.

A fejét rázta.

– Már választottak maguknak utat. A fejlődés soha nem fordul vissza. Lehet, hogy hurkokat tesz, kerülőutakon halad előre. De soha nem tesz egyetlen lépést sem visszafelé.

Kis ideig elgondolkodott a saját szavain.

– De aztán ott vannak azok, akiknek legfőbb vágya, hogy tönkretegyék az egészet. Akik be akarják mocskolni a nevemet, akik kiröhögnek. Érted? Ha megint látnál valakit az üvegfal előtt, azonnal szólj nekem! Legyen az ember, őz, hidd bárminek! Mondd el! Megígéred?

Megígértem.

Benyúlt a zakója belső zsebébe és előhúzta a pipáját. Meglepetten néztem, ahogy rágyújt.

– Jót tesz ez a pillangóknak? – kérdeztem.

Idegesen szívogatta a pipaszárat, három gyufát is leégetett, mire sikerült meggyújtania a dohányt. Az első mély szippantás után rögtön nyugodtabbnak tűnt.

– Ó, ilyenkor félrehúzódnak.

Megkérdeztem, mi történne az érzékeny *recentiával*, ha ő tényleg beköltözne ide, s nap mint nap dohányozna.

– Addigra abbahagyom a dohányzást.

Kissé bosszúnak látszott, mintha elrontottam volna az élvezetét. Hosszú ideig hallgatagon hátradólt a székében, és pipázott. A lepkék valóban távolmaradtak.

– Az a tréfa a pókkal. Szerintem szörnyű tett volt Linda részéről – szólaltam meg.

Elgondolkodva bólogatott.

– Igen, igen. Valóban.

– Miért csinálta?

– Nem is tudom. Lehet, hogy kicsit féltékeny volt rád.

– Féltékeny?

– Igen, nyilván úgy véli, kissé túl sok odafigyelés jut neked. Nincs hozzászokva, hogy rajta kívül mással is törődöm. Talán elkényeztettem. Ám – tette hozzá – neki erre szüksége van. Őt kényeztetni kell. Ha valakinek szüksége van a kényeztetésre, hát ő az.

Megszívta a pipáját, kifújta a füstöt, s csöndben elmosolyodott.

– Tudod, hogy nevez téged? A grófnő.

– És miért?

– Nem szeret kiszolgálni.

– Én meg nem szeretem, ha kiszolgálnak.

Tényleg így volt. Egyre jobban kezdtem gyűlölni azokat a piknikes kosarakat a mikróban felmelegített ételekkel, a falu pizzériájából hozott kihűlt pizzákat és az ízfokozókkal fűszerezett bolti grillcsirkét. Arra vágytam, hogy magamnak főzhessek.

– A grófnő! – fortyantam fel.

Azután ismét hallgattunk egy ideig. Felemeltem az üveget, de éreztem, hogy üres, úgyhogy visszatettem.

– Be kell vallanom valamit – mondtam. – Félek.

– Sajnálom, ha megijesztettelek. A problémáimat megtarthattam volna magamnak. De nem hiszem, hogy nyugtalankodnod kell. Rajtam kívül csak Linda tudja, hogy itt vagy, senki más. Biztos igazad van, és csak egy őz volt az.

– Én a lepkékre gondolok. Honnan tudod, hogy nem okoz fájdalmat, amikor kikelnek? Igazából nem tudom elhinni.

Összehúzta a szemét, és nagyon lassan kifújta egy tekergő füstcsíkot. Most szundító sárkányra hasonlított.

– Szeretnék elmesélni neked valamit – szólt meg végül. – Borneón történt körülbelül húsz évvel ezelőtt. Egy angol orvosi bázison dolgoztam. A szabadságom alatt egy kollégámmal együtt bevettük magunkat az őserdőbe. Mindkettőnknek megvolt a saját érdeklődése: az övé a majmok, az enyém a lepkék iránt. Ő mesélt nekem a *recentia albá*-ról, soha azelőtt nem hallottam erről a lepkeféléről. Az őslakosokkal való kapcsolataim keresztül szerzett tudomást a lepkékről. Az adatok valódiságáról csak később bizonyosodtam meg egy lepkekutató segítségével, s akkor ismertem meg a lepke latin nevét. Elhatároztuk, hogy felkeressük az *uris* majmokat, bár majdnem lehetetlen vállalkozás volt. A már akkoriban is erősen megtizedelt faj kizárólag egy bizonyos megközelíthetetlen területen volt fellelhető. Ráadásul ezek a majmok, sok más majomfajjal ellentétben, egyáltalán nem olyan kíváncsiak és meré-

szek, épp ellenkezőleg, hallatlanul félénkek. Mégis felkerekedtünk, és felszerelkeztünk egy egyhónapos őserdei tartózkodásra. A kollégám tudta, hogy ebben az időszakban a majmok fönt tanyáznak a hegyekben, s az volt a tervünk, hogy a hegy lábánál várunk rájuk, egy kuabafa-ligetben. Az őslakosok szerint a majmok a hegyről lefelé jövet mindig megállnak itt.

Egy hét után megtaláltuk a helyet. Kifejlesztettük a függőágyakat a kuabafák szép sima törzsei között, késő este feküdtünk le az egész napos vándorlástól kimerülten azon az ingoványos, nehéz terepen. Az őserdő szélén táboroztunk, előttünk a nagy hegy.

Reggel korán felébredtem. Még sötét volt. Bár semmit nem láttam, könnyű puffanásokat hallottam a hegy felől, mintha valaki nagy ugrásokkal ereszkedne lefelé a meredek sziklákra; ezek a sziklák képezték a hegy legalsó részét idelent, mielőtt a mélyen fekvő őserdő elkezdődött volna. Mozdulatlanul feküdtem a szűnyogháló alatt, és belebámultam a sötétbe.

Egy-két óra múlva már kivilágosodott anynyira, hogy kivehetőek voltak a sötét árnyak. Egy mohos sziklán ültek, pont előttünk. Néhányan zsenge leveleket tépdestek a hegy hasadékaiban növő kuabafa-palántákról, de a legtöbbször szorosán egymáshoz bújva lefeküdt aludni. Magam is elaludtam, pedig ébren akartam maradni.

A kollégám ébresztett fel, a közvetlenül mellettem lévő függőágyából suttogott felém. Nem mert felkelni, mert attól tartott, elijeszti a majmokat. Nagyon óvatosan lejjebb húztam a szűnyoghálót, hogy jobban lássak. A nap akkor kelt föl, vöröslött a hegy.

Mint egy kivilágított színpadon, úgy ültek ott a kis sziklafennsíkon. Hímek, nőstények, meg a kicsinyeik. Néhányan ébren voltak, csöndben rágcsálták a kuabaleveleket. A többiek még aludtak. Egy korán kelő kölyök az alvó testek körül szaladgált. Egy fiatal nőstény egy idősebb rokont kurkászott. Szoptató anyák hunyorogtak álmosan a reggeli napfényben. S körülöttük a levegő telis-teli pillangókkal! Egy ezüstfehér pillangófelhő! A pillangók egyre többen lettek. Fehér folt-

ként bukkantak elő a majmok szőrzetében, hogy azután felemelkedjenek s egyé válnak a rajjal. A szívem majdnem megállt. A lomha, álmos majmok, s ezek a belőlük kikelő szárnyas lények!

Kollégám a fényképezőgép után nyúlt, amely egy ágon lógott, közvetlenül a függőágya mellett. Rettentő lassan mozgott. A mozdulat, ami normális esetben egy másodpercet vett volna igénybe, most öt percig tartott. De ez sem segített. A függőágy egy picit lengésbe jött, és a kötelek rendkívül halk nyikorgását a majmok azonnal meghallották. Egyetlen sikoltással felkeltették alvó társaikat. Levették magukat a szikláról a lenti bozótosba, s eltűntek az erdőben. A lepkék még ott repkedtek egy pillanatig, magukra maradván. Azután szanaszét szóródtak a levegőben, mintha szélfuvallat oszlatta volna széjjel őket minden irányban, majd eltűntek a fák és a bokrok között.

Belém mart a majmok és a lepkék látványa. Nem tudtam többé elfelejteni. És egy dologban teljesen biztos vagyok, a majmok nem éreztek fájdalmat. Úgy tűnt, nem is tudnak a pillangókról.

Gyönyörű történet volt, amit Willof elmesélt. Ettől egy kicsit jobban szerettem. De engem nem győzött meg. Sőt inkább valahogy megrémisztett.

– Félek – mondtam újra halkán. – Fáj. Beteg vagyok. Félek.

Közelebb húzta a székét, s két keze közé vette az enyémet, úgy, ahogyan szokta. Így ültünk egy kicsit. Mindössze két vagy három pohár pezsgőt ittam, de részeg voltam. „Ez azért van, mert beteg vagyok”, gondoltam.

Az egyik éjszakai lepke elrepült mellettem, és bolyhos szárnyával megsimogatott.

– Nem hiányzol Lindának, amikor ilyen sokáig vagy idelent? – kérdeztem.

– Nincs itthon. Nem tudom, hol van. Azt hiszem, a városban.

– És Daniel? Ő hol van?

– A nevelőszüleinél.

Éreztem, ahogy egyik hüvelykujja moco-rog a tenyeremben.

– Talán mégis az a legjobb, ha most felmész – mondtam. – Aludni szeretnék.

– Mindjárt megyek.

Nem normális. Őrült, gondoltam. De mostanra már valószínűleg én is az vagyok.

Volt valami rendkívüli a pillantásában. Valami aggodalmat keltő és ugyanakkor megnyugtató. Az arcomat nézte, de újra meg újra a combom felé vándorolt a tekintete, aztán megint vissza az arcomra. A ruha olyan vékony volt, hogy valóban látni lehetett a duzzanatot az anyagon keresztül. Egy kis krémszínű, selyemfényű dombocskát. Vigasztalt, fogta a kezemet. De igazából a *recentia alba* érdekelte. Vagy én? Néha az volt az érzésem, összekever minket.

– Akkor megyek, hogy alhass – mondta, s még egyszer megszorította a kezemet, mielőtt felállt és elindult a kijárat felé.

Egy szempillantás alatt én is talpon voltam, utolértem, s megragadtam a karját.

– Várj egy kicsit! Ne menj még!

Megfordult, s én ott álltam, belékapaszkodtam. Nem tudtam, miért teszem. Reszketni kezdtem. A láz okozta hidegrázás vagy a félelem, vagy csak az óriási feszültség, nem tudom, mi lehetett. De remegtem és furcsamód fáztam is.

Átkarolt, magához húzott. Pipadohányzaga volt. Aztán megcsókolt. Először nagyon könnyedén és óvatosan, s amikor látta, hogy nem ellenkezem, mélyen és bensőségesen.

„Mikor kezdődhetett?” – töprengtem. „Amikor megfogta a kezem? Amikor a majmokról és a lepkékről mesélt? Vagy sokkal előbb? Valami történhetett korábban, amit nem vettem észre.”

Puhán, de határozottan lenyomott a tőzeg-tömbökre, amelyek az üvegház teraszos részének támfalát képezték, s onnan tolt hátrafelé, be a magas növények közé, le a langyos, nedves talajra. Semmi ellenállást nem tanúsítottam, de meglepett a sietség. Máskülönben persze – ha már meg kell történnie, hát gyorsan kell megtörténnie, mielőtt meggondolnánk magunkat.

Felhúzta a ruhámat, és készséges közreműködésemmel levette a bugyimat, azután már nem sietett többé. Hosszan és visszafogottan szeretkezett velem, szinte alig ért hozzám, nehogy a *recentia alba* megsérüljön. Tetszett

nekem, de közben bosszantott is az óvatossága. „Mint két kis párózó pillangó a levegőben”, gondoltam magamban.

Tömény édes vaníliaillat vett minket körül, s amikor felnéztem, azt a fehér liliumot láttam magam fölött, amelyiket a lepkeházban töltött első napjaimon festettem le. Eből arra következtettem, hogy bent vagyunk a cementalapzatnál – hogy jutottunk ennyire mélyen belülre, a növények sűrűjébe? Bizonyára addig is befelé kúsztam, amíg a bugyimból igyekeztem kibújni.

Hátrahajtottam a fejem, hogy lássam, mennyire vagyok közel a falhoz, s be ne üsem magam, ha majd a szeretőm hevesebb ritmusra vált.

Pár arasznyira mögöttem látszott a cement, és följebb, ahol az üvegfal kezdődött, megláttam egy embert az üveg túloldalán. Egy férfit – igen, biztos vagyok benne, hogy férfi volt –, nagy dzsekiben, a fején is volt valami, sapka vagy kapucni. Nem szóltam. Nem tudom, miért, de meg se nyikkantam. Ösztönösen.

Utána megosztottunk egy pohár narancsleven, amit megtetézünk az üveg alján maradt néhány csepp pezsgóval. Willof szemügyre vette az összepiszkolt ruhámat. Úgy festett, mint aki egy kis lelkifurdalással küzd, aztán sietősen jó éjszakát kívánt és elment.

PÉTERI Vanda fordítása

Marie Hermanson svéd író 1956-ban született, a Göteborghoz közeli Sävedalenben nőtt fel. 1986-ban debütált a *Det finns ett hål i verkligheten* („Van egy lyuk a valóságban”) című elbeszélés-kötetével. Az 1995-ben megjelent *Värdjuret* („A gazdaállat”) című regényét a Svéd Könyvkiadók Egyesületének August-díjára (Augustpriset) is jelölték. Hermanson elbeszéléseiben átjárhatóvá válik a valóság és a mesészerű, ismeretlen világok határa. Nem krimiket ír, de történetei hősnői sokszor szurreális bűnügyi rejtelmekkel kerülnek szembe, melyeket azután rettenthetetlen kíváncsiságuktól hajtva igyekeznek megfejteni. Magyarul eddig megjelent művei a „Mézeshold” (*Honungsmåne*) című novella a General Press Kiadó 2009-es, *Tízparancsolat* című antológiájában, valamint a magánkiadásban 2010-ben megjelent regénye, „A bejárónő” (*Hembiträdet*).

Péteri Vanda tanár, műfordító 1973-ban született Budapesten. 1998-ban magyar nyelv és irodalom szakos tanári diplomát, 2000-ben skandinavisztika szakos bölcsészdiplomát szerzett az ELTE Bölcsészettudományi Karán. 1997-ben kezdett el tanítani a Skandináv Nyelvek és Irodalmak Tanszékén, ahol jelenleg is dolgozik. 2004 óta gyakran jelennek meg svéd szépirodalmi művekből készült fordításai.

Rauni Magga Lukkari

VERSEI

Minden nap
mindenhol
minden fordultnál
falba ütközöm:
Ha kimegyek
esik
és fúj
Ha bent maradok
itt a férjem
és a gyerekeim is
a kutyáról nem is beszélve

Ha elindulok a folyóhoz
ott van a szomszéd
kifogja a lazacom
Télen már kelepcebe csalt egy hófajdot
az én vadászterületemen
ősszel levágta
pont azt a cipőszénát*
amit én szándékoztam

*

Ez a szoba fényesebb
mikor itt vagy
És én teljes vagyok

*

*Cipőszéna: vízparton növő nád vagy fű, amelyet a nyár végén vág-
nak le és zokni helyett használják a cipő viselésékor. Miután levág-
ják a nádat, furkósbottal puhítják meg, majd felakasztják száradni.
Néhány számi még mindig használ cipőszénát, amikor eljön a tél
(Kaija Anttonen, a finn és angol fordító jegyzete).

A gyermekeim
általam ébredtek fel
mellettem aludtak el
és ébredtek fel újra

*

A boldogság
egyedül jön
éjszaka
Csendesesen
lefekszik
mellém

*

Édesanyám igazán
a természet gyermeke volt
Szinte semmit nem
pusztított el
Mire is vágott
párszor
motorcsónakkal
elmenni a templomba
Ősszviassz
harminc
kilométernyi
benzinnyom
maradt
a folyón

NÉMET Petra fordításai

Rauni Magga Lukkari (1943, Utsjoki, Finnország) a legfontosabb és leg-
termékenyebb kortárs számi írószemélyiségek egyike. Íróként, fordítóként
és drámaíróként is tevékeny. 2000-ig a Számi Írók Egyesületének elnöke,
2002 óta a *Collegiella* („Arany Nyelv”) nevű saját kiadóját vezeti. Verseit
norvég, angol, izlandi, magyar és finn nyelvre is átültették. Költeményeinek
kezdeti, politikai aktivista hangvétele az évek során a nőies érzékenységű
pszichoanalitikus líra felé finomodott. 1987-ben az Északi Irodalmi Díjra je-
lölték, 1996-ban pedig elnyerte a Számi Tanács irodalmi díját. Az alábbi for-
dítások az 1996-os *Arbeadni* (Sorsanyák) című díjnyertes kötetből szár-
maznak, amelynek magyar fordítása kiadás alatt áll (Pluralica Kiadó, 2016).

Német Petra (1982, Siófok) műfordító. 2009-ben végzett a Pécsi Tudo-
mányegyetem Bölcsészettudományi Karán angol–kommunikáció szakon.
Jelenleg a Károli Gáspár Református Egyetem szakfordítói és műfordítói
szakirányú továbbképzését végzi. Angolról, finnről, és Domokos Johanná-
val együtt számíró fordít. Budapesten él.

Inger-Mari Aikio

VERSEI

Az éghajlat melegszik
az ózonréteg vékonyul

Nem nyugszik a görgő kő

Mihez kezdenek majd unokáink
drága szülőföldjükkel?

*

Ők ketten is vettek
ezüst kanalakat
ezüst villákat
ezüst késeket

Ott feketednek a polcon
már tizenkilenc éve

*

Némelyek
szívesen látott vendégek
mert drága ajándékokat
hoznak

Némelyek
maguk az ajándékok

*

A számi viselet
megemeli a vállat
kiegyenesíti a gerincet
színpompát fest a szívbe

*

Régóta vártam a nyarat
megpillantottam
rádöbrentem
már elmúlt

Akár az élet

DOMOKOS Johanna fordításai

Inger-Mari Aikio (röviden „IMA”, 1961, Utsjoki, Finnország) a legsokoldalúbb számi művészek közé tartozik. A versírás mellett újságíróként, rádió- és televízióadások szerkesztőjeként, filmek rendezőjeként és zenés gyerekcédék szövegírójaként is ismert. A munkásságának első két évtizedét jellemző, erotikus hangvételű, a nő–férfi viszonylatban küszködő, majd az anyaságot megélt feminin költészete a későbbiekben a természetmeditáció irányába fordult át. Tizenegy verskötete és gyerekkönyve jelent meg. Műveit angol, magyar, német, finn, norvég nyelvre fordították le. A *Máilmmis dása* („A világból haza”) című 2002-es, Északi Irodalmi Díjra jelölt kötetének magyar fordítása kiadás alatt áll (Pluralica Kiadó, 2016). Az itt olvasható fordítások a 2009-ben Timár József fotográfus képeivel együtt megjelent *Számi ima* című kiadványból származnak (Camera Poetica sorozat, Bécs).

IDEJE VAN MINDENNEK

– regényrészlet

Abel már gyerekkorában is figyelte a ke-
rubok ragyogását nyugatra az égen, a
dombok felett. Láta, ahogy a levegő nappal
alig észrevehetően remeg, alkonyatkor pedig
felizzik, s egyre erősebben fénylik a sűrűsö-
dő sötétségben, s ahogy éjjel a lángnyelvek
vörösés fénye az ég alján hullámszik. Azt gon-
dolta talán, hogy a sötét dombok valójában
szénből vannak, s az alkonyi szelek lehelnek
beléjük életet. Nyilván többször is állt így,
a csalogató fényt bámulva, amelyről apja so-
sem beszélt, közben érezte izmaiban az egész
napi munka fájdalmát, ahogy egy csákányra
vagy kapára támaszkodott, miközben a va-
csorázni induló emberek hangja egyre hal-
kult, végül teljesen elcsitult mögötte. Azon
már nem is gondolkodik, hogy honnan jön
a fény, mint ahogy arra sem gondol, hova va-
lósíak a fák a domboldalon, a környezetéhez
tartozik ez is, s nap nap után csak azért nézi
annyit, mert szépnek látja. Mint ahogy a csil-
lagos eget is szépnek látja, vagy azt, ahogy
a patakmederben táncot jár a fény a halak
pikkelyén.

Megfordul és a házak felé pillant, melyek
a földdarab másik oldalán egy dombvonulat
alatt sorakoznak, és látja, ahogy az emberi
alakok, innen nézve csupán bogár nagyságú
teremtmények, hamarosan a házakhoz érnek.
Mostanáig kurjantásaiktól visszhangzott a
mező. Testük egész nap itt sürgött-forgott

ezen a földdarabon. Előrehajoltak, felvettek
a földről egy kődarabot és kosárba tették, a ko-
sarakat az erdő szélére cipelték, kalapáccsal
ütötték a sziklát, körbeásták a farönköt, vagy
a fűben elterülve heverték a fák árnyékában
déli pihenő idején, ettek és aludtak. Mintha
mindez elterelte volna eddig a figyelmét,
s most, hogy már nincsenek itt, kibontakozik
előtte a táj, amelyben egész nap létezett.

A hullámszó mező szürkés, poros felszí-
ne itt-ott aranylik a napfényben. A mező és
a környező hegyek közt magasló fák dús
lombkoronája a völgy túoldalán szinte egy-
befüggő zöld szalagnak tűnik, mellette a lej-
tőn viszont már látszanak az egyes fafajták
is: nyárfa, égerfa, tölgy, fűzfa, erdei fenyő,
lucfenyő. Mindegyiknek látszik a saját külön
helye, ahova tartozik. Látszik az erdei fenyők
alatti hegyoldal, amelyet helyenként száraz,
zöld moha borít, másutt pedig a csupasz kő
sejlik ki kékeszürkén, s mindenhol sárgás
tűlevelek hevernek szerteszét. És látszik mel-
lette a burjánzó csipkebokor, illata belengi a
levegőt, ágait lehúzzák a méhek és a dara-
zsak. Gyökerei férges módjára dudorodnak
a szikla fölé és bújnak a földbe a kövön túl.
Egyenes fenyőtörzs vöröslik a délutáni nap
fényében, árnyékot vet az emelkedőn ka-
paszkodó bozótra. Lent látszik a füves domb,
sárgás foltjai még emlékeztetnek a télre, és
ott vannak az alig egyéves fácskák, amelyek
cingáran, bizonytalanul sarjadnak a fűben,
mintha vékony jégre merészkedtek volna, s
nem mernének tovább menni, sem visszatér-
ni a rejtekhadó erdőbe, csak állnak mozdulat-
lanul, a felmentő seregre várva.

Mindebből semmit sem érzékelt, amíg a
munka folyt. A táj olyan volt, akár egy gon-
dolat, amely szabályos időközönként fel-fel-
ötlik benne, s amilyen hirtelen eszébe jut,
olyan hirtelen ki is megy a fejéből. Most a tá-
jat figyeli. Feltárul előtte a természet, s még-
is olyan, mintha vissza is húzódná. Mintha
egyetlen hadművelettel húzódná közelebb
és távolodna el. Mert, ahogy megfigyeli az
őt körülvevő tájat, minden, amit lát, hátat
fordít annak a bizalomnak, amivel ő közele-
dik felé, és minden hirtelen nagyon idegen-
nek és riasztónak hat. Némán terül el előtte

a mező. Hallgatnak a fák. Hallgat az égbolt mélykék színével és lassan úszó felhőivel. És hallgatnak a szerszámok is, amelyek néhány méterrel odébb halomban hevernek a földön. Némák a kosarak. És a kövek. És a földből kirángatott, egymásba fonódó, fűben heverő facsonkok az erdőszélen.

A kupacba tett szerszámok közé rakja a kapát, és egy kalapáccsal a mező szélén fekvő kövek egyikéhez lép. Az első ütés hangját visszahangozzák a hegyoldalak, egy rövid *kopp*, amit végigrepít a völgyön a visszhang, és a következő pillanatban a hegynek csapódik. *Kipp-kopp*. Feje fölé emeli a kalapácsot, és újra lesújt. *Kipp-kopp*. Néhány ütés után belesjön a ritmusba, és az ismétlés örömeivel eltelve kurjant, ahányszor a kalapács a sziklának csapódik. „Hohó!” – kiáltja, majd válla fölé emeli a kalapácsot, és nagy ívben lecsap a kőre. Egyik kezével lazítja a fogást, és hagyja, hogy mielőtt a vas a követ érné, tenyere feljebb csússzon a kalapács nyelén. Érti, ahogy karjában tovakúszik az ütés, megint elkiáltja magát: „Hohó!”, s hallja, ahogy a kalapácsütés visszaverődik a hegyoldalak közt, megint lejjebb viszi a kezét, megmarkolja a nyelet, válla fölé emeli a kalapácsot, nagy ívben a kőre csap és felkiált. „Hohó!” *Kipp-kopp*. „Hohó!” *Kipp-kopp*.

Végül meghasad a kő, Ábel szétfeszíti a darabjait és egyenként a mező szélére cipeli őket. Amikor elkészült, ingujjával letörli homlokáról az izzadságot, a házak felé fordul és látja, hogy egy alak közeledik feléje.

Biztos Káin jön érte, gondolja. S bár tudja, hogy Káin épp ezt nem szereti, mégsem indul el felé, csak áll egyhelyben.

A sötétség nemsokára előszivárog földalatti tárnáiból és elterpeszkedik a völgyben. Legszívesebben megvárná, hogy láthassa, hogyan történik. Hogy miként fonja körbe hangtalanul az erdőszéli fákat, a kőkerítést és mellette a kifogott ekét, a három dombot, amelyek szigetként emelkednek ki a mezőből, a patak menti bokrokat, és ott felette magasan, a hegy oldalában a kiszögellést. Hogy miként tölti fel lassacskán az egész völgyet, mint egy tálat, ő ott áll az alján, sötét, mint a körülötte elterülő sötétség.

Megfordul, látja, hogy a bátyja már félúton jár. Amikor visszafordul, egy szarvas áll az erdő szélén, talán ötven méterre tőle, és meredten figyel. Néhány másodperces mozdulatlanlás után párszor fölemeli a fejét, hogy érezze a földdarab felől érkező illatokat. Miután megbizonyosodott afelől, hogy biztonságban van, biztonságban, már amennyire biztonságban lehet, elindul a mező szélén. A következő pillanatban két másik szarvas bukkan föl az erdőből, majd ismét kettő.

Milyen különös, gondolja. Sötétedés előtt nem szoktak kimerészkedni. Talán megriadtak valamitől?

Pillantásával követi az állatokat, amíg el nem tűnnek a magaslat mögött. Egy utolsó pillantást vet a lángoló angyalok távoli fényére, majd megfordul, hogy a bátyja elé menjen.

Ebben a pillanatban a mezőn át felharsan Káin kiáltása.

– Ábel!

Hangja türelmetlenség tűnik, ezért Ábel igyekszik a lehető legvidámabb hangon válaszolni.

– Jövök már! – kiáltja. – Várj meg ott.

– Nem! – válaszol a bátyja. – *Én* jövök. Te várj meg!

Elképedve bár, de Ábel eleget tesz a kérésnek. Fázni kezd, karját dörzsölgetve figyel a bátyja szikár alakját, ahogy öles léptekkel közeledik felé a patak mentén. Valami történhetett, de bátyja mozdulataiból nem lehet semmit kiolvasni, úgy jár, ahogy mindig, előregörnyedve, tekintetét a földre szegezve, mintha attól tartana, hogy egy óvatlan pillanatban elszakadhat a talajtól.

„Káin, az én bátyám”, gondolja, miközben azon mosolyog, hogy a bátyjáról csak úgy süt az ellenkezés még olyankor is, ha magában van, és azt hiszi, nem látja senki. Mintha még a legegyszerűbb dolgok is, mint hogy egyik lábát a másik elé helyezze, ellenére volnának, s úgy kellene magára *erőltetnie* minden mozdulatot. Ellenkezik és gyanakszik. Ez Káin. Ha ő rámosolyog, Káinra nem ragad át a mosolya, ahogy az átlagos emberekre szokott, dehogy: Káin hirtelen rászzegezi a tekintetét, gyanakvása keresztülfúrja Ábel testét.

Ó, bárcsak el tudná engedni magát néha! Hogy ne csak a saját korlátaival legyen elfogalva, hanem megnyílhasson a korlátokon túli világra is!

Ábel számtalanszor próbálta már bevonni a bátyját a gondolataiba. De még csak meg sem moccan soha. Az ember azt hinné, hogy van benne valami rendkívüli és értékes, amit Káin így őriz, és a világ minden kincseért el nem cserélné, de akármennyit törte is a fejét, nem tudott rájönni, mi lehet ez.

A lelke?

Aligha. Ábel úgy képzelte Káin lelkét, mint egy farönköt, ennél jobb képet nem tudott volna rá. Egy korhadt farönk valahol az erdő mélyén, a mocsár szélén, ahol folyton esik az eső. Sárgás a fű, megsárgult levelek hevernek körülötte, szürke az égbolt, és Káin lelke épp csak kilátszik a hegyoldalon a nedves talajból.

Az elméje?

Lelkéhez hasonlóan mélyre nyúlnak a gyökerei, ettől az elméje majdnem olyan megingathatatlan, mint a lelke. Elméje ágai lassan, mereven emelkednek a levegőbe, s többnyire mozdulatlan állnak: még a legvadabb gondolat is éppenhogy csak megringatja az ágakat.

„A bátyám fa”, gondolja Ábel, és magában énekelni kezd:

*A bátyám egy fa
mindenki tudja
Ha úgy lenne, ahogy ő akarja
egyáltalán nem mozogna
Hosszú lába
gyökér volna
a föld mélyére hatolna
úgy ám, a föld mélyére hatolna*

Magában jót derül a kis dalocskán, és ahogy fölemeli a fejét, tekintete találkozik Káinéval, aki most már alig néhány méterre van tőle. Ábel úgy dönt, megjegyzi a verset, hogy majd másoknak is elénekelhesse, ha ha-zaérnek.

– Jared nem jött vissza – mondja Káin, és megáll. – Ma reggelre kellett volna lejönnie. Fel kell mennünk megkeresni.

– Csak mi ketten megyünk? – kérdi Ábel.

Káin bólint.

– Mindjárt besötétedik. Gyerünk.

A hasadék mentén indulnak a hegy tetejére. Habár szinte egész nap árnyékban van, mégis buja itt az aljnövényzet. A mohával belepett, az örökkévalóság óta itt heverő kövek között a tömött gyűszűvirágfoltok apró lámpásai világítanak a zöld sötétségben.

Mindenütt harasztok tárják szét mohó leveleiket, olykor teljesen elfedik a talajt, s közöttük a fivérek óvatosan lépkednek, mintha zavaros vízben gázolnának. De nemsokára olyan meredek és sziklás lesz a hegyoldal, hogy szinte minden vegetáció eltűnik, s csak az egészen apró, ám rendkívül szívós növények maradnak meg. Az ösvény cikcakkban halad felfelé, a kanyarok közti szakaszok egyre rövidülnek, végül a csúcstól száz méterre teljesen eltűnik az út. Innen mászniuk kell.

Káin nem szereti, ha követik, ezért előreen-ge di Ábelt. Fárasztó folyton Ábel türelmetlenségét érezni a háta mögött, amiért ilyen lassan haladnak, gondolja Káin. Ráadásul ki nem állhatja, ha őt nézik, de ő nem látja azt, aki nézi.

Ábel, akár egy fürge állat, könnyedén és különösebb erőfeszítés nélkül kúszik fölfelé a hegyoldalon, messze maga mögött hagyva bátyját, aki meg-megáll, hogy szusszanásnyi pihenőhöz jusson. Valami nincs rendben a nyálkahártyájával, tavasszal és nyáron olyannyira megvastagszik, hogy levegőt is alig kap. Furcsa módon ennek ősszel és télen a nyomát sem érzi. Az az ő ideje. Az az ő világa. Az az ő élete. Leginkább télen, a hóval borított erdőt szereti járni, mikor egy hangot sem hallani, csak saját ropogó lépteit és a fejszecsapásokat, miután egy fához érve megáll és munkához lát, majd a folyóként zúgó hangot, amely betölti a levegőt, mikor dől a fa – milyen furán, lassan szokott kidőlni! –, a robajt, ahogy a fa recsegve a földre zuhan, és a felkavart porhó-felhőt, ami olykor az arcába csapódik, mint ezer jeges túsúrás; és utána megint a csendet. És szeret tábortűznél is ülni alkonyatkor, a tüzet nézni, ahogy a lángok táncolva ragyognak a sötétben, szereti, ahogy a meleg megcsapja, és szereti

figyelni a levegőben pattogó apró szikrákat. Még az alvás is másképp esik a szabadban, mélyebb, tisztább az álma, mint ha a kunyhóban vagy a fenyőágakból tákolt fekhelyén aludna. Olykor arra gondol, olyan ez, mintha maga az éjszakai égbolt áramlana át a testén, hidegen, feketén, csillagfénytől ragyogva.

Amikor felpillant, Ábel már a hegy legtejjén lévő sziklánál áll. Levette ingét, és a sziklának támaszkodva, lehunyt szemmel a nap felé fordul.

„Az öcsém, Ábel”, gondolja Káin, s hirtelen büszkeség tölti el.

Olyan szép.

Szinte hihetetlen, hogy testvérek. Ábel vékony, még mindig kisfiúsan finom alakja egészen másfajta, mint az ő durva, feltűnően rossz arányú teste. Káin magas, s bár mellkasa széles, felsőkarja izmos, mégis véznának tűnik – talán hosszú, vékony nyaka teszi, meg hosszú karja, amelyet folyton maga mellett himbál, hatalmas kezei, melyeket mintha túvel varrtak volna csenevész alsókarjához. A testvérek arca is különböző. Habár számos vonásuk megegyezik – mind a kettőjüknek kék a szeme, és mélyen ülő, magas homlokuk, egyenes orruk, finoman ívelt arccsontjuk, kissé elálló fülük van –, Káin alsó állkapcsa erősen kiáll, s míg Ábel arcát az álla harmonikusan, talán kissé erőteljesen kikerekíti, testvére arckifejezése folyton mogorvaságot sugall, s ez már önmagában is elég nyomasztó érzés. Arckifejezése ráadásul egy halra emlékeztet.

Hányszor elátkozta már ezért a teremtőt! Akarva-akaratlan, Káin folyton szájátva bámul, ami miatt óhatatlan, hogy mások nehez felfogásúnak gondolják; ezért nem őket hibáztatja: tudja jól, hogy ostoba ember benyomását kelti, és hogy a mosoly, amivel a mogorva arckifejezést próbálja ellensúlyozni, még butább külsőt kölcsönöz neki.

Bár külsejükben is eltérnek, az igazi különbség a lényükben van. Ábel közelében jó lenni, Káint jobb elkerülni. Káin sosem talált rá magyarázatot, hogy fivére miért olyan vonzó mások számára, s hogy miből adódik az, amit mindenki érez: hogy jó vele lenni. Mintha fény venné körül Ábel alakját, bár-

hol van, bármit tesz, egyfajta tisztaság és erő sugárzik belőle. Káinnak néha az az érzése, hogy testvére lelkében nincsen árnyék. Hogy emiatt szeretnek közel lenni hozzá az emberek. Azonban más ez, mint a gyermeki ártatlanság, mert egy gyerek lelke érzékeny, lángja könnyen rebben, nem kell több egy feltáruzó ajtónál, s máris kihuny. Ábel fényét nem teheti tönkre semmi. Mellette az ember sohasem érzi magát rossznak, csak ostobának. Az a sötétség, amely az embert magányában olykor annyira hatalmába képes keríteni, hogy szinte beleszédül, Ábel közelében nevetségesnek hat.

Mikor fiatalabbak voltak, Káinnak épp ez okozott sok gondot. Azzal, hogy öccse hátterbe szorította őt, a bátyját, a természet adta rend borult fel, és ennek tudata egész gyerekkorában nyomasztotta. Igyekezett fizikai túlerejével visszaállítani az egyensúlyt, de hasztalan, nem ez számított. Amikor testvéreinek támadt és a falhoz szorította, vagy a fejét a földre nyomta, öccse nem ellenkezett, csak tűrte, teste puha és közönyös volt, s emiatt is Káin érezte aztán alacsonyabbrendűnek magát.

Hogy mennyire dühítette mindez! De minél inkább fokozódott a dühe, s minél erősebben ütött, annál kevesebbet ért ő maga.

Idővel rájött erre. Ábel *jobb* nála. De pontosan miből állt a jósága? Vidám volt, vad, kíváncsi, fáradhatatlan, megállás nélkül beszélt, sokat nevetett, sosem maradt tétlen. Ha ostobaságot követett el, ami gyakran megesett, nem számított, mintha felülemelkedett volna önmagán, nem számított az sem, ha egészen bolond dolgokat mondott vagy tett, neki nem számított.

Ilyen volt Ábel.

És Káint mi akadályozta abban, hogy ő is ilyen legyen?

Csakis saját maga.

Ezt azon a tavaszon értette meg, amikor felnőtté érett. Hangja mélyülni kezdett, bőre kérgesebb lett, izmai megduzzadtak, és éjjelente gyakran ébredt sajgó végtagjaira, majd álmatlanul feküdt gondolataiba mélyedve. Azon gondolkodott például, hogy ő kicsoda.

Miért beszél ilyen keveset? Fejében kava-

rognak a gondolatok, de mi is a különbség a gondolatok és a szavak között? Elég csak hangosan kimondani őket. Mert ebből adódott a különbség: Káin csak gondolkodott, Ábel viszont ki is mondta, amit gondolt.

De ő miért volt olyan óvatos? Olyan lassú és nehézkes?

Átcsúszott az ágynak abba a végébe, ahonnan láthatta Ábelt, aki a szoba másik végében aludt, a holdvilágnál különösen sápadtnak tűnt.

Az állkapcsuk mellett a szemük vágása is különbözött, Ábel szemhéja ferdébb volt, mintha a szemöldökcsont lefelé szorítaná a szemhéját, megakadályozva ezzel, hogy teljesen kinyílhasson, és ezért az amúgy is nyílt arckifejezése olyan volt, mintha enyhén... de milyen is? Titokzatos? Idegen? Rejtélyes? Most azonban a szeme le volt hunyva, eltűnt róla a rejtélyesség, és Káin látta, hogy öccse mennyire hasonlít rá. Csak az álla nem.

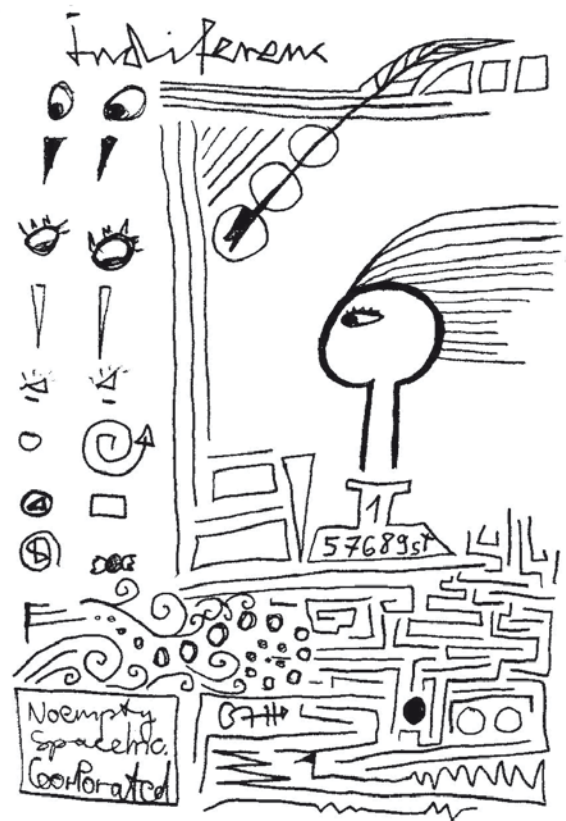
Az áll, az áll, az áll!

Ettől a gondolattól elbátortalanodott. De közben nem vette le a szemét a testvéréről, és ahogy egy szó, amit sokszor ismétlünk, értelmét veszti, lassan annak sem volt már jelentése, amit látott: szemei csupán szemek voltak, orra csak egy orr, arca csupán arc, s haja is csak haj.

Egy kisfiú, nem más. És még hogy ő rosszabb nála?

Káin visszafeküdt az ágyában, és mintha valami boldogságféle áradt volna szét benne. Holnap többet fog beszélni. Nevetni is többet fog. Kérdezősködni, kutakodni fog mindenféléről. Majd *szaladva* indul át a mezőn, ha megkérik, hogy menjen el valamiért, s nemcsak úgy battyogva vág neki, ahogy eddig tette. Úgy rohan majd, mint a szél, s olyan lesz ő maga is, mint a szél, könnyű, vidám és zabolátlan.

És másnap reggel tényleg boldogan ébredt. Gyorsan talpra ugrott, lekapaszkodott a létrán, szüleinek energikus *jó reggel*tel köszönt, megragadta a vödört és már szaladt is az udvaron át a kúthoz. Sütött a nap, daloltak a madarak, Káin füttyülve engedte le a vödört a kútba. Felhúzta, kicsit belekortyolt, leöblítette az arcát, majd fogta és bevitte a vizet a

konyhába. Ott állt az anyja, háttal neki, valamit készített a konyhaasztalnál, az apja evett, vele volt Jared, a pásztor, és a négy napszamosuk.

Káin a vödört a földre tette. Senki sem nézett rá. Vajon nem vették észre, hogy ma másképp viselkedik? Hangjában a vidámságot, mikor jó reggelt kívánt nekik? Hogy milyen gyorsan vágott át az udvaron?

Most kell elkezdenie beszélni. Minél tovább húzza, annál rosszabb lesz.

De mit mondjon?

Ábel csak beszélt egyvégtében mindenről, ami eszébe jutott.

De mi jutott Káinnak eszébe?

Semmi. Csak az, hogy muszáj a lehető leghamarabb mondania valamit. Erről meg ugye nem beszélhetett.

Szép napunk lesz.

Mondhat ilyet?

Ha máskor is mondana ilyet, akkor igen. De most csak elképedést váltana ki. Ránéz-nének, és tekintetük magyarázatot követel-ne. Ha nem folytatná valamivel, csak leülne, akkor az utána következő csönd csak erről szólna. És ha folytatná?

Nézzétek, hogy süt a nap! Halljátok, hogy csicseregnek a madarak?

Nem, ez nem jó.

Az egyik napszámos megfordult és ránézett. Ettől aztán az apja is odafordult.

– Mit állsz ott? – kérdezte. – Eredj inkább és hívd le az öcsédet.

Nem tudott megszólalni. De mosolygott.

Elkapja apja tekintetét, és rámosolygott, amilyen szélesen csak tudott. Aztán megfordult, kiment a konyhából, fel a létrán, ami a hálókamrába vezetett. Ábel az ágya szélén ült és az álmot dörgölte ki a szeméből.

– A kerubokról álmodtam! – mondta, amikor megpillantotta Káint.

– Tényleg? – felelte Káin. – Jó, de most kelj fel.

– Ne, várj! – kérte Ábel. – Egy erdőben jártam, mindent hó takart, és sötét volt, azt hiszem... igen, sötét volt, és akkor megláttam a fényüket, mintha lángba borult volna az erdő! Beljebb merészkedtem, és a fák között megpillantottam őket.

– Várnak odalent – mondta Káin, és sarkon fordult.

– Hallgass már végig! – szólt Ábel. – Amikor megláttak, az egyik odajött hozzám és a magasba emelt. Lassan lépkedtünk a fák között, érted? Azt gondoltam, csak álom, de aztán ahogy kinyújtottam a kezem, és megfogtam egy ágat, éreztem, hogy hideg a hó! És épp amikor körbepillantva beláttam az egész világot, felébredtem.

Mosolygott.

Káin nem bírta tovább leplezni kíváncsiságát.

– És hogy néztek ki? – kérdezte.

– Arra nem emlékszem – felelte Ábel. – Minden másra emlékszem, de erre nem. Csak hogy lángoltak.

– Ezt eddig is tudtuk – mondta Káin, és lement a konyhába.

Mikor látta, hogy már nincs ott senki, megkönnyebbült. Legjobban egyedül szeretett lenni. Hogy Ábelt is elkerülje, kivitte magával a reggelijét, és egy fának dőlve enni kezdett, a házból ő nem látszott, ám ő jól látta lent azt a földdarabot, ahol ma dolgozni fognak. Ült a reggeli nap fényében, hátát a

fa törzsének vetette, lábát előrenyújtotta és reggelizett. Látta, hogy az öt férfi, kaszával a vállán, libasorban átvág a mezőn. Aztán felsorakoztak egymás mellé és nekiláttak a kaszálásnak. Egymás mellett haladtak billegve, közben sorban hullottak eléjük a félkörben lekaszált szalmakötegek.

A levegő még tiszta volt és hűvös, s talán ezért is kívánczolt Káin hirtelen ki a mezőre, hogy érezze a frissen kaszált fű illatát és a nap melegét a vállán, holott *tudta*, hogy valójában mennyire nehéz eldugult orral, könnyező szemmel és napégette, sajgó vállal dolgozni a mezőn. Mégis felállt, a reggeli maradékát a fa mögötti bokorba hajította, és sietve elindult. Ez a hirtelen sietség talán amiatt is volt, hogy Ábel nem volt ott. Hogy ő dolgozott, Ábel pedig nem, és ezt a többieknek is látniuk kell. És látniuk kell, mennyire siet, mennyire igyekszik!

Szélsebesen vágott neki a mezőnek. A nedves fű még sosem tűnt ilyen zöldnek. És az égbolt! Kék volt, mint a tenger mélye. És a nap! Ma hét ágra sütött!

Bár toroka és tüdeje már pár méter után összeszorult, tovább szaladt. Arra gondolt, hogy át tudja küzdeni magát a légzési nehézségeken, hogy az eltömődött légutakon túl van valami friss, tiszta és hűvös, amit el tud érni, ha elég erősen nekigyürkőzik. De alig száz méter után elakadt. Mintha egy szalmazálon keresztül lélegezne. S közben mindene levegő után kiáltott. A szíve, a vére, a tüdeje. Térdre esett, kezével a földre támaszkodott, így próbált levegőhöz jutni. De a szükséges léghullám helyett, alig szivárgott némi levegő a tüdejébe. Még az ujjbegyei és a lábujjai is bizseregtek. Gyomra felfordult, mintha a maradék levegőt is ki akarná préselni magából. Összeszorított térddel igyekezett visszatartani a vizeletét, közben a földet kaparta. Hirtelen érezte, hogy fel kell ugrania, és mint a bolond, torkaszakadtából üvöltve elrohannia innen, de ereje végleg elhagyta, hason fekve vonaglott a fűben. Kétségbeesésében a földet rúgta, és hirtelen rájött, hogy kívülről most úgy néz ki, mint egy hal: előreugró állal, tátogó szájjal és vergődő testtel. Akár egy partra vetett hal, úgy fog

meghalni, akár egy partra vetett hal. Egész teste rángatózott, csak levegőt akart kapni, semmi mást, de éppen azt nem kapott.

„Most meghalok”, gondolta.

Ám mégsem halt meg. Amikor kétségbeesetten fölemelte a fejét, hogy segítséget hívjon, úgy tűnt, mintha egy kürtőbe került volna: hirtelen újra levegő áramlott a tüdejébe. Sikoltva kapkodta a levegőt, másodpercekig egyhelyben ült és zihált. Fantasztikus érzés volt, ahogy a tüdeje ismét fölszabadul, ahogy a hólyagocskák mind levegőhöz jutnak, s a fájdalom elmúlik. Közben az az érzése támadt, hogy csak itt, ebben a láthatatlan kürtőben képes lélegezni, ezért

sokáig igyekezett a fejét sem mozdítani. Mikor elcsitult az első, szinte vad öröme, belegondolt, hogy milyen is lenne, ha valóban csak itt tudna levegőt venni. Mostantól itt kellene élnie? Vagy több ilyen kürtő is van, ahol létezhet? Egy hétig ülhetne a pataknál a bokrok alatt, egy hétig a szekéren a pajta előtti felhajtón, egy hétig itt, egy hétig a ház mögötti ligetben, egy hétig az udvaron, a tölgyfán. A hét elteltével nagy levegőt venne és minden erejét megfeszítve rohanna a másik kürtőhöz, s a légszomjtól szinte tébolyultan bukna bele, közben a többiek meg csak lesnék, mit művel. És egyszer, egy nap, nem érné el a kürtőt, és félúton élettelenül esne össze a porban.

Nyakát óvatosan kinyújtotta és mély levegőt vett. Igen, itt van levegő. Aztán először az egyik, majd a másik irányba fordult. Amikor rájött, hogy mindkét oldalon van bőven levegő, felállt és tett néhány óvatos lépést.

Mindenhol van levegő!

Tudta, hogy milyen ostoba volt az imént, és magában mosolygott. Persze, hogy mindenütt van levegő! Persze, hogy benne van a hiba, és nem a világban!

Most mégis másnak látszott már minden. Úgy tűnt, mintha a táj éles képe eltűnt vagy elsötétült volna, a sok zöld mező sem volt

már pengeéles, puha és selymes lett. És a fény, most már látta, a fény is egyfajta árnyék. Mindenre fátylat borított, a fűre, a fákra, a folyóra, a hegyre és a mezőn dolgozó öt előregörnyedő férfira.

Sejtette, hogy azért tűnt minden ilyennek, mert a roham miatt befelé fordult. Mintha menedéket keresne belül, önmagában, védelmet a kavargó külső benyomások ellen. Most minden elmosódottnak, élettelennek tűnt, mivel megnőtt a távolság közte és a világ között. Nem volt ez új számára. Már korábban megtapasztalta ezt a hirtelen jött undort, ami a melegtől, a rothadástól, a trágyázáshoz használt ürüléktől, a vakon és mohón burjánzó növényzettől támadt rá.

Persze, tudta, hogy van ez.

A meleg összeköt, a hideg szétválaszt. De tudta azt is, hogy neki melyik a jobb.

Lassú mozdulatokkal leporolta magáról a földet. Egyik combján volt egy tölgyfalevél nagyságú nedves folt. Biztos megszárad, mire odaér, gondolta, és továbbindult. Lendülete, öröme odaveszett. Ahogy odaért a többiekhez, szó nélkül fölvetett egy gereblyét és nekilátott halomba gyűjteni a fűvet. Senki nem vett tudomást róla, jobb is így, gondolta, s mikor már elég nagy volt a kazal, fogta és a szárítóhoz vitte, majd szétterítette a rúdon. Apja épp ekkor tartott pihenőt, kaszájára támaszkodva vette észre Káint.

– Ábel hol van? – kérdezte.

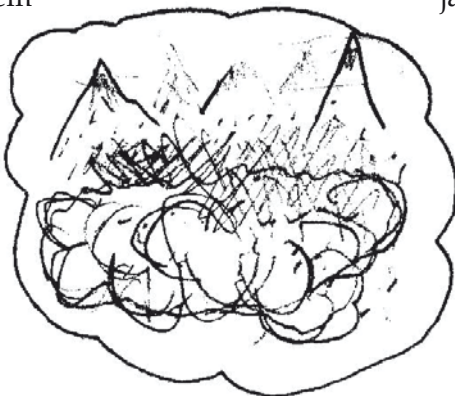
Káin rögtön előrehajolt és nem nézett apjára, miközben válaszolt.

– Talán őriznem kellene?

– Mit MONDTÁL?

Káin nem felelt, a fűvet a szárító legfelső rúdjára dobta, és amikor szeme sarkából látta, hogy valami mozgás támad, és sejtette, hogy apja közeledik, újra lehajolt, hogy összeszedje a lehullott fűcsomókat.

Mire apja odaért hozzá, már az összes fűvet fölszedte, és többé nem hajolhatott le, egyenesen kellett állnia.

– Mit mondtál? – ismételte meg apja a kérdést.

Káin ügyelt arra, hogy tekintete ne találkozzon az apjáéval, és újra elismételte, hogy nem strázsa ő, de közben már készült az elkerülhetetlen ütésre.

De az apja nem ütött. Ehelyett állon ragadta, és erővel fölemelte a fejét.

– Nézz rám, ha hozzád beszélek – mondta.

– Igen – felelte Káin apja szemébe nézve.

– Ábel nélkül egy lépést sem tehetsz – mondta az apja. – Világos?

– Igen – felelte Káin.

– Akkor eredj, menj el érte – mondta.

Ott helyben elengedte kezéből a füvet, hátat fordított apjának és elindult a házak felé. A házak egy lejtőn álltak, köröttük fák, többnyire fenyők és nyírfák, és ilyen messziről nehéz volt kivenni a durva cölöpfalakat és a fűvel benőtt tetőket. Az épületek közti réten ösvények kanyarogtak, mögöttük kocsiút vezetett a pajta felhajtójáig. Közelebb érve látta, hogy az anyja a patak felől jön fölfelé, ruhával teli teknőt tesz a földre és nekiáll teregetni a fenyők közé feszített zsinórra. Mintha a fehér ruhák magukba szívták volna a fényt. Mozdulatlan lógtak a zsinóron, és fehéren ragyogtak a zöld tenger közepén.

– Hol van Ábel? – kérdezte.

– A konyhában ül – felelte az anyja, miközben újabb ruhadarabot vett fel, néhányszor kirázta, majd a zsinórra akasztotta.

Az ajtóhoz érve Káin megtorpant és visszafordult. A meleg és a mozdulatlan levegő miatt minden olyan békésnek tűnt. A fák megfontoltan emelték koronájukat az ég felé, az ablaklécek fehér színe világított a falak vörösében, egy méh repült el zümmögve a fűben, majd hirtelen az ég felé vette útját, s egy pillanattal később már halvány pötty volt az ég kékségében.

Káin a pajta felé pillantott, ahol az épület árnyéka lepelként borult a fűre, látta a citromfák kis ligetét, amely az épület déli oldalán állt. A gyümölcsök apró sárga foltokként sárgállottak a zöld háttérben.

A ház túloldalán becsukódott egy ajtó. A száradó ruhákkal teleaggatott zsinórok felé pillantva látta, hogy anyja mehetett le a

pincébe, levitte a teknőt és a felesleges ruha-csipeszeket.

Nem, nem ácsoroghat itt naphosszat, gondolta, és benyitott. A kinti éles fény után az előszoba némán sötétnek hatott. Egy pillanatra megállt, hogy szeme megszokja a félhomályt. A konyhába lépve Ábel barátságos pillantást vetett rá.

– Készülj el – szólta Káin. – Ki kell mennünk dolgozni.

Nem azt mondta, hogy „neked” kell ki-menned, ahogy először gondolta. Úgy tűnt, mintha hibáztatná Ábelt, és ugyan miért tenné? Ő nem tehet arról, hogy kivételeznek vele.

Egész délelőtt egymás mellett dolgoztak. Káin egy szót sem szólt, Ábel viszont, aki megszokta bátyja szótlanságát, eleinte nem vett erről tudomást, és hosszan beszélt. Idővel azonban levonta a következtetést abból, hogy Káin nem figyel rá, és a délelőtt hátralévő részében egy szót sem szóltak egymáshoz. De ettől még nem volt csend. A tücskök szakadatlan ciripelése, a levegőben ide-oda repkedő méhek és darazsak folytonos zümmögése, a kaszák suhogása és az erdő felől jövő madáracsicsérgés vette körül őket. A gyötrelmek ellenére – könnyező szeme, eldugult orra mellett csípte a bögöly és folyton körülöttük nyüzsgött egy sereg kövér, zölden csillogó légy is – a munka most könnyűnek tűnt. Elégedetten figyelte, ahogy méterről méterre gyűlt a széna a szárítórudakon, s mikor apja ebédelni hívta őket, alig akarta abbahagyni a munkát. Ösztönösen hajtotta a vágy, hogy véghezvigyen valamit, már most ebben rejlett az ereje: ha körmeszakadtáig dolgozott is, sosem adta föl, amit csinált, míg be nem fejezte. Elkészülni valamivel – van-e ennél csodálatosabb? Egy teli gabonatartó, egy frissen kaszált mező, egy tökéletesen felaprított fával teli kamra a padlótól a mennyezetig megpakolva...

– Te is, Káin! – kiáltotta az apja.

Letette a gereblyét és a többiek után indult, le a folyóhoz, ahol az asszonyok már várták őket az étellel. A lombos fák árnyékában, a fűbe telepedve falatoztak. Apró fényfoltok jelentek meg és tűntek el körülöttük, ahogy

a szellő megborzolta a fák koronáját fölöttük. Egy-egy szellőkés az ágakat is megemelte, s ilyenkor az apró fényfoltok egyszerre mozdultak el, s akár egy ragadozó hal árnyékától megriadó halraj, úgy rebbantek tova a fűvön.

A távolból morajlás hallatszott.

– Hallottátok? – kérdezte Ábel. – Dörög.

Káin előrehajolt és az égre pillantott. Keletre a hegyek fölött felhők gyülekeztek. Súlyosan, kékesszürkén kúsztak a völgybe.

– Reméljük, csak egy zápor – mondta az apjuk.

– Nem úgy tűnik – felelte Ábel, felállt és Káinra pillantott.

– Jössz?

Míg a többiek evés után leheveredtek pihenni, Ábel mindig fürdeni ment. Bár Káin nem tudott úszni, kettejük közül csak Ábel tudott, mindig fölöttette neki ezt a kérdést. Mindig nemmel válaszolt. De ma vágyott rá, hogy megmosakodjon, mert nem csak izzadt volt, hanem vizeletszagot is árasztott, így, mindenki megdöbbenésére, bólintott és fölállt.

– Nagyszerű! – mondta Ábel.

Mint mindig, ingét, nadrágját levetve, felmászott egy fára, egyensúlyozva kísétált az

egyik ág szélére, és fejest ugrott a vízbe. Káin látta, amint fehér teste átszeli a vizet és a medertől néhány ujjnyira fölegyenesedik. Látta végtagjai idegenszerű mozgását, ahogy a homok fölött siklott, a feje körül hullámzó haját, nyitott szemét.

Korábban előfordult, hogy leúszott a folyó mélyén fekvő árokba, ahol, mint kiderült, volt egy fa, ebben megkapaszkodott, és addig várt odalent, ameddig bírt, remélve, hogy a parton azt hiszik, vízbe fúlt. Először működött a dolog, még másodszor is, de harmadszorra már senki sem hitte el. Ábel már régóta nem próbálkozott ezzel, és Káin sejtette, hogy csak az alkalomra vár, hogy megint elsüthesse a tréfát. Most prüszkölve a felszínre úszott és ránézett.

– Na, gyere már! – kiabálta.

Káin a tóparthoz ment, levetette a ruháját és belegázolt a vízbe. A víz sötétzöldnek, szinte feketének tűnt a fák koronája alatt. Ahol a víz a derekáig ért, megállt. Érezte, ahogy az áramlat a testének feszül, de nem élvezte.

Ábel mellésiklott.

– Szívesen megtanítalak úszni – mondta.

– Te csak ne taníts engem semmire – felelte Káin. – Csak mosakodni akarok.

Ábel megvonta a vállát és a partra úszott. Megint a fához ment, amiből Káin rájött, hogy újra be fog ugrani, erre ő tett még néhány lépést, most már olyan mély volt a víz, hogy ha guggolt, teljesen ellepte. Nem szeretett volna úgy lemerülni, hogy Ábel a közelben van, mert a víz alatt csukva volt a szeme, és már pusztán a gondolatától is elszállt minden bátorsága, hogy van ott valaki, aki esetleg meglöki, vagy a vízbe taszítja, és rémületében vizet nyelne.

Még egyszer megbizonyosodott arról, hogy Ábel kint van a parton, vett egy nagy levegőt, orrcimpáit ujjával összeszorította, becsukta a szemét és leguggolt.

Mintha egy szűk szobába zárták volna. Se nem látott, se nem hallott, minden sötét volt és hideg. De az egészben a legrosszabb a haja volt, ahogy a fejétől emelkedve lassan hullámozott a körülötte áramló vízben. Valahogyan ez olyan érzés volt, mint a halál.

Pár pillanat múlva már fel is egyenesedett. Érezte, hogy a partról mindenki őt figyeli, ezért igyekezett nem abba az irányba nézni, s miközben letörölte a homlokáról csorgó vizet, inkább a fa felé pillantott, ahol Ábel közben elérte a faágat.

Volt ideje még egy merülésre.

Úgy döntött, hogy most megpróbálja a szemét is kinyitni a víz alatt. Ábel nyitott szemmel úszott, tehát biztos nem igaz, amit mondanak, hogy a víz alatt a szem kifolyik, és a szem sarkában lévő réseken át az agyba szivárog. De még ha így volna is, egy gyors pislantás csak nem árthat!

Ismét befogta az orrát, behunyta a szemét, és leguggolt a víz alá. Amikor érezte, hogy stabilan áll, óvatosan kinyitotta a szemét. Látta maga előtt a sima, algákkal borított sziklát, ahogy kiáll a homokos mederből; ha nem is tisztán, de látta. Érezte, ahogy a hideg víz nyomja a szemgolyóit, de nem úgy tűnt, mintha be tudná szakítani, hogy az agyába szivárogjon, azt azért érezné, gondolta, és tett néhány apró lépést előre: érezni akarta talpa alatt az algás követ. Hogy könnyítse a mozgást, közben kezével a vizet tolta. Ez is mindössze egy halvány mozdulat volt. Könnyökét az oldalának szorította, és csak alkar-

jával legyezett. De mégiscsak egy mozdulat. Haladok a víz alatt! – gondolta. Hát mi ez, ha nem úszás? Úszom! – ujjongott magában, ahogy a víz alatt összegörnyedve kicsiket lépkedett föl-alá, s közben a kezével a vizet lapátolta.

Ebben a pillanatban az jutott eszébe, hogy van valami csirke-jellege a mozgásának. És amint ezt gondolta, meglátta Ábelt. Néhány méterre feküdt tőle a vízben, és őt figyelte. Egyik kezével a szikla résebe kapaszkodott. Látta, ahogy vállát rázza a nevetés, szájából bugyborékolva jön a levegő.

Egyszerre álltak talpra és bukkantak föl a víz alól kíváncsi szempárok tekintetétől övezve. Feltehetőleg Ábelt figyelték, ahogy elrugaszkodik és a vízbe ugrik, és látták a számukra természetellenesnek tűnő siklást a mederben, s nyilván sejtették, hogy valami történik odalent, mivel Ábel olyan sokáig maradt a víz alatt, épp Káin mellett.

Ábel nevetve gázolt kifelé.

– Tudjátok, mit művel Káin a víz alatt? – kiabálta.

Káin látta, ahogy öröme másokra is átragad. Valaki már most nevetett, pedig még nem is mondott vagy mutatott semmi mulatságosat.

– Úgy néz ki, mint egy partra vetett hal, nem igaz? – mondta Ábel és előregörnyedve kitolta állát, úgy tátogott, mint egy hal. Közben még azt is elérte, hogy szemei élettelennek tűnjenek. Üresen bámult maga elé, Káin élő mása volt. De a kacagás minden biztonnyal arra ösztönözte, hogy fokozza ezt. „Mintha csak őt látnám!” – kiáltotta valaki; Ábel erre lassan fölemelte a kezét és a fejét vakarta. Ezután pedig csak állt, karját lógatva, amely most groteszk módon hosszúnak tűnt, utána pedig elindult, mély, artikulálatlan hangokat hallatva, és bátyja élő másából agyalágyulttá változott.

– Ööööh – mondta. – ÖöööHHH. ÖöööHHH.

Nem volt köztük nagy különbség, mindenki láthatta, s amikor Káin erre rájött, érezte, hogy szemébe könny szökik. Maga előtt a földet bámulta, és csak annak örült, hogy a fürdés miatt olyan vizes, hogy nem láthaták, milyen állapotban van.

– De a víz alatt! – mondta most Ábel. – Ott így néz ki!

Leguggolt a fűben, könyökét szorosan az oldalához szorította, kezével csapkodni kezdett, s kicsiket lépegetett. Közben kissé rángatta a fejét, és halkán azt mondta: „ko-o-o-t, ko-o-o-t, kot, kot, kot! Ko-o-o-t, ko-o-o-t, kot, kot, kot!”

Mindenki nevetett.

– Szárazon hal, vízen csirke! – kiáltotta Ábel.

Máskor Káin nekiment volna, a földre lökve ökölrel az arcába vágott volna, mielőtt apja vagy valaki más közbeavatkozna és szétválaszthatná őket. De most nem. Valahogy védtelen volt azzal szemben, amit látott. Nem lett dühös, csak szomorú.

Szó nélkül lehajolt, fölvette a földről a ruháit. Amikor megfordult, hogy visszamenjen a mezőre, tekintete találkozott Ábelével. Ábel először mosolygott, talán tovább akarta cukkolni, de aztán úgy tűnt, észbe kap, szeme fényleni kezdett, szája sarka megrándult, s a következő pillanatban a szeme elkerekedett, mintha megrémült volna.

Káin lesütötte a szemét, nem értette, mit jelent ez a tekintet, s már a réten járt, amikor érezte a hatást.

Közben meghallotta háta mögött Ábel kiáltását.

– Káin! – kiabálta. – Káin! Nem akartam... Ne, Káin!

Eleinte csak ment tovább. De mikor újra felhangzott a kiáltás, ezúttal még kérlelőbben, mint az előbb, megállt és visszafordult.

Ábel ott állt, ahol az imént, körülötte fekvő alakok a fűben, a folyó partján. Lógott a karja, Káin látta, hogy sír.

De miért sír?

Lassan elindult Káin felé. Feje felett újabb fuvallat borzolta a lombkoronát, az átszűrődő napsugarak vad ragyogása úgy vette körül az alakját, mint amikor vihar közeledik. Fejét előrehajtva ment, és csak akkor emelte föl, amikor Káinhoz ért. Szemét könny áztatva, arcát eltorzították a rángások.

– Mi az, Ábel? – kérdezte Káin.

Ábel egész felsőteste rázkódott. Megpróbált megszólalni, de nem jött ki hang a torkán.

Káin tett felé egy lépést.

– Mi az, Ábel? – ismételte meg. – Miért sírsz?

– Én... nem... akartam! – zokogta.

Káin kérdően nézett öccse könnyes szemébe.

– Mit nem akartál?

– Nem akartalak megbántani. Jaj, Káin, én nem...

Káin hirtelen elérzékenyült. Öccséhez lépett és átkarolta. Érezte, ahogy hozzáér testvére vékony, sima teste, s ettől ő maga is majdnem elsírta magát.

– Látod, semmi baj! – szólalt meg. Egyik kezével a hátát, a másikkal a tarkóján a haját simogatta, újra és újra. – Édes kicsi Ábel – mondta. – Értsd meg, semmi baj. Semmi baj.

De Ábelt nem lehetett megvigasztalni. Szorosan Káinhoz bújva zokogott, egyre csak zokogott.

Káin valahonnan a háta mögül hirtelen patogást hallott, először halkán, majd egyre erősebben, először azt hitte, hatalmas máglya ég a mező túoldalán. De megfordulva látta, hogy a vihar érte el az erdőt. Makk nagyságú esőcseppek csapódtak a fák leveleire. Megélnékült a szél a mező fölött, látta, ahogy közeledik az eső. Öt másodperc múlva már ötszáz méterrel odébb járt, túl volt az erdőn és a folyón.

– Gyere, Ábel – mondta, mikor elérték őket is az esőcseppek. – Bemegyünk.

DOMSA Zsófi fordítása

© Oktober Forlag, Karl Ove Knausgård, 2004

Karl Ove Knausgård (Oslo, 1968) norvég író 1998-as debütálása óta számtalan díjat kapott. Nevét a *Min Kamp* („Harc”) című hatkötetes, ön-életrajzi ihletésű regénysorozata tette külföldön is ismertté (magyar nyelvű részletét lásd az *EX Symposium* 2011/76. számában). A sorozat számos nemzetközi elismerést kapott, 2015-ben pedig a Die Welt „Literaturpreis”-jával jutalmazták. A 2004-ben megjelent, bibliai ihletésű „Ideje van mindennek” (*En tid for alt*) című regényt már a megjelenésekor jelölték az Északi Tanács rangos díjára, majd Norvégiában beszavazták a huszonöt legjobb norvég könyv közé.

Domsa Zsófi (1975) tanulmányait a norvégiai Verdalban és az ELTE Bölcsészettudományi Karának skandinavisztika, valamint könyvtudományi és informatikai szakán végezte, 2009-ben irodalomtudományi doktori fokozatot szerzett. Jelenleg az ELTE Skandináv Nyelvek és Irodalmak Tanszékének adjunktusa. Norvég nyelvből fordított fontosabb munkái Jon Fosse *Ősz álom* (2002) és Axel Hellstenius *Elling és Kjell Bjarne* (2003) című színművei, Jon Fosse *Line haja* (2007) című novellája, valamint Jon Fosse: *Valaki jön majd – Hat színmű* (2012) című drámakötete.

Jon Fosse

A GITÁROS

– monológ

Középkorú férfi, kopott nagykabátban lassan, ringó léptekkel közeledik. Haja kócos, vizes. Szürke ujjas kesztyűt visel. Egyik kezében ócska gitártokot tart, másik kezével vizes hajába túr.

Hjaj
Végre szárazon
Hideg van
Iszonyú hideg
(Fel-alá járkal)
Itt legalább meleg van
Jó meleg
(Megáll. Leteszi a gitártokot, nekitámaszkodik)
(Szünet)
Itt jó meleg van
(Körülnéz)
Nekem persze
tökmindegy
Csak ne legyen túl hideg
Mert nem szeretek
(Megrázza a fejét)
fázni
Amúgy
mindegy
nekem már
minden mindegy
Nap nap után
az aluljáróban
gitározom

énekelek
ugyanazokat a dalokat újra és újra
Az emberek meg elmennek mellettem
mindig elmennek mellettem
valaki a városba megy
valaki a városból jön
(A gitártokra támaszkodik, s mutatja, hogyan vonulnak fel-alá az emberek)
Felém tartanak
Aztán elmennek mellettem
Mindig elmennek mellettem
Az én aluljárómon
megy végig mind
Elmennek mellettem
Folyton csak jönnek-mennek mialatt én játszom
jönnek felém
aztán távolodnak
Minden áldott nap elmennek mellettem
És van köztük olyan aki
minden áldott nap elmegy mellettem
És én minden áldott nap játszom nekik
ők meg lehajtott fejjel mennek tovább
Mintha szégyenkeznének amiatt
hogy minden áldott nap el kell menniük mel-
lettem
és hogy hallják énekem
ilyenkor télen kénytelenek észrevenni
hogy reszketek a hidegben
akkordról akkordra játszom a dallamot
mindig ugyanazt énekelem
Nap nap után látják hogy ott énekelek
és minden áldott nap ugyanazt énekelem
mialatt ők
újra meg újra
elmennek mellettem
Felém jönnek
Távolodnak
És szégyellik
hogy elmennek mellettem
Mert akik minden nap elmennek mellettem
szinte soha nem adnak pénzt
Csak ha különleges nap van
ünneppnap
vagy ilyesmi
vagy ha berúgnak
adnak pár koronát
Ünnepnapokon
előfordul hogy sok pénzt adnak
De hétköznapi csak elmennek mellettem

lehajtott fejjel
Elmennek mellettem szégyenkezve
Lehajtott fejjel mennek el mellettem
én meg csak énekelek
jól ismert dallamot játszom
a gitáromon
Elmennek mellettem szégyenkezve
(*Kérdőn*)
Vajon engem szégyellnek
Vagy magukat szégyellik
Hosszú sorokban
mennek el mellettem minden áldott nap
és hallják énekem
Férfiak
Nők
Gyerekek
Öregek
Mialatt az aluljáróban
gitározom
elmennek mellettem
A lábamnál meg
a gitártok nyitva
Páran pénzt dobnak
bele
De legtöbben nem adnak semmit
Énekelek
Órákon át csak énekelek
Nem mintha olyan sok dalt tudnék
És igazából nem is szeretem a dalokat
egyáltalán nem
És igazából a zenét sem
szeretem
(*Szünet*)
Már nem
Azelőtt persze szerettem a zenét
Akkor semmi mást
nem szerettem annyira mint a zenét
(*Csüggedten nevet*)
De most már a zenét sem szeretem
annyira
Már nem
(*Lelkesen*)
Hisz minden nap énekelek
keresek is rajta
pár koronát
Énekelek
Azoknak énekelek akik meg akarják hallani
(*Felnevet*)
De azoknak is akik nem akarják meghallani

És hálás vagyok
ha valaki ad
egy keveset
Egy kis aprót a zsebéből
Ha valaki a zsebébe nyúl
és kivesz egy kis aprót
a gitártokomba
dobja
hálás vagyok érte
Pénzért énekelek
Ilyen vagyok
(*Rövid szünet*)
Persze másképp is lehetett volna
Hogy itt kötök majd ki
épp ebben a városban
ilyen messze északon
nem hittem volna
De így történt
(*Nevet*)
Egy nő miatt kerültem ide
és egy fiú miatt maradtam itt
(*Nevet, fejét rázza*)
Ennyi az egész
Nincs ebben semmi kivetnivaló
Hisz ennyi az egész
Idejön az ember egy nő miatt
És itt marad egy gyerek miatt
(*Belegondol*)
No meg a félelem miatt
amit nem értek
(*Szünet*)
De olyan fontosnak hangzik
Pedig
Egész csodálatosan hangzik
(*Nevetgél*)
És egy szó sem igaz
az ilyesfajta költeményből
(*Újabb szünet*)
Tehát utcai énekes vagyok
Utcazenész
ahogy mondani szokták
Bár leginkább
Gitárosnak hívnak
Már az anyám is így hívott
Bármit is
értett ezalatt
(*Rövid szünet*)
De az anyám hívott először
Gitárosnak

Mert amikor fiatal voltam állandóan gitároztam
Játszottam iskola előtt
Játszottam iskola után
Egyre csak játszottam
Vajon fejlődtem attól
hogy ennyit gyakoroltam
Egyáltalán nem
(*Nevet, elkeseredve csóválja a fejét*)
Semmi sem voltam jó
Sokat gitároztam
De jól játszani
sose tanultam meg
Rosszul gitározom
(*Rövid szünet*)
Mégis játszom folyton csak játszom
kisfiúkorom óta játszom
de senki sem merné azt állítani
hogy jól gitározom
Rosszul gitározom
(*Nevet*)
És annál is rosszabbul énekelek
A kölykök kiabálnak utánam
Gitáros
zörgetik a vödröt
kiabálják
Takarodj haza
ahonnan jöttél
Menj már
Ezt kiabálják
a kölykök
utánam
És télen még
hógolyóval is
megdobálnak
Engem
Meg a gitáromat
És kiabálnak utánam
Néha még a pénzt is
megpróbálják
elvenni tőlem
(*A zsebére üt, csörög benne az aprópénz*)
Nem lett belőlem nagy zenész
Saját dalt sem írtam soha
Mások dalait
játszom a gitáron és énekelek
Egy aluljáróban
gitározom
Énekelek ahogy tudok
(*Bólint, nevet, felveszi a gitártokot, elindul, las-*

san himbáló léptekkel)
Nem nem lett belőlem nagy zenész
A Gitáros vagyok és az is maradok
Egy ember gitárral
Egy ember énekel néhány dalt
(*A gitártokot egy bárpultnak támasztja, lehúzza a kesztyűjét, a pultra teszi, szájához emeli a kezét, fújja. Leül egy bárszékre, a pulton egy pohár sör van. Maréknyi aprót vesz elő a kabátzsebéből, a pultra teszi. További pénzérmék után kutat, talál egy párat, azokat is a pultra teszi*)
Minden napra jut egypár korona
Ha meleg van és süt a nap
akkor van elég pénz
Borult időben hidegben
kevesebb jut
Ma pedig
borzasztó hideg volt
(*Megint az ujjait melegíti, aztán megszámolja az aprót*)
Ötven korona
(*Tovább számol*)
Hatvan
(*Tovább számol*)
Hetvenöt korona
Nem is olyan rossz
Nem is olyan rossz ilyen hideg napon
Mert ma aztán
tényleg hideg volt
Mégis órákig játszottam
a hideg ellenére
Egy ember harminc koronát adott
Igen ilyen is előfordul
Pedig minden nap
elment mellettem
sok-sok éven át
de soha nem adott semmit
Soha egy fillért sem adott
de ma megállt bámult
nagyra nyílt üres szemekkel nézett engem
Ott voltam mikor elégették a feleségem
mondta
Bólintottam
és énekeltem tovább
egy jól ismert dallamot játszottam a gitáron
Láttam ahogy a feleségemet betolják
a hamvasztóba
mondta
biccentett felém

Egyenesen betolták
mondta és széttárta a karját
(Széttárja karját)
nagy nedves kék szemmel
bámult rám
tekintete elsötétült
Egyenesen a hamvasztóba
mondta
Aztán csak hamu került elő onnan
Semmi más
Semmi más nem maradt a feleségemből
meg az életéből
mondta
és széttárta karját
(Széttárja a karját)
Ennyi
mondta a férfi
És téged meg annyi éve
hallgatlak
Tessék egy pár korona
mondta
és elővette a pénztárcáját
adott harminc koronát
Se többet
se kevesebbet
Harminc koronát
se többet se kevesebbet
Tessék
mondta
és a tokba dobta a pénzt
A dal végére értem
Ma elégettem a feleségem
aztán muszáj volt innom
Egy kicsit be vagyok rúgva
mondta
bólintottam
újabb dalba kezdtem
és láttam ahogy megy tovább az aluljáróm-
ban
annyiszor láttam már így
Hol egyedül
Hol a feleségével
(Belekortyol a sörbe)
Hát ennyi az egész
Ilyen az élet
(Énekelni kezd, visszafogva)
Talán egyszer
a felesége miatt
jött ebbe a városba

És miatta
maradt itt
A felesége elment
hamu lett belőle
Valaha én is
egy nő miatt
jöttem
ebbe a városba
hát ennyi
(Abbahagyja az éneket)
Pedig
(Nem folytatja)
Nem vagyok öregember
Csak majdnem
(Felnevet)
Na igen
Azt hiszem mégis öreg ember vagyok
Már nem fiatal
Semmiképp
És valaha egy nő miatt
jöttem ebbe a városba
Valaha
Most már régen
(Lekaszálódik a bárszékről, lehajol, kinyitja a gitártokot, előveszi a gitárt. Visszatül a székre, penget néhány akkordot, halkán énekel)
Egy nő miatt jöttem ide
Valaha régen ebbe a városba
Valaha régen
Jöttem
ebbe a városba
messze északra
Éldegéltünk
ő meg én
Messze északon
És fiúval áldott meg az Isten
A mi Istenünk egy fiút adott
(Abbahagyja a dalt, de tovább pengeti a gitárt, aztán rácsap a húrokra, nevet)
Na igen
Így alakult
Nem érdemes
beszélni róla
Nem
(Elnyújtja)
Nem kell ezen fennakadni
(Szünet. Kezét a pultra teszi, lökdösi a pénzérméket)
Hát mára is

jutott néhány korona
Pedig milyen hideg nap volt
Nem olyan nagyon sok pénz ez
De nekem elég
(A pénzt piszkálja, aztán penget egy akkordot, majd megint a húrokra csap)
Úgy van jól minden ahogy van
És ideje van mindennek
ahogy mondja
az a Prédikátor
a Bibliában
(Bólint)
Igen ennyi az egész
(Szünet)
Ideje van
mindennek
Ideje van
Az együttlétnek
A magánynak
Az életnek
Az elmúlásnak
(Rövid szünet)
Egyszer abba kell hagyni nem
Nem tarthat minden örökké
El kell kezdeni
És abba kell hagyni
(Megint a pénzt lökdösi)
Huszonöt a sörre
(Felemeli a poharat, iszik, beletúr a hajába, fejét rázza, leszámol huszonöt koronát, befelé tolja a pénzt, a maradékot a pult széléről a saját markába csúsztatja, és zsebre teszi. Iszik még egy kicsit)
Egész jó pénz jött ma össze
a hideg ellenére
De nagyon fáztam
Ma iszonyú hideg volt
(Feláll, járkál, viszi magával a gitárt)
Hideg a tél annak
aki kint zenél
Ezen a kis pénzen élek
amit a játékkal keresek
Akármilyen hideg van
nekem játszanom kell
Így is kevés
Mindenképp játszanom kell
De
(Hirtelen felnéz, mintha eszébe jutna valami. Áll, felfelé néz, mintha megvilágosodna)
Igen

Hát ennyi
Ideje van mindennek
(Hirtelen elhallgat. Elmosolyodik, felemeli a gitárt, megpengeti, énekelni kezd, vidáman)
Egy nő miatt jöttem ide
Távoli országból jöttem ahol más nyelven beszélnek
Egy fiú miatt maradtam itt
(Abbahagyja, rövid szünet, tovább énekel, de már nem kíséri gitáron a dalt)
Egy fiú miatt aki más nyelven beszél
Hallom hogy közeledik
majd távolodik tőlem a zene
A fiamért maradtam
Itt élek zenélek remélek
Minden áldott nap kiállok zenélni
Eljátszom a legrégebb dalom
Egy pár koronaért adom
Régi viskóban lakom
Ez a legkisebb bajom
Egy pár koronaért adom a dalom
Csak ennyi a dolgom
(Elhallgat. Fel-alá járkál, kezében a gitárral, halkán nevetgél)
Nem vittem sokra
Nem lett belőlem más
csak ami lett
Olyan sokra vihettek volna
De végül
nem lett belőlem más
csak ami lett
(A bárpulthoz megy, sört iszik. Tovább járkál, hirtelen felemeli a gitárt, mintha játszani akarna, de meggondolja magát)
Nem nem akarok többet játszani
Túl sokszor pengetem végig
ugyanazokat a dallamokat
(A gitárt nézi, fejét rázza)
Nem
Nem nem
És akkor meg mi van
(Magát utánozza)
Akkor meg mi van
Akkor meg mi van
(Énekelni kezd)
Minden marad olyan amilyen
Történjen aminek történni kell
Nem érdemes beszélni róla
Bennem sincs semmi érdekes

Az vagyok akinek látszom
Néhány kopott ruha
Fáradt arc
Vékony ősz haj
Fáradtság
Ez látszik leginkább rajtam
Fáradt vagyok
Az vagyok akinek látszom
(Abbahagyja az éneket. Szünet. Beszél)
Semmi sem az enyém
Csak néhány ruha
A gitár
És némi bátorság
ha nem is túl nagy
ahhoz elég hogy énekeljek
azoknak akik hallani akarják
(Rövid szünet, mosolyogva hozzát teszi)
de azoknak is akik nem akarják hallani
(Megint énekel)
Csak az vagyok akinek látszom
Tudok egy pár dalt
De igazából nem sokat
A legtöbbet már elfelejtettem
Az vagyok akinek látszom
Az vagyok akinek látszom
Lassú mozdulatok
Eső szél
És a kétségbeesés
Csak egy
(Rövid szünet)
szép szó
(Rövid szünet. Megint énekel)
Egy régi dal vagyok talán
egy el nem énekelt régi dal
Élek kétségbeesetten
amerre járok énekelek
a kelő napról
a fáradt napról
a legnagyobb örömről
a legkisebb gondról
A bánatról szól a dalom
A rám köszönő napról
(Abbahagyja az éneket. Beszél)
s amikor más dalába
temetem magam
Egyszer végre fellélegezhetek
Eléneklek saját életem
Mindenki hallja majd a dalt
Én meg a többiek és te is

(Leül a sarokba, ülésben a gitár, egy darabig ülve marad. Később feláll, járkál, a bárpulthoz megy, a pulthoz támasztja a gitárt, leveszi a kabátját, csörög a sok apró, a kabátot a bárpult fölé akasztja, megint járkál)
Ennyi az egész
(Rövid szünet, bólogat)
Hisz ideje van mindennek
Ahogy a Biblia mondja
a Prédikátor
a Bibliában
Ideje van mindennek
Egy ember
Egy dal
(Felveszi a gitárt, a húrok közé csap, aztán elkezd lazítani az egyik húrt, közben pengeti, majd egészen kilazítva megpendíti, a húr a gitárhoz csapódik)
Nem maradhatok itt
Nem maradhatok
az aluljáróban
hogy régi dalokat énekeljek
Éveken át
Idejöttem
(Belegondol)
Igen
már nagyon régen volt
Egy másik országból jöttem
És itt maradtam
Egy nővel éltem
De aztán
(Nevet)
elhagyott
(Megint nevet, fejét csóválja)
Fiunk született
Volt egy kis házunk
az erdő szélén
a fjord mellett
De aztán elhagyott
(Fejét rázza, nevet)
Elhagyott
(Énekel, a laza húr ellenére is próbál gitározni)
Elhagyott
Azt mondta folyvást csak
gitározom
hogy nem lesz belőlem
semmi
Csak gitározom
Nem keresek

elég pénzt sem
(*Abbahagyja. Szünet. Beszél*)
Tanítónő
(*Magyarázva*)
Festő akart lenni
de senkinek nem kellettek
a képei
ezért lett belőle tanítónő
Nem keresett sokat
Épphogy
meg lehetett élni belőle
(*Énekelve, karcosan*)
Megélni belőle
Megélni
Minden nap dolgozott
Minden nap munkából jött
Otthon maradtam
a fiunkkal
Gitároztam
Elment
Megjött
Elment
Megjött
Minden nap dolgozott
és munkából jött haza
hozzám a gitárhoz
és a fiunkhoz
(*Beszél megint, magyaráz*)
Már nem festett több képet
Nem mintha olyan sokat számított volna
(*Nevet*)
Nem szép tőlem hogy ezt mondom
De nem voltak igazán jó
képek
Festett
Képeket festett
A végzettsége is megvolt hozzá
olyan mint a többinek
itt fent északon
Azért jó festmények voltak
(*Fejét rázza*)
Elég jók
De nem túl jók
Csak jó festmények voltak
Csak a művészethez
nem volt közük
(*Rövid szünet*)
És ezt igazából

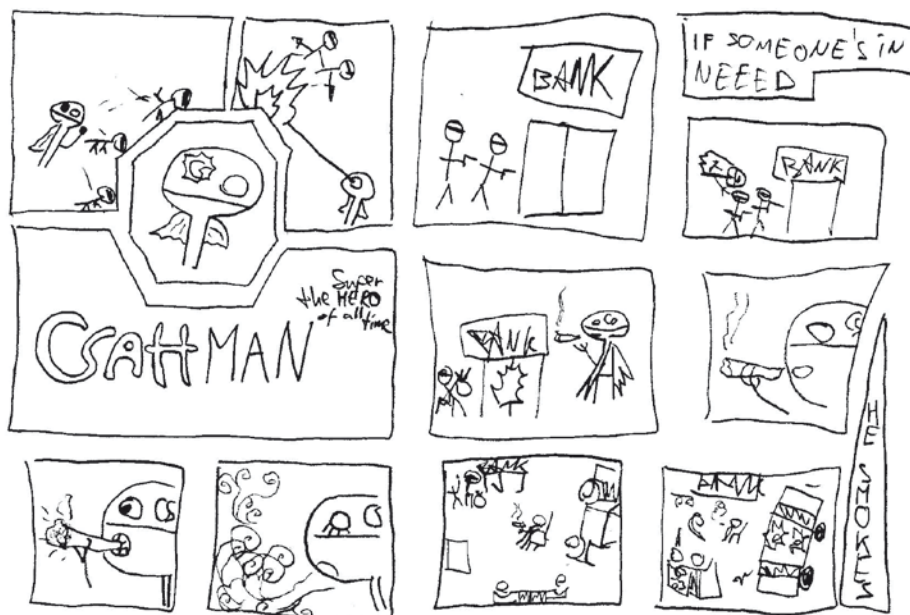
senki sem állította
(*Kuncog. Szünet. A meglazult húrt teljesen ki-
húzza, a húr a gitár nyakáról leválva lóg lefelé*)
Sikertelen művész volt
(*Helyesbít*)
most is az
Így van
Az ilyenekre is
szükség van
(*Kérdőn*)
Ahhoz hogy az egyiknek sikerülhessen
a másinak nem sikerülhet
Ennek így kell lennie
Talán
Talán így kell lennie
(*Énekelni kezd, gitározik, annak ellenére, hogy az
egyik húr hiányzik*)
Így kell lennie
ahhoz hogy valami az egyiknek sikerüljön
a másinak is próbálkoznia kell
anélkül hogy sikerülne neki
Sikertelen művész volt
Egy nap azt mondta menjek el
Pénzért adom a dalaim
Magányos ember vagyok
egyedül élek a gitárommal
(*Abbahagyja a dalt*)
De egy nap abba kell hagyni
Én szívesen abbahagyom
(*A gitárt nézi, nevet*)
Inkább
(*Elhallgat*)
Mit is akarok
inkább
Ha tudnám én azt
Biztos inkább
(*Egy másik húrt kezd lazítani. Bizalmaskodva*)
És azt hiszem a fiam szégyelli
hogy ilyen apja van
Gondold csak meg
milyen apa az aki az aluljáróban
gitározik
(*Még jobban kilazítja a húrt, így pengeti*)
Hát akkor abbahagyom
(*A húrt leszedi a gitárnyakról, már két húr lóg
a hangszerrel*)
Feladom
Megtettem amit lehet
értelme nem volt

Most szépen feladom
(A gitárt nézi, énekelni kezd, hozzá a megmaradt négy húron játszik)
Most végre feladom
Soha nem kellett volna
ebbe az országba jönnöm
messzi északra
De idejöttem
Fiam született
Itt maradtam
A fiam meg annyit
szégyenkezik miattam
(Abbahagyja. Fejét rázza, nevet, beszél)
Sikertelen ember vagyok
Épp ez az
(Leteszi a gitárt. Pár lépést hátrál, nézi a hangszert. Megint odamegy a gitárhoz, felveszi, rácsap a húrokra, aztán lazítani kezd az egyik húrt, megint rácsap a húrokra, aztán teljesen kilazítja a húrt, ez a húr is leválik a hangszerről. Egy másik húr után nyúl, tépi-tépi, amíg a húr el nem szakad. Nevet. Leteszi a gitárt a bárpultra, leül a székre, felemeli a poharat, iszik. Fejét a kezére támasztja. Így marad. Felnéz. Vigasztalón)
Majd megoldódik
Nem muszáj itt maradnom
ebben a városban
ilyen messze északon
(Szünet)
Majd csak megsegít
az Isten
(Nebet, feláll, elindul, fel-alá járka. Énekelni kezd.)
Minden reményem
Istennél az égben
Ha ő nem néz le rám
Akkor én már
(Félbehagyja, rövid hallgatás után folytatja)
Van az égben
egy nagy vár
csillog akár a nap
Ott a gazdag és a szegény
(Abbahagyja, kitör belőle a nevetés)
Szép
Nem is rossz
Egész jó
Vagy
Jó viszonyban vagyok az Én Istenemmel
Vagy nem is

Vagy mégis
Szerintem egész jó viszonyban vagyunk
Mi Atyánk és én
Nem is tudom
(Szünet. Bizalmasan)
Sokat imádkozom a Mi Atyánkhoz
És hiszem hogy a kegyelmében élek
(Szünet)
Miközben énekelek
úgy hiszem
közel vagyok a Mi Atyánkhoz
(Nebet)
Így van
Azt hiszem elég jó viszonyban vagyok
a Mi Atyánkkal
(Odamegy a bárpulthoz, beleiszik a sörbe. Dohányzacskót vesz elő a zsebéből, cigarettát sodor, meggyújtja)
Hát tovább megyek
Nincs más hátra
(Visszaül a székre, cigarettázik)
Nincs más hátra
(A gitárt nézi)
Eleget próbáltam már
(Elnyomja a cigarettát, feláll, elindul. Megáll, a cipőjét nézi)
Ja ja
Ennyi
Ami sok az sok
Ahogy mondani szokták
(Sóhajt. Szünet. Járkál fel-alá, énekel)
Sok országban jártam a világban
állandóságra vágytam
Mások nyomában jártam
sok helyütt a világban
Társaságra és békére vágytam
sok helyütt a világban
Barátságot
nyugalmat akartam
sok helyütt a világban
Fáradt vagyok
ismeretlen helyekre vágyom
Ahol végre megpihenhet a szívem
és élhetem az életem
A saját lábamon állok
A saját dalom dalolom
Kitárom az ablakom
Meglátom a bánatom
Meglátom a bánatod

Látom hogy innen elmegyünk
Ismeretlen városba költözünk
Látom hogy
egy örök városba érünk
*(Abbahagyja az éneket. Szégyenkezve körülnéz.
Szünet. Megint énekel)*
Beteljesületlen ígéret vagyok
a jobb élet reménye
Sikertelen ötlet vagyok
furcsa dallal telve
Ember voltam
gitáron játszottam
reszkető éjszakákon át
Ember vagyok
s amim maradt
említésre sem méltó
Mentem elestem
Felálltam láttam
Nemsokára elmegyek
Máshová megyek
ahol nincs szükség a pénzre
Istenhez fohászkodom
S tudom örök békéjébe fogad
(Nevet, fejét rázza. Tovább énekel)
Kérlek Istenem
vedd a kezem
vezess kapudhoz
Kérlek
Istenem
Őrizz meg kegyelmedben
őrizz meg engem
nehezen szabadon
hatalmas titkodban
Őrizz meg
mint egykor
teli tégelyt
engem
Hadd váljak semmivé
hadd váljak dallá
Hadd legyek titkos jel
mit az emberek értenek
Hadd legyek
angyalok ajkán
csillagok zenéje
Hadd pihenjek most meg
hadd lássam viszont régi barátom
elpusztult kutyám
hadd nézzek úgy körbe
hogy látni semmit se lássak

(Abbahagyja a dalt, csüggedten rázza a fejét)
(Ironikusan)
Semmi sem látszik
csak a kék ég
szüless és halj meg mielőbb
*(Belekortyol a sörbe, felveszi a gitárt, kilazítja
a maradék két húrt is, visszateszi a gitárt a pultra,
felhúzza a kesztyűt, felveszi a gitártokot, mászkál)*
Ennyi az egész
(Énekelni kezd)
Nincs mit vesztenem
Nincs mit nyernem
Semmim nem maradt
ami a jövőt jelenthetné
A magam éjszakája vagyok
Mint az a nyelv
mit senki nem ért
(Abbahagyja a dalt, fejét rázza)
Hogy lehet így beszélni
Olyan nyelven
amit senki nem ért
(Csalódottan)
És ugyan miért kellene
másnak érteni
ezt a nyelvet
ha a nyelv én magam vagyok
(Sóhajt)
Nem
Mindegy az
Semmi
(Félbeszakítja magát)
De a pénz
Ma kerestem némi pénzt
(Zsebre teszi a kezét, a pénzt csörgeti)
Ahhoz képest hogy felnőtt ember vagyok
mégsem eleget
Csak néhány koronát
Egy kis aprót
*(Maroknyi aprópénzt vesz elő. Pár darabot a föld-
re ejt)*
Egy kis aprót
sörre sem elég
Csak ennivalóra
(Tovább szórja a pénzérméket a földre)
De nem is lehet
*(Letérdel, felszedi az aprót, visszateszi a zsebébe.
Felnéz)*
Így kellett lennie
Másképp nem történhetett volna

(Mosolyog)
 De nyilván a magamfajta
 Isten országába jut
 (Nevet, fejét rázza)
 Azt meghiszem
 Nem azok akiket itt nagyra tartanak
 Hanem a magamfajták
 Vagy igen
 Vagy mégsem
 (Megint nevet, fejét rázza, feláll, mászkál. Énekel)
 Folyton rovom
 városok utcáit
 Látom ahogy jönnek-mennek az emberek
 Végig az aluljárómon
 Újra meg újra
 Jönnek-mennek
 Néznek
 Sosem állnak meg
 Mennek a maguk útján
 Jönnek-mennek
 Sosem állnak meg
 Az emberek
 (Félbehagyja, már nem énekel)
 Az emberek
 (Körülnéz, leül a sarokba, lába közé fogja a gitár-
 tokot. Szünet. Nézi a tokot)
 Ezzel meg mihez kezdjek
 Gitárom már nincsen
 tokra sem lesz szükségem
 (Szünet)
 Azért elég szép tok
 Szép régi tok

Talán mégis
 (Feláll, a tokot a falhoz támasztja)
 De nincs már rá szükségem
 (Mászkál)
 Hát mihez kezdjek a tokkal
 Ha már nincs gitárom
 (Nevet)
 Ideje van mindennek
 A gitártoknak is
 Igen igen

*Elindul, lassan, himbáló léptekkel, észrevesz egy
 pénzérmét a földön, letérdel, felveszi a pénzt,
 zsebre teszi. Feláll, észreveszi, hogy maradt egy
 kis sör a pohárban, odamegy a pulthoz, kiissza a
 poharat. Előhúzza a dohányzacskót a hátsó zse-
 béből, sodor magának egy cigarettát, meggyújtja,
 majd lassan kimegy. Függyöny*

DOMSA Zsófi fordítása

Copyright © 1997, Jon Fosse és a Det Norske Samlaget
 Megjelent a Rowohlt Verlag GmbH, Reinbek by Hamburg engedé-
 lyével

Jon Fosse (1959) számos díjjal kitüntetett nynorsk (újnorvég) nyelvű író, költő és drámaíró. Színdarabjait több mint harminc nyelvre fordították le. Műveiben a cselekménynél fontosabb szerepet kap a nyelv zeneisége, rit-
 musa, az ismétlődő nyelvi elemek variációi által teremtett árnyalatok. Pró-
 zájából és színműveiből hiányzik a részletező valóságbrázolás, általában
 kevés, vagy, ahogy *A gitáros* esetében, egyetlen szereplő intenzív lelkiáll-
 pota bontakozik ki előttünk. Számos regénye és színműve jelent már meg
 magyar fordításban. Darabjainak nemzetközi népszerűsége miatt lpsenhez
 szokták hasonlítani, habár írásmódja inkább az abszurd drámához köthető.
 2015-ben elnyerte az Északi Tanács Irodalmi nagydíját.

A KERÉKPÁR

A talphoz illeszkedő pedál, a napbarnított tenyérbe simuló kormánymarkolat, a nyereg, amely egyensúlyban tartja és nem töri föl a hátsómat – ezek, és az említett tulajdonságai mellett még számos oka volt annak, hogy ezt találtam a legszebb kerékpárnak, amit valaha láttam. Fekete volt. Elöl volt egy kosara. A váz rúdja nagyszerűen ívelt át a hátsó kerekétől a kormányvillát tartó rúdig. Hat csodás lánytól kaptam ajándékba, a barátnőimtől, akikkel már oly sok pezsgősüveget felráztunk az évek folyamán, és most ismét erre készültünk. A kerékpár ott parkolt az étterem előtt, ahova bejelentkeztünk, de ezt akkor még nem tudtam. Nem tudtam, hogy az enyém lesz, mert Ida éppen a saját biciklijét kötötte le, Ava különös pillantásokkal méregetett, Mika betaszírgált az étterembe, nehogy elússzon az asztalfoglalásunk, Anne Marit pedig napok óta rejtélyesen mosolygott. Marielle nagyot nevetett és átadta Cecilie üdvözlését, aki nyaralt.

Azt kívántam magamnak, hogy kevesebb felhő legyen az égen, jusson több idő a jógára, és sokkal boldogabb macskák jöjjenek világra, de arra végképp nem gondoltam, hogy egy kerékpárt kapok születésnapomra! S amikor a zárkulcsot átnyújtva felszólítottak, hogy keressek egy zöld tárgyat, és én megláttam a biciklikormányra kötött zöld masnit, rögtön tudtam, hogy egy fantasztikus, mágikus realista filmbe keveredtem, amelyben megkapjuk azt, amire vágyunk, amelyben a kerékpárok tökéletesek és ragyogóan csillognak, a barátok pedig olyan figyelmesek,

hogy megtervezik, hogyan érkezzen meg teljes titokban, autóbusszal egy zöld masnival feldíszített bicikli Østfoldból egy oslói étterem elé.

Mindig egy kerékpárral kezdődött. Apám szaga, aki veritékezve hajtott, miközben én mindössze hat-hét évesen a háta mögött ültem a tigriscsíkos, sárga-fekete biciklijén, és arra gondoltam, engem örökbe fogadtak. Nem, ők nem lehetnek a szüleim, ezt gondoltam ki azon a kerékpáron, miközben egy csöndes nyári napon áthajtottunk az Ullevål Hageby városrészen. Én vagyok Jane Eyre, örökbe fogadtak és megfeledkeztek rólam. Az utca, a kerékpár, a férfi, aki ott pedálozott előttem – mindez olyan idegennek, nyilvánvaló tévedésnek tűnt. Amikor elindultunk a biciklivel otthonról, ahol folyton sírtam, a kerékek lágy surrogása közben világossá vált számomra, hogy nem ide tartozom, tévedésből rossz helyre kerültem.

Vagy amikor a Nordmarka erdőben túráztunk kerékpárral, a kerék alatt a murvás földút csak úgy sugározta a nyári nap hevét, és a váratlanul nyakunkba szakadt zivatar elől menedéket keresve már kora este sátrat kellett húznunk. Apám próbált tüzet csiholni a csuromvizes faágakból, s a biciklik csöpögve csillogtak, felvillantva a menekülés lehetőségét: el innen, ki az erdőből, haza a száraz, biztonságos ágyba. De nem fordultunk vissza, mert amit elterveztünk, azt véghez is kell vinni. S amikor megérkeztünk Lille Sandungenbe, az erdő végtelennek tűnt, a fákat lehúzta az eső súlya, a bicikli váltója tönkrement, az útmenti vadmalna pedig édesebb volt mindennél, amit a nyolcvanas években kóstoltam.

Vagy a rózsaszín kerékpár, amellyel iskolába jártam – negyven perc volt arrafelé, harminc perc a hazaút (a lejtőn) –, és amelyet végül a Nemzeti Színház előtt loptak el, miután több mint tíz évig, egész kamaszkoromban szolgált engem. Ekkoriban többnyire túlságosan rövid szoknyában bicikliztem, úgyhogy már a leszállás is próbára tette az erkölcsöket, és a nyugati városrész sóvár fiatalemberei tagadhatatlanul emiatt kötögettek hosszan a cipőfűzőjüket. Ezzel a bi-

ciklivel kerekkeztem első szerelmemhez, aki Korsvollban lakott, és valójában nem a szerelmem volt, hanem a tíz évvel idősebb tornaedzőm, akit később bebörtönöztek, mert két- és négyéves kisgyerekeket zaklatott. És akinek a perében sok évvel később jómagam is tanúskodtam az Oslói Bíróság kicsi tárgyalótermében; a rózsaszín bicikli odakint várt lezárva. Ezen a kerékpáron daloltam hazafelé a kóruspróbáról, miközben teljes erőből tapostam a pedált felfelé a meredek domboldalon Majorstuentől Tåsenig. „*Jauchzet freu locket auf preise die Tage!*” – rikoltottam teli torokból szeptemberben a dombon hajtván, mert a karácsonyi oratóriumot jóval a bemutató előtt gyakorolni kezdtük. És a rózsaszínű bicikli vitt hazafelé, miután egész éjjel a *Csillagok háborúja*-trilógiát (IV–VI.) néztük a barátaimmal, s egy pillanatra tényleg elhittem, hogy én vagyok Han Solo, akinek a sebessége, mikor kilőtt az űrbe, kismiska volt ahhoz képest, ahogy én zúgtam lefelé egyben a dombról.

Az egyetemet az ezüstszerű biciklivel kezdtem el. Blindernből, az egyetemi városrészről szinte néptelen utcákon kerekkeztem haza Frogner-negyedi lakásomba. Frogner olyan, akár egy védett sziget, amelynek lakosai úgy élik túl a háborút, hogy még csak nem is tudják, ha háború van – miután elül a puszkaporszag, helyreáll a rend; és noha Frogner határain túl mindenki halott, az ember vállára kanyarítja a táskáját, felül a biciklijére és elkerekedik a boltba egy plusz üvegpestóért, csak úgy, a biztonság kedvéért. Az atomháború véget ért, de Frogner áll! És ebben a világon kívül eső világban ott gurult az ezüstszerű bicikli, én pedig szörnyen igyekeztem verset költeni a palánkkerítéseken áthajló rózsabokrokról, ahogy ez már csak Frognerben szokás. Lehetőleg dantei olaszsgal.

Frognerben szerelmes is voltam, beleszerettem egy szintén kerékpározó férfiba. Valahányszor együtt bicikliztünk, lebegő, áttetsző ruhát vettem föl, ami könnyen beleakadhat a küllőkbe (ami jó párszor meg is történt, a ruháim többségén fekete olajfolt éktelenkedett). Ámde hiába: soha nem hajolt hozzám,

miközben mellettem hajtott, nem, soha nem hajolt oda merészen, ostobán hozzám, hogy megpróbáljon biciklizés közben megcsókolni! Soha! Annak ellenére, hogy a filmszerű jelenet stílusában oly kiválóan illett volna Frognerhez, mint egy templom a *fin de siècle* hangulatához. Úgyhogy fogtam az egyetemi diplomámat és odébálltam Frognerből. A költözést egy utolsó próbálkozás döntötte el: a síkos őszi úttesten megcsúszott a bringám, én pedig drámai módon a térdemre zuhantam, azzal a hátsó szándékkal, hogy ez majd vigasztalást vált ki belőle, a vigasztalás pedig magazinokba illő szenvedélyeket. A tervem persze csődöt mondott.

A következő szerelmem rávett, hogy vásároljak egy lila túrakerékpárt. Erős, széles kerekű járgány volt, amely pont megfelelt az agresszív városi biciklizéshez. Hiszen fontos volt, hogy ne csússzon meg a síneken, amikor a Majorstuen nagy útkereszteződésétől sietve igyekszem komoly kutatómunkát végző, karcos tollú újságíróként a *Youngstorgetre*, a *Dagsavisen* napilap szerkesztőségébe, vagy csak meglátogatni a szerelmemet, aki akkor Grünerløkkan lakott a Paulus-templomnál. Sebesen tekertem a kipufogógázt okádó zűrzavarban. Nem voltam óvatos kerékpáros. Igazi forgalmi veszélyt jelentettem. Szidtam a taxisokat, hogy mindig leszorítanak, noha igazság szerint, örök versenyfutásban az idővel, valódi öngyilkos stílusban, én vettem magam a motorháztető elé. S miután túléltem a frontális ütközéseket a város összes lehetséges taxijával, és a hazaúton befordultam az utolsó sarkon, megláttam Rosse macskám kicsi fekete fejét, amint kikandikál az erkély peremén. Ilyenkor leugrottam a bicikliről, az utolsó métereken már csak toltam a kerékpárt, miközben lágyan, halkán szölongattam a macskámat, aki cserébe nagyokat pislogott felém.

Ezt a lila kerékpárt hajtottam, amikor megtörtént a szörnyűség. Bicikliztem, és egyszer csak nem éreztem a bal lábamat. Nem mozdult. Próbáltam a pedállal megmozdítani, a jobb lábam végezte mindkettő munkáját. Igyekeztem tovább tekerni, mintha mi sem történt volna. Barna tornacipőt viseltem, le-

néztem a bal lábamra és arra gondoltam, milyen idegen. Ez nem az én lábam. Idegen. És nem mozdul. Azt hiszem, az orvos, akit felkerestem, nem jött rá, hogy kerékpárral érkeztem az ügyeletre. *Prolapsus*, mondta, és én nem értettem; aztán megállapította, hogy a bal lábfejem és lábam megbénult. Hiperérzékeny lett a bal combom, a csípőm iszonyatosan fáj. Nem értettem meg, hogy elropant a gerincem. És nem értettem, hogyan történhetett ez velem, hiszen én mindössze kerékpározom és dolgozom, és semmiféle ostobaságot nem csinálok. Az orvos hazaküldött.

Hónapokkal később érteni kezdtem. Hogy az élet teljesen más, mint gondoltam volna. A kerékpár lekerült a tárolóba, mert tél lett. Ott is maradt három évig. Engem pedig elnyelt a sötétség, amelyben nem kerékpároztam örült sebességgel, nem voltam sem karcos tollú újságíró, sem Dante-romantikával átítatott akadémikus, nem voltam merész kamasz vagy örökbefogadott kislány az apja tigriscsíkos biciklijének hátsó ülésén. Senki nem voltam. Az élet távoli álommá vált, amelyből csak lassan kezdtem ébredezni. És azóta nem kerékpároztam.

Azt hittem, többé soha nem lesz biciklim. És akkor a kezem megragadta minden valaha volt kerékpárok legszebbjének, legfényesebbjének, az álomkerékpárnak a kormányát. Felugrottam rá: szédítő tempóban száguldottunk lefelé a városba a magas, meleg nyári ég alatt, hasunkban bugyborékoló pezsgővel – járdaszéleken és villamosíneken ugrattunk át, robogtunk, fékezünk és robogtunk, mint valami miniatűr holdrakéták. Soha nem fogom elfelejteni. Enyém volt a világ. Végre minden a helyére került, és nem kívántam már kevesebb felhőt, több időt vagy boldogabb macskákat, nem kellett más, csak ez a hihetetlen szabadságérzet: a nyeregben ülni és lezúgni a város tetejéről, miközben a fülemben pattogzanak a pezsgőbuborékok, az égből konfetti száll és nevetni lehet mindenem, amit csak száguldva magam mögött hagyok.

Lekötöttem a Youngstorget téren. Néhány órával később ellopták.

Próbálom azt gondolni, hogy jól megy sora. S hogy a velem töltött rövid kis élete olyan sokat jelentett, hogy ezt senki nem veheti el tőlem.

Talán a fekete Magnum Classic, elől a kis kosarával, olyasvalakivel találkozott, aki ugyanúgy örül neki, ahogy én örültem, aki minden vasárnap lemossa és telenként megolajozza. Aki szabadnak és szerencsésnek érzi magát, amikor hajtja. Olyasvalakivel, aki áthajol a kormányon, hogy megcsókolja a szerelmét. Aki bevásárláskor a kormányra erősített kosárba teszi a friss karfiolt és egy hetilapot, amelyik többek között föltérképezi Salman Rushdie életútját.

Odafönt a város tetején, a mulatóban, amely az alacsony oslói toronyházak egyikének tetőteraszán állt, újabb pohár pezsgőt ürítettem barátaimmal a kerékpárra, miközben a város pompás fényei lüktetve világították meg a mosolyunkat, megszínezték felemelt poharainkat, a bicikli pedig odalent várt. Biztonságban éreztem magam és boldog voltam. Mágikus pillanat volt, amelyből eltűntek a biciklitolvajok, a számlák és a penészes sajt a hűtőben, eltűntek a szeretők, akik elfelejtenek fölhívni vagy nem hívnak vissza, eltűntek a macskák, amelyeket el kell altatni és a biciklik, amiket a tárolóban felejtenek; mindezt sötét köd nyelte el, hogy helyet adjon egy tökéletes világ számára, ahol az ember biciklit kap ajándékba, minden idők legszebb kerékpárját, amely az emlékezetben soha nem öregszik el, amelynek soha nem ugranak ki a küllői, nem rozsdásodik el a sárhányója, és a zöld masni örökre ott lebeg a kormányán.

PAP Vera-Ágnes fordítása

Hilde Østby Oslóban született, ma is ott él. Eszmetörténetet tanult, majd újságíróként, kritikusként, könyvszerkesztőként és kommunikációs tanácsadóként dolgozott. Első regénye, *A vágyakozás enciklopédiája* 2015-ben jelent meg magyarul a Park Kiadó gondozásában.

Pap Vera-Ágnes Kolozsváron született, Budapesten él. A kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetemen angol és norvég irodalom szakon végzett, majd az ELTE-n művészettörténetet hallgatott, az Oslói Tudományegyetemen pedig 1997-ben szerzett lektori diplomát. Évekig újságíróként, televíziós szerkesztőként dolgozott, nevéhez több ismeretterjesztő dokumentumfilm fűződik. Számos angol és norvég, valamint néhány dán és svéd irodalmi művet fordított magyar nyelvre, többek között Merethe Lindström, Kjell Askildsen, Hilde Østby, Knut Hamsun és Vladimir Nabokov műveit.

Bengt Pohjanen

VERSEI

Jégen
táncoló zöld fények,
vérehulló hattyú,
lángoló női kezek,
a kín éjének
tisztítótüze –

éj volt,
a költőt
látnokká avató,
dalomért, hitemért
kénköves pokolban csontig
megsarcoló.

*

Holdfényes éj,
a fenyők alatt pompás asztal,
árnyékkal leterítve.
Légy a vendégem,
ma csak neked szolgálom fel
a csend ragyogását.

Milyen jó néha együtt lennünk,
te messze, én meg itt,
a hallgatás nem választ el,
csak jobban közelít.

*

Tegnapi fagy imbolyog
a fák között,

a holnapi mezítláb toporog,
nem érti senki,
foga között mit morog.

*

Mikor az őszi hangafú
kihuny,
az ablak alól szemlélem

az erdőszélet,
a hótakartat,

régóta itt vagyok már,
ideje útra kelnem
a part felé,
melyen az elszállt dal
megpihent,

ahonnan semmi nem hiányzik,
sem a pillanat,
sem a hangafú lángja, az elhamvadt.

*

Időtlen
pillanat
a folyó pihen
holdsugár
foglya

*

Hóvihar
fenyíti a hegyoldalt
sziklához bújik a rénszarvas
fülében jel
szarvai közt
a tél hosszú sötétje
mint óbor az üvegphárban
várjuk
együtt a reggel
vészkijaratát

*

Ébred
a hó
szája tele
halállal

*

A felhők
keményített gallérok
a nyár
mosoly az ősz ajkán

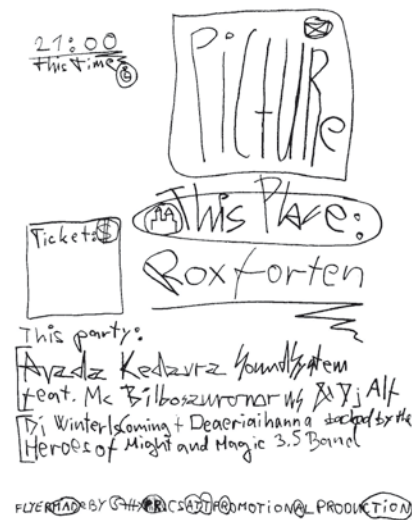
*

Rénszarvas
keresi
csillagképét
a zuzmó közt
az eső
kioltotta már

*

Hó alatt fekszik
minden mi vagyok
vöröslő nyárfalevél
a fa lelke
ősztl megérintett
gyöngyvirág

*

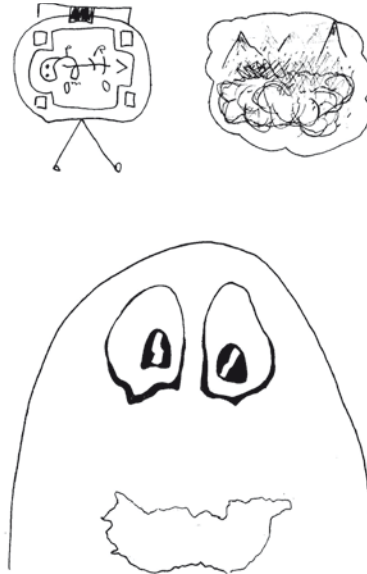

Hóval
tele a csend szeme
a madarak
már tovaszálltak
zsibbadt szárnyakon
e nap
keményebb a halálnál

*

Szabadíts meg
engem
az elsőkő szavaktól
adj nekem dalt
hogyan átsegítsen
a következő éven
is

MOLNÁR BODROGI Enikő fordításai

Bengt Pohjanen (1944) Svédországban élő meänkieli író, költő, közéleti személyiség, a Tornio-völgyi irodalom sokoldalú és termékeny képviselője. Svédül, meänkieli nyelven és finnül ír, különféle műfajokban alkot: regényeket, verseket, dalokat, esszéket, drámákat, tárcákat, musicalszövegeket, novellákat közölt, s mindemellett fordítóként is tíz nyelv között közvetít (svéd, meänkieli, finn, angol, német, francia, karjalai, lív, vepsze és orosz). Műveinek alaptémája szülőföldje, a Tornio-völgy, annak története, hagyományai, kollektív emlékezete. 1965 és 1970 között az Uppsalai és a Stockholmi Egyetemen tanult, teológiai és filozófiai kandidátusi címet szerzett. 1979-ben, svédül írta első regényét. Az 1980-as évek óta az írást és anya-

nyelve népszerűsítését, stigmatizáltságának megszüntetését tekinti fő feladatának. Ő írta az első meänkieli regényt (*Lyykeri*, „A luger”, 1985) és az első színdarabot ezen a nyelven (*Kuutoi*, „Kuttóék”, 1987). A *csempészki-rály fia* című önéletrajzi regénye magyarul is olvasható.

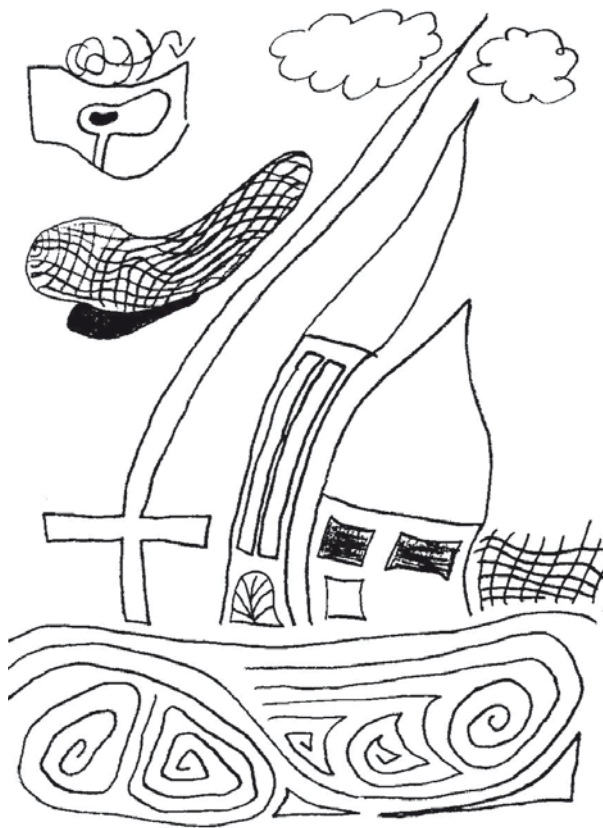
Molnár Bodrogi Enikő a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Magyar Irodalomtudományi Intézetének docense. Magyar irodalomtörténetből doktorált, finn irodalom- és művelődéstörténetet tanít. Fő kutatási témái a skandináviai finnugor kisebbségek. Elsőként fordít meänkieli (Tornio-völgyi finn) szépirodalmat magyar nyelvre.

NAPRÓL NAPRA

Elisabethnek van egy aranyhala. Minden reggel lemegy a halastóhoz, a magas nyárfák alá. Kosárkát is visz magával, benne pár kenyérdarabbal. Körbejárja a tavat és átkel a kis kavics hídon. Keresi az aranyhalat, de nem találja. Csupán egyetlenegyszer látta, mióta kirakta. Letör egy darab kenyeret, elnéz a víztükör fölött, majd le a tó kékes fenekére. Bedobja a kenyérmorzsákat. Ringatóznak a víz tiszta felszínén; összeütköznek, majd szétválnak. A part felé úsznak, s ott maradnak, mint valami kásás keret. Majd újra eliramodnak, és középen szétválnak újjá. Elisabeth hazasétál. Másnap, amikor visszamegy a tóhoz, nincsenek ott a morzsák. A víz tiszta és finom. A kis aranyhal mindent megevett azzal a keskeny, puha szájával. A kis aranyhalnak tehát még ott kell lennie valahol.

Sakisnak van egy tojása. A nagymamájától kapta két hete. Nyolc órán át főzte, elásta a földbe, majd kis piros zászlót tűzött a halomra. Így lesz ehető a tojás.

Jens Højlundnak nagy baja van. A felesége kerek-perec megmondta a barátnőinek, hogy Jens Højlundot túlságosan is bőkezűen áldotta meg a természet. Hovatovább Jens Højlund is így gondolja. Menet közben a bal zsebébe nyúlva igazít egyet rajta, de valahogy sehogy sincs elég helye. Minden áldott nap szomorúan megy haza a munkából, és ott az a sok ember, meg ott van ő is, de hát mitévő legyen. Túl sokat izzad.

Svend B.-nek van egy bankszámlája. Minden egyes hónapban beteszi rá a fizetése tíz százalékát. Nemrégiben hat számjegyűre dagadt az összeg a számláján, és ezt néha kedve támad megemlíteni. Svend B. nem tudja, mit kezdjen a pénzzel, de tanulmányozza a hirdetéseket. Pénzért sok mindent meg lehet kapni. Svend B. arra gondolt, hogy, mondjuk, boldog ember lesz.

Justinének nagyon nagy melle, méretes feneké és jó nagy hasa van. De Justinének más jellegzetességei is vannak. Például nagy, széles, vöröses feje, rövid, fekete, korpás haja és barna szeme van. Justine helyes lány.

A legjobb ruhájában járja a várost: kockás gyapjúkabát és magas sarkú cipő. Olyan szépen jár, és amikor táncol, csak úgy lebeg a padló felett. Justinében van valami hihetetlen könnyűség. Késő esténként beül egy bárba, és minden férfiembernek, aki megbámulja, az arcába néz. Erre hamar inukba száll a bátorságuk. De néhanap akad egy-egy bátrabb, aki aztán kap egy rendes korsó sört. Justine fizet. Mindig ő fizet. Ez tetszik a férfiaknak, nem nagy ügy.

Sajnálatos, hogy Jens Højlund sosem találkozik véletlenül Justinével.

Valdemar Hansennek rossz napja van. Egész nap köhög, éjjel a legrosszabb. Csak köhög és köhög, de nem jön föl semmi. Sose szakad föl. Ül a magas támlájú svéd székében és a mellkasát fogja. Nem fog ettől kimúlni, de elmúlni se fog.

Jørgen Engelundnak lelkiismeret-furdalása van. Igazából csak adót csalt, de nem tudta, hogy törvénytisztelőnek született. Most arra vár, hogy behívják elbeszélgetésre. Vajon el fog pirulni? Jørgen Engelund egyre bűnösebbnek érzi magát. De ha az adóhivatalnak ez nem tűnik fel, akkor nagyon elégedett lesz magával.

Ingernek és Jensnek van egy lánya. Nyolc éves, de öklendezésnek hallatszó hangokon kívül eddig más nem hagyta el a száját. Szépen felöltöztetik, játékokat adnak neki, megétegetik és megfürdetik, ő meg ül a tolokocsijában és boldogan mosolyog rájuk. Így többet tudtak meg, mint amennyit szerettek volna.

Hanne Jensen kisasszonynak van egy fenyőpintye. Kizárólag отА zabpelyhet eszik. Aztán egyszer sztrájkolnak az отА-gyárban. A fenyőpinty éhen hal. Jensen kisasszony rájön, hogy a szocialistáktól semmi jóra nem számíthat.

Mathilde Dinesennek van egy dukátja v. Frigyes idejéből. Egy régi kartondobozban van a kamrában, újságpapírba csomagolva. Nincs más kortárs, aki tudna az érme létezéséről.

Jørgen Jørgensennek van egy kiskertje. Télen-nyáron ott gyomlálgat, ott tölti az egész szabadidejét, a vasárnapokat is beleértve. Vasárnap délután meglátogatja a sógora, és együtt üldögélnek a ház előtti padon. Arról beszélgetnek, mikor jön el a világvége.

Nancy Andersen színésznőnek van egy szeretője. A férfi egy fejjel alacsonyabb nála.

Nancy homlokon csókolja, ő meg szájon csókolja Nancyt, majd a térdére ül, s ekkor arra gondol Nancy, milyen jó, hogy nem nőtt nagyobbra az ő szeretője.

Kris Blach feltalálónak van egy ötlete, hogyan váltsa meg a világot. Becsomagolja két kartonlap közé, beteszi a dossziéjába és megkeres vele több céget is, hogy mennyit adnának érte.

Vilhelm Sindbad lelkésznek szerencséje van Istennel, jóban vannak. Reggel, délben és este imádkozik hozzá. Istennek egyetlenegyszer se lett elege belőle.

Julius Prehn szakszervezeti elnöknek semmi kifogása sincs Angelo Hvid igazgató ellen. Összeülnek, tisztázzák a nézeteltéréseket és megoldják a problémákat. Mindketten tudják, hogy két ló jobban húz, mint egy, akkor is, ha mindkettő saját maga felé húz.

Nikolaj Brændekilde főhadnagynak van egy hobbija. Bélyeget gyűjt. Mindig, amikor valami különleges bélyeges levél érkezik, odasúgja a titkárnőnek, hogy lenne-e olyan kedves kivágni neki. Annyira röstelkedik mindig.

Ádámnak volt egy bordája. Ez meg micso-da. Valaki hátulról befogta a szemét.

Káinnak volt egy buzogánya. Eltűnt. Most jön-megy, és nem tudja, mivel üsse agyon Ábelt.

Magnus Magnussen bankár részvénytöbbséget fog szerezni az Egyesült Sóhivatal Rt.-ben. Ezzel egyidejűleg a lolland-falsteri Agyhúgykőbányában is részesedést szerez, ahol a visszamenőleg is érvényes jövőmanipuláció rohamos térnyerése okán egy sor multinacionális vállalat felügyelőbizottsági posztja is jár ehhez. Magnus Magnussen keresztülviszi az akaratát. Az eseményről tudósít a sajtó, és az egész nemzet odavan az új bankárért, aki zabkását reggelizik és semmi nem hullott az ölébe. Később Magnus

Magnussen aggodalmának ad hangot a nemzet állapotát illetően, és azzal fenyegetőzik, hogy a Sóhivatalt és az Agyhúgykőbányát is áttelepíti Görögországba vagy Panamába. Így lép föl Magnus Magnussen becsületsértésre alkalmas helyzetekben.

Jørgen Ingenvad műszaki ellenőr el fogja érni, amit akar. Kemény munkájának hála a dolgozók százzal több műanyagkádát tudnak majd előállítani naponta. Ez a józan ész diadala lesz. Az érintett felek egyetértének. A termelés növekszik. A raktár kibővül. Az üzletkötők az utakon, a boltvezetők telefonon buzgólkodnak. De most kicsit csökkeneni kell az árat, ez világos. Megcsappant a kereslet. A következő bértárgyalások alkalmával a munkaadó elbocsátásokkal fenyegetőzik. A bértárgyalások kedvező kimenetelének köszönhetően a gyár versenyképes marad és fog a raktáron lévő áru. Most esetleg el lehet kezdeni többet gyártani. A béreknek is kijárna egy kis plusz köszönetképp, mondják a dolgozók, és megkapják a kis pluszt. Minden osztályon remek a hangulat, egészen amíg ki nem hirdetik a következő takarékosági tervet. Jørgen Ingenvad időközben próbaidős belső információs vezető lett, esténként pedig ipari környezettechnikát tanul, alapfokon.

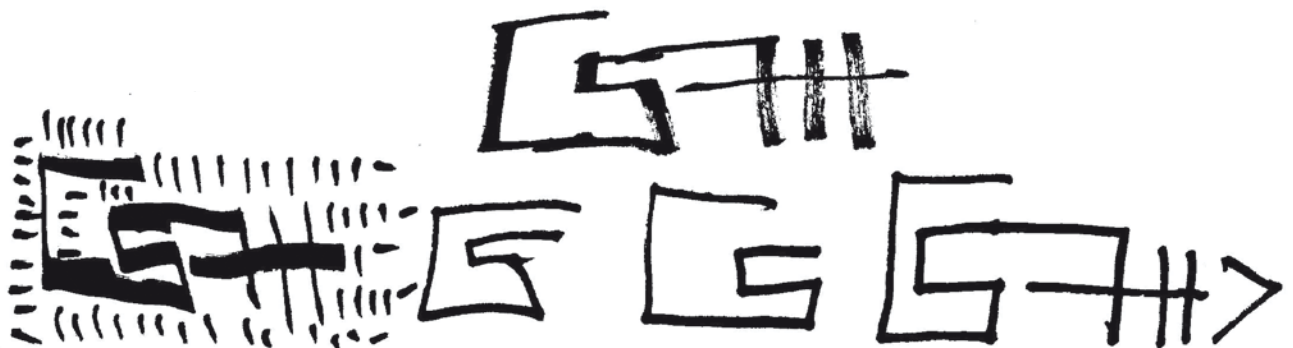
A Hekla vulkán hamarosan ki fog törni. Tűz fog föllobbanni a kráterben és nagy kövek gurulnak majd le a vulkán oldalán. A reykjavíki Vulkanológiai Intézet felkészül az eseményre. Előveszik a gumicsizmákat.

Megtisztítják a műszereket. A titkárok minden észak-amerikai, szovjet, nyugat-német és angol intézettel beszélnek telefonon, mert a külföldiek tudni akarják, hogy mennyi idejük van pénzt szerezni a hatóságoktól és az alapítványoktól, és hogy vigyenek-e magukkal kosztot. A titkár óvatosan válaszolgatott, ezt is, azt is, ahogy náluk szokás. De egyébként van elég élelmiszer Izlandon. Természetesen.

Gigantikus kitörés lesz. Milliónyi tonna láva fog lefolyni a hegyormokon. A tévécsatornák helikoptereket küldenek ki. Az amerikaiak túl közel repülnek és kigyulladnak. Egy kis NSZK-s amatőr meteorológus gépének bal szárnyát eltalálja egy kődarab több ezer méter magasban a vulkán fölött, de szerencsére nehézségek nélkül le tud szállni a Keflavík reptéren.

Este a sátraikban és a lakókocsijaikban ülnek, tisztes távolságra a vulkántól. A tűz világít felette, és a kitörés robbanásai szakadatlanul hallatszanak. Egy olasz szakértő szerint azt is lehet hallani, ahogy ömlik a láva. Az egyik svéd behoz egy havasi nyulat, mert megsérült a hátsó tappancsa.

Pár nappal később nyugati energiaügyi bizottságok, valamint központi fűtéssel foglalkozó cégek képviselői érkeznek tucatszám. Hosszasan, némán álldogálnak a vulkán előtt, a távcsövükbe bámulva. És akkor Gladaxe önkormányzatának képviselője fölteszi a kérdést: hogyan csinálunk ebből stabil melegtartályt? Ez beindítja a gépezetet.

Ebéd után valaki rajzolni kezd. Nem is olyan nagy ügy. A projekt háromszor akkora lesz, mint maga a vulkán. A gladsaxe-i építész szerint, akit magukkal hoztak, ennek ellenére nem fogja elcsúfítani a járást.

Ez lesz a nézeteltérések kezdete.

Justine ugyanolyan boldognak tűnik majd, mint mindig, tizennégy nap múlva is.

Svend B. feleségül vesz egy nagyon szép, vagyontalan lányt. Az lesz a legjobb, ha van valami különbség, amire lehet építeni.

Sakis nem szeretne több tojást. Amikor kiássa, csak a héja van meg. Egy kis kártevő kikaparta. Hazaviszi a zászlócskát és elmondja a nagyanyjának, mi történt. Psszt, mondja a nagymama, ne bánts meg a bestiát.

Sindbad lelkésznek szép temetése lesz. Mindent részletekig menően megtervezett. Maga írta meg, mi álljon a sírkövén. „Minden jó adomány felülről érkezik.” A hitközség ezzel nem tud nem egyetérteni. Körbejár egy papír, és Sindbad lelkész maga írja meg a címet.

Bizalmatlansági indítványt fognak benyújtani a kormány ellen a lakáspolitikája miatt. A következő kormányt bizalmi szavazáson erősítik majd meg – ugyanezért. Ennek az a magyarázata, hogy haladni kell a dolgokkal, vagy, ahogy egy újság írja, amikor elfogadják a megállapodást: „Fény árad szét a szántó-föld felett.”

Dr. Palle Gedved becsukja a könyveit és írni kezd. Látni majd, ahogy éjjelente a lámpa fényénél jegyzetel egy noteszba. Mostanra mindent megértett, és hamarosan része is lesz benne.

Lise Odinsen teherbe esik. Szép lassacskán hozzászokik majd. A barátnői is azt mondják, hogy „majd megszokod”. Nagy hassal fog járkálni, azután megszüli gyermekét. Egyébiránt azt állítja, hogy Palle Gedved a gyerek apja.

Amikor megszüli gyermekét, Palle Gedved mellette van. Letisztult a tekintete. Kész lett a művével és most másíkba kezdett. Minden sikerül.

A kis Bette Odinsen Gedved kinyújtja karját az anyja felé, és mindkettejük öröme nagy meleg puszit kap.

Palle Gedved egy este bevert homlokkal jön haza. Pedig csak kimondta az igazságot egy gyűlésen. Ennek is megvan az ára, ahogy mindennek.

A felkutatására indított gép majd megtalálja Jørgen Hansent, ahogy a Horn-foktól keletre sodorja a víz. Törött árboccal, megtépázott vitorlával, de Jørgen Hansen szerint nincs szüksége segítségre.

Kris Blach feltaláló eladja találmányát az Egyesült Sóhivatalnak. A cég úgy dönt, hogy gyártani fogja a találmányt, amennyiben minden más lehetőség kimerült. Nemrég egy Hekla nevű, feltárással foglalkozó részlegbe kellett befektetniük.

Jørgen Jørgensen következő vasárnap azt mondja a sógorának, nem reméli, hogy eljön a világvége, legalábbis amíg ilyen jó az idő. A retek már majdnem elég nagyra nőtt, és azt is érzi a meleg földben, hogy a burgonya is lassan méretes lesz.

– Ha eljön, akkor eljön – válaszolja majd a sógora. És kettőtör egy száraz ágat.

WEYER Szilvia fordítása

Peter Seeberg (1925–1999) a dán modernista irodalom jeles képviselője, erősen érezni rajta az egzisztencialisták hatását. 1956-ban debütált *Bipersonerne* („Mellékszereplők”) című regényével. A '70-es évektől szinte kizárólag novellákat írt. 1983-ban elnyerte az Északi Tanács Irodalmi Díját.

Weyer Szilvia 1982-ben született Budapesten. Berlinben és Koppenhágában járt egyetemre, az ezredforduló óta külföldön él. Dán irodalmat fordít magyar nyelvre, egyik legsikeresebb fordítása Janne Teller *Semmi* című ifjúsági regénye volt.

AZON A NYÁRON A LÁNY A TEME- TŐKET JÁRTA

Azon a nyáron kezdett temetőbe járni, leginkább azokba, amelyekbe mások nemigen jártak. Gyakran meglépett egy-egy partiról, fogadásról, otthagya a fehérbort, a szendvicset meg a felületes ismeretségeket, elbiciklizett a legközelebbi temetőbe, és keresett egy elhagyatott zugot. A Vestre-temető túlsó végén, a grönlandi, feröeri és hősi halottak sírjai mögött, a használaton kívüli kápolnánál nyugalomra lelt. A kápolna távol esett azoktól a parcelláktól, ahol halott sörgyárosok, lapkiadók és miniszterelnökök feküdtek vállt vállnak vetve. A fű sohasem látott szélvágó fűnyírót, és nem voltak a sírok között kis tavacskák, méregdrága kacsákkal. Mindezt Jütland isten háta mögötti tájaira emlékeztette, az elnéptelenedett falvakra, a bedeszkázott ablakú házakra. A temető közepén elburjándzott fűzfaalagút húzódtott. Soha senki nem járt arra, ezért is szeretett ott sétálni, de szerette a zsidó és katolikus temetőt is, és ha jól választotta meg az időt és a helyet, az Assistens is békés volt.

Ám a kedvence a koppenhágai Frederiksberg és Valby negyed határán feküdt. Alkonyatkor volt az igazi. Késő júliusban még hosszúak a napok, és olyan az egész, mint egy túlburjándzott park. A középső ösvényen sétálva rég elfeledett festők és költők benőtt sírjára bukkant, a temető északi felén pedig egy területre, ahol mindent rózsá borított. A bokrok bekúsztak a sírkövek közé, a gyom is felütötte a fejét közöttük. Az a fajta volt,

amilyen odahaza nőtt a lány anyjának kertjében. Kisfejú, halványrózsaszín virágok nyíltak a bokrokon, a metszésükkel senki sem bajlódott. Lassú, kimért léptekkel körbe-körbe sétált az ösvényeken, mintha valamiféle arabeszkeket rajzolt volna lábával a porba.

Harmincöt éves volt, és ezen a nyáron került a barátnőit. Néha felhívták, és kérdezték, nem akar-e találkozni velük, de ő, ha csak tehetette, köszönettel nemet mondott. Tudta, hogy aggódnak, s az ő válasza arra, ami szerinte történt, borzolta az idegeiket, és különböző spekulációkra készítette őket. Olykor megkísérelte elmagyarázni nekik, de közben kellemetlenül érezte magát. Többször próbálták lebeszélni, és meggyőzni arról, hogy ez az állapot minden bizonnyal a magány vagy a biológiai óra következménye. Egyikük már-már vallatásnak vetette alá. Hogy biztos-e benne, és hogy okos dolog-e... hogy nem lenne-e mégis jobb, ha... Mindnyájan ellátták jótanáccsal, olykor kéretlenül is. Tudta, miért járkál fel-alá és körbe-körbe a temetőben, fagyaltot nyalva és rózsaszirmot morzsolva az ujjai közt. Várt, és miközben várt, maga mögött hagyta a múltját, és kezdte másképpen látni a jövőt. Lassan járt, ha nem is áhítatosan, de töprengve, rácsodálkozva az apró dolgokra, amelyek érzése szerint jó ideje hidegen hagyták. Észrevette például a kusza bokrokban tanyázó kóbor macskákat. Figyelte, hogyan szüröcsölik a vizet a medencéből a temető közepén. Meglátta a szarkafiókákat és a besüppedt sírokat, melyeknek előrehajló kövei azt a látszatot keltették, hogy a síremlék a halottal együtt mindjárt útra kél. A nyár előrehaladtával követte a rózsák fejlődését, virágzását és elnyílását. Megesett, hogy hazavitt néhány szál rózsát, amit az éjjeliszekrényén álló vázába tett. Nem nagyon gondolt a halálra. Leginkább az járt a fejében, milyen nehéz, hogy egy ideje szabad a jóra gondolnia, és hogy milyen lenne, ha a jó mégiscsak megtörténne.

Ami történt, nem volt különösebben látványos. Csak annyi, hogy találkozott egy férfival. Szerette, és az a mód, ahogyan szerette, lehetővé tette számára, hogy olyan mély rétegekbe ereszkedjék le önmagába, ahol a meg-

foghatatlan dolgok természetes szilárdságot nyernek. Otthon érezte magát ott, és tudta, hogy egyszer majd úgy tekint vissza erre a nyárra, mint amikor megszabadult a bizalmatlanságától. Érzései erősek és viszonzottak voltak. Ebben biztos volt, de tudta, hogy jó időbe telik, amire összekerülhetnek. A férfit nagy veszteség érte, és a gyász hosszúnak ígérkezett, ez abban a pillanatban nyilvánvalóvá vált, amikor a férfi az asztal fölött ránézett. Nem baj, gondolta, mert az a nézés semmi kétséget nem hagyott maga után, és ő átadta magát a reménynek, hogy ha a férfi egyszer eljön, csupa jót hoz magával.

Semmiképpen sem mesélhette el a barátnőinek, hogy így áll a dolog. Bizonyítékot akartak volna. Ki halt meg, miért sírt a férfi, nem lehet-e, hogy mindenről ő tehet? Hallani akarták, hogy a lány kellőképpen utánajárt-e a dolognak, és tisztában van-e azzal, mit jelent letenni a fegyvert valaki előtt. Vigyáznia kell, nehogy a férfi összetörje a szívét, mondták. Ez különösen fontos volt. Nehogy összetörje a szívét, mondták neki, miközben jégtábláról jégtáblára ugráltak, és arról álmodoztak, hogy belevesznek az áramlásba, elveszítik az eszméletüket, sodortatják magukat az árral, így igyekeztek kitölteni a bennük tátongó űrt, így próbáltak felszínen maradni, vigyázni, nehogy túl korán hazaérjenek kávézóra vagy buszmegállóra emlékeztető kétszobás lakásaikba. Mind szerelmet akart, nem kevesebbet, mint szerelmet. Feltétlen szerelem után sóvárogtak. Csak erről beszéltek. Erről beszéltek akkor is, amikor belekaroltak, és cipelték magukkal át a parkon, mintha a park sziget lett volna a viharban, amelyet túl kell élniük. És íme, ő most rátalált. A szerelemre. Ezt semmilyen körülmények között sem oszthatta meg velük, ezért járt azon a nyáron temetőbe.

Közben dolgoznia is kellett, prezentálnia, de mihelyt végzett, felpattant a biciklijére, és már ott sem volt. Kora este átkerekezett a Park-temető kovácsoltvas kapuján, elsuhant a halott festők és költők között a rózsakertig. Ott bóklászott a sírok közt, csukott szemmel, hogy kirekessze a valóság részleteit, mintegy helyet biztosítva a másféle részleteknek,

amelyeket nagyon is szem előtt tartott, ilyenkor mindig a férfira gondolt, egyedül ő volt vele, képzeletében kezét a kezébe kulcsolta. A legkülönbözőbb jelenetekben látta magukat, volt, hogy csak némán mentek egymás mellett. Volt, amikor a férfi azt mondta, szereti. Effélékről beszélgettek, a temetőben, amikor el sem kezdett együttélésük különböző fázisaiban egymás mellett sétáltak. Szinte látta maga előtt a férfit, ahogy cikcakkban szaladgál, nyakában a gyerekekkel. Tisztán látta, hogy szaladnak ki a bozótból a kóbor macskák. Érezte a férfi ajkát, ahogy megcsokolja a mosdó mögött, látta, hogy a gyerek elesik és megüti magát, és hallotta, ahogy a babakocsi kerekei megcsikordulnak a kavicsoson. A férfi gyakran egy távolabbi padra ült le, és kezével paskolta a padot maga mellett, hogy ő is üljön oda, és ő oda is ült.

Nem volt ebben semmi különös. Szeretett valakit, és közben a jóra gondolt, ami eddig történt, és a jóra, ami vár rá. A közlekedés zaja a Søndre Fasanvej és a Roskildevej felől távoli zümmögéssé halkult, ő pedig nevetet lopkodott a sírkövekről a gyerekeknek, és ez jó volt, jó volt gondolatban a föld alá szállni, ahol egy nap majd ők is fekszenek csontig fehéren, egymásba gabalyodva, miközben fölöttük a világ megy tovább a maga útján. Nem baj, gondolta. Az ilyen halál jó, ezt majd neki is elmondja, ha egyszer eljön, és a gyerekeknek is, ha felnő, és egy szép napon talán elmondja egyik különösen boldogtalan barátnőjének is. De addig megtartja magának, járja a temetőt, vár, és néhanapján leguggol, hogy lássa, amint a macskák a nyakukat nyújtogatják a víz felé.

KERTÉSZ Judit fordítása

© Dorthe Nors og Samleren/Rosinante & co, København 2008

Dorthe Nors (1970) dán író, irodalom és művészettörténet szakon végzett az aarhusi egyetemen. Három regény után 2008-ban jelent meg *Karaván* című elbeszéléskötete, amely angolul, az amerikai Graywolf kiadónál is megjelent. Az amerikai sikert követően számos más nyelvre is lefordították. Magyarországon a Park Kiadó gondozásában jelenik meg.

Kertész Judit (1946) műfordító. 1972-ben végzett az ELTE orosz–német–skandinavisztika szakán. Utána a Corvina Könyvkiadóban dolgozott szerkesztőként és műfordítóként, majd a Pannónia Filmstúdióban volt szinkron-dramaturg. Egyik alapítója az 1996-ban létrejött Polar Alapítványnak, amely a skandináv és finn szépirodalom kiadásával és terjesztésével foglalkozik.

GYILKOS NŐK

A mikor a felesége lefekszik, egyébként nap mint nap egyre korábban, a férfi még a számítógép előtt ül. Megnézi az időjárás-jelentést, végigolvassa az *Ekstra Bladet* honlapját, majd ostáblázik egy ismeretlennel, aki azt állítja magáról, hogy nyugdíjas. Döntetlen, amikor valamivel éjfél után a nyugdíjas kijelentkezik. A férfi szörfözik még kicsit, felmegy néhány honlapra, miközben csupa olyasmi jut eszébe, amire legutóbb gyermekkorában gondolt. Látnokok. Órák, amelyek megállnak, amikor meghal valaki. Kétféjú borjak és gyilkos nők. Ez ugyan természetellenes, de már feltűnt neki, hogy újabban a krimisorozatokban is többnyire nők a tettesek. Tudja, hogy csak hatásvadászat, a képernyő előtt kell tartani a nézőket. A való világban inkább a férfiak gyilkolnak, de amikor az interneten rákeres a sorozatgyilkosokra, Aileen Wuornos borzalmas története ugrik fel először.

Aileen Wuornos gyerekkorát megpecsételte az erőszak és az alkohol, alig tizenhárom évesen teherbe esett. Az apa kilétét senki sem ismerte, kivált Aileen nem, saját bevallása szerint akkoriban számos szexpartnerre volt, többek között tulajdon nagyapja és bátyja. Aileen örökbe adta a gyereket, és iskolaévei alatt prostituáltként dolgozott. Több ízben feljelentették destruktív viselkedés, ittas vezetés, rablótámadás, engedély nélküli fegyvertartás miatt. Aileen végül országúti prostituáltként végezte, kamionos pihenőhelyeken dolgozott Floridában, Sandra, Cammie és Susan álnéven. Első áldozata egy villanyszereelő volt. A férfi kociját a floridai Tomoka

State Park édesvízi mocsaraitól nem messze találták meg. A fűben ott hevert üres tárcája, néhány fel nem használt koton és egy fél üveg vodka. Néhány nap múlva valamivel odébb, a mocsárban megtalálták a holttestet is; háromszor lőtték mellbe egy 22-es kaliberű pisztollyal. Aileen bekattant. Így kellett történnie, gondolta a férfi, és pontosan olyan érzése támadt, mint amikor gyerekként kiásta a földből a madártetemeteket, amelyeket korábban ő maga temetett el.

Aileen Wuornost hatrendbeli gyilkosságért ítélték halálra, és a kivégzése előtt azt mondta, hogy az agyát rádióhullámokkal irányítják, és az angyalok elrabolták egy úrhajóval. „Én is rajta leszek a Függetlenség Napja gigantikus úrhajóján, és visszajövök, Jézussal együtt”, mondta, mielőtt beadták neki az injekciót.

Az volt a legfurcsább, hogy ez az Aileen olyan nő volt, akivel fiatalkorában szívesen elszórakozott volna a kocsmában, ha véletlenül összefutnak. Talán ezért nyitott ki ajtókat az agyában. Ajtókat, lépcsőházakat, sötét kamrákat. Az a fajta nő, aki utat tapos a bozótban, és olyan helyekre jut el, ahol elhagyott autók rejtőznek. Ahogy Aileenre gondol, a férfi szinte érzi a föld és a rozsda illatát. Eddig rendben is volna, habár nem egyértelmű, mivel úgy érzi, mintha széthasadna a mellcsontja, és a repedésen előkúszna minden, amit nem ajánlatos piszkálni: mérges kígyók, elgázolt vadak, májfoltok. A gyerekre gondol, akit a lány tizenhárom évesen örökbe adott. Az a gyerek él valahol, gondolja, és elképzeli, hogy immár felnőttként elmegy a hivatalba, hogy tájékozódjon vér szerinti szüleiéről. *Aileen Wuornos*, áll születési anyakönyvi kivonatában, az apa neve ismeretlen. Otthon rákeres az anya nevére, 224.000 találat.

Mindenki kívánja néha más halálát, de attól még nem öl. Mindannyian eljátszunk a gondolattal. Például ha valaki óvatlanul hajt be egy óvodásokkal és iskolásokkal teli lakóövezetbe. Ha megtámadnak bennünket egy sötét utcán és védekezünk, az felment az emberölés büntette alól, az is, ha háború van és katonák vagyunk, vagy ha törvénytelenül a szabadságunkra törnek. A lecsúszottság

nem érv, még akkor sem, ha a boltban, zárás előtt azt látjuk, hogy egy nő élelmiszert pakol egy olyasfajta férfi kosarába, mint aki gyerekkorunkban az ünnepélyeken bendzsózott a gyülekezetben. A kopaszodó, lötyyed, vékony karú figurán látszik, hogy nagyot álmodik. Az a fajta, aki együttérzést vált ki belőlünk, akár a hátsó lábára sántító ló vagy marha, amely nem is sejt, hogy azt a halk hangot, ahogy a fém a fémhez súrlódik az istálló sötétjében, a puskába illesztett töltények adják. *Ölni vagy halni*. A gondolat nem büntetendő. Inkább szórakoztató. De Aileen Wuornos vér szerinti gyerekének bizonyára nem az. 224.000 Google-talalat az anyja nevére nem vicces.

A férfi a kezére pillant. Jobb keze az egéren, és tudja, hogy amikor kicsivel később kikapcsolja a gépet, úgy fogja érezni magát, mint régen, amikor pornóújságot nézegetett. Noha dugdosta, mégis mindig az orrában érezte a papír nedves, édeskés illatát. Mégis tovább kattint Dagmar Overbye-re. Erre vágyik: el akar tűnni Dagmar apró chatszobáiban. A nő sötét hajú, telt idomú, és a képen kissé elmosódottak a vonásai. Olyan, mint egy mesefigura. Nehéz elképzelni, hogy valaha élő lény volt, pedig az volt. Nyolc csecsemő meggyilkolásáért ítélték halálra, de valószínűleg hu-

szonöt csecsemőt ölt meg. Angyalcsinálónak nevezték. A férfit megdöbbsenti a nő módszere. Újsághirdetés útján keresett bajba jutott fiatal nőket, és azt ígérte, hogy juttatás ellenében diszkrétan örökbe segíti adni a gyermekeiket. De mihelyt Dagmar hozzájutott a pénzhez és a kismama elment, benzin- és éterbódulatban megölte a gyereket. Egyet a budiba dobott, egy másikat újságpapírba csomagolt, és a lányát kézen fogva elindult, hogy elássa. A tárgyaláson derült ki, hogy útközben az újságpapírba csomagolt holttest kicsúszott Dagmar kezéből: *„Anyja elveszítette a csomagot”*, mondta a kislány. Elképzelhetetlen, milyen lehetett neki egy ilyen anyával.

A sajtójáról a férfinak csak száraz, karcos hangja jut eszébe, és hogy mindig valamiféle munka fölé hajolt. Tésztagyúrás, frissen sült zsömlével teli tálak, fasírt, torta, és a *Nézd, hogy fut*. Ha rá gondol, mindig kinn az előkertben, a cseresznyefánál állva látja maga előtt.

De Dagmar a ködben állt, szótlanul, egy valószerűtlenül hideg koppenhágai reggelen, fekete, puffos ujjú ruhában, magas szárú, fűzős bakancsban. A hóna alatt újságpapírba tekert csomag, ez az, ami lassan kibecsúszik a férfi mellkasában. A csomag és a huszonöt apró holttest, melyeket Dagmar elrejtett a padlásra vagy elégetett a kályhában, meg a tény, hogy soha nem volt képes megmagyarázni. *„Az éter elvette az eszem”*, mondta. *„Míntha álmodtam volna, nem tudom elmondani.”*

Normális embernek nehéz megérteni, mi lehetett az, amit a nő nem bírt elmondani. Dagmar nem volt beszámítható, de a férfi nem felejtette el, amit az őrmestere mondott a seregben: a nők jó és hatékony harcosok. Ha kell, kegyetlenek. Csak át kell lépniük azt a bizonyos határt. És ha egyszer átlépték, nem esik nehezükre az emberölés. A férfit nem különösebben érdekli, mi lehet az a hattyár, de valami azt súgja neki, hogy Dagmar és Aileen élete valamikor kisiklott. Talán a boldogtalan gyerekkor, vagy éppenséggel az elmebaj egy fajtája miatt. Ez sok mindent megmagyarázna. Még meg is lehetne érteni. Számos rendellenesség létezik a világon.

Az abnormalitással lehet együtt élni, akár nyitottabbá és emberségesebbé is tehet, gondolja a férfi. De más is történhet. Valami sokkal ijesztőbb.

Eszébe jut egy éjszaka, a nem is olyan távoli múltban, amikor, miután a nyugdíjas kijelentkezett, ő még a gép előtt maradt. Azon az estén olvasta az *Ekstra Bladet* honlapján, hogy a csimpánzok képesek vadászat céljából dárdát készíteni. Egy kutatócsoport a nyugat-afrikai Szenegálban a majmok viselkedésének változását figyelte olyan területen, ahol nem találnak élelmet. Leírják, hogyan jöttek rá, hogy a majmok dárdával vadásznak. Ez rendszerben is volna, csak hogy kizárólag a fiatal és a nőstény csimpánzok tettek így. A cikk szerint az öreg hímek hátramaradtak és éheztek. Nem voltak elég okosak ahhoz, hogy kitaláljanak valami újat, magyarázta egy kutató. Arról is beszámolt, hogy a saját szemével látott egy nőstény csimpánzt, amint felnyársalt egy fülesmajmot, amit a helyiek *bushbaby*-nek neveztek. A *bushbaby* a vermében feküdt, és a kutató részletesen leírta, hogyan használta a csimpánz a dárdát, hogy kipszálja a lyukból, hogyan ölte meg és falta fel. Ugyanazon az éjszakán a férfi rákeresett a *bushbaby* szóra, a képekre kattintott, mire a monitort elárasztották a fülesmajmok. Nagy, kiálló, fekete szemükben rémület. Így nézhetett Dagmar huszonöt csecsemő áldozata, vagy Aileen Wuornos vér szerinti gyereke röviddel azután, hogy az első cikket elolvasta az anyjáról. Így néztek ki a fülesmajmok, bénultan a rémülettől, miközben az öregebb hímek ott ültek, és nagyot álmodtak. Egy szavanna tele bendzsózó hímmel és szőrös hónaljú nősténnyel, gondolja a férfi. És dárdával.

Kikapcsolja a gépet és felgyújtja az asztali lámpát. Ölbe tett kézzel, mozdulatlanul ül, amíg a merevlemez abbahagyja a brumogást. Mit ki nem találnak, gondolja. Lehúzza a cipőjét, hogy ne csapjon zajt, amikor fölmegegy a lépcsőn a feleségéhez.

KERTÉSZ Judit fordítása

Kristian Bang Foss

A HALÁL AUDIVAL JÁR

– regényrészlet

Eleinte flottul ment minden. Sarával meg Amalie-vel laktam egy lakásban Koppenhágában, és ha az esti tévészés közben fölálltam a pamlagról, miután Amalie-t lefektettük, Sara megkérdezte: mit csinálsz? Még éjszaka is, ha felkeltem pisilni, azt kérdezte: mit csinálsz? Ilyenkor azt feleltem, hogy pisilek, hogy megnézem Amalie-t, hogy fölteszek egy kávé, vagy annyit mondtam, sétálok egyet.

Sokat sétáltam, ki kellett mozdulnom a lakásból, már csak azért is, hogy tartsam a súlyom. Előfordult, hogy az emberek megbámultak. Úgy tűnt, része lettem az utcaképnek, mint a kétkoronás ember vagy az Énekes Søren, meg azok, akik egyfolytában odakint lófrálnak, és kevesebbszer indultam útnak. De ez mindig csak egy hónapig tartott, mert aztán újra hájasodni kezdtem, nem láttam a saját fanszörzetem a tusolóban, és ismét útnak eredtem. A te örökös sétáid, jegyezte meg Sara. Irritálta a mehetnékem. Kezdtünk egymás idegeire menni, nemcsak hébe-hóba idegesítettük egymást, a feszültség állandósult köztünk, pedig korai volt folyton egymás idegein táncolni. Amalie még csak négy éves volt, a lakás meg új.

Amalie nem az én lányom. Az úgynevezett biológiai apja megzakkant, és soha nem épült fel rendesen. Háre krisnás lett. Láttam

egyszer a sétálóutcán, narancssárga ruhában táncolt és verte a tamburint. Kaptam tőle egy apró süteményt. Nem volt kedvem megenni. Sarának soha nem meséltem el, mit láttam. Ne kérdezd meg, miért, hiszen semmi rossz nincs abban, hogy láttam és sütit kaptam tőle, egész egyszerűen nem nagyon beszéltünk róla. Néha rajtakaptam magam, hogy azon merengek, mi van, ha a betegsége örökletes. Ebből a szempontból szerencsésebb lett volna, ha Amalie az én lányom, de ezek a gondolatok sehova nem vezetnek, hiszen akkor nem Amalie lenne. Érted, ugye? Ez már csak így van – éppen ezért nem is töprengtem rajta túl sokat. Amalie apának hívott.

Aznap leugrottam egy sült oldalasos szendvicsre, és fél egyre értem vissza az irodába. Volt pár órám, hogy összeüssek egy kampányjavaslatot, amelyet késő délután kellett bemutatnom az egyik ügyfelünknek. Håkon tudta, hogy sehogy sem állok a prezentációval, s mivel ki nem állhatott, kaján vigyorral körözött körülöttem és megpróbálta elvonni a figyelmemet.

– Hogy állsz a prezentációval?

– Remekül, Håkon.

– Szuper! Alig várom, hogy halljam az ötleteidet.

– Ebben egészen biztos vagyok.

Håkon letelepedett az íróasztalához és csattogatni kezdte a golyóstollát. Katt-katt, katt-katt, katt-katt. Persze tudom ám, miért utált. Azért utált, mert néhány évvel ezelőtt alaposan felöntött a garatra a karácsonyi bulin és megeredt a nyelve. Arra nem emlékszem, mit mondott, csak arra, hogy ültében az arcát szorosan az enyémhez nyomta, meg emlékszem apró, nedves szemére a munkaszemüveg mögött. Gyűlölt, mert lehullt előttem az álarca, azt hitte, tudok róla valamit, ismerem a gyenge pontját. Sajnálatos módon ez így is volt. Katt-katt, katt-katt, katt-katt. Most pedig ezzel a csattogatással igyekezett kellemes légkört teremteni.

– Håkon, megtennéd, hogy abba hagyod a csattogatást?

– Zavar?

– Igen.

– Bocs, csattogatás közben jobban jár az agyam.

Håkan befejezte. A biztonság kedvéért elővettem az iPodomat, a fülembé dugtam a fülhallgatót, és elindítottam Bruce Springsteen *Nebraska* című számát. Megszólalt a telefon, Sara keresett, hogy megkérdezze, nem ment-e ki a fejemből, hogy Amalie-t egykor el kell hoznom az óvodából. Hazudtam. Azt mondtam, dehogyis felejtettem el, már úton vagyok. Abban bíztam, majd csak eszembe jut valami az óvodába menet, Amalie meg majd ellesz velem az irodában.

Az óvoda azért lett zárva, mert a pedagógusok kezelésre mentek a Rigshospitaletbe,¹ egy krízispszichológus segítségével igyekeztek földolgozni a médiából rájuk zúduló kritikát az óvoda elszámolása miatt. Más körülmények között ez a meglehetősen szövevényes ügy akár jobb kedvre is derített volna, de most rossz volt az időzítés.

Kocsival mentem az óvodába, ahová öt perccel egy után érkeztem. Az egyik óvónő egy háromlábú kisszéken sírt, egy másik vigasztalóan simogatta a vállát, s közben szemrehányóan rám függesztette a tekintetét. Amalie egy Hans Bellmer-szerű félkarú babáért harcolt a sarokban egy kislánnyal.

A kislány kitepte Amalie kezéből a babát, amelynek meglévő karja úgy lendült a levegőbe, mint a nációké. Majd azzal ünnepelte meg a győzelmét, hogy harapdálni kezdte a baba fejét. Felemeltem Amalie-t, megpuszítottam, aztán összeszedtem a holmiját, elköszöntem a sírdogáló meg a vigasztaló óvónőtől, és kimentem a kocsinhoz.

Az irodában kerestem egy írókönyvöt meg egy-két filctollat, és magam mellé ültettem Amalie-t, hogy rajzoljon. „Segítesz apának? Rajzolsz szép képeket a reklámhoz?” Håkont nem láttam sehol.

Könnyű feladat volt. Valami kultúrfőnök kapott egy kalap pénzt a kőbbyi önkormányzattól, hogy rendezzen egy amolyan kultúraközi művészeti vásárt. Tőlem csupán egy plakátot kértek, amely a rendezvényt hirdeti,

¹ Dánia központi kórháza. (A szerk.)

de semmi sem jutott az eszembe, képtelen voltam leküzdeni az ellenszenvemet ezzel a mesterkélten kegyes eseménnyel szemben. Egyetlenegyszer találkoztam magával a kultúrfőnökkel, és kirázott a hideg az ide-oda-vándorló tekintetétől, amellyel igyekezett elkerülni a szemkontaktust. Amalie rajzai beterítették az asztalomat, már egy új képen dolgozott. Napsugarakat rajzolt a jobb felső sarokban a napocskára.

A művészeti vásár a *Keresztül-kasul* nevet kapta. Támadt egy béna ötletem. Meggugliztam az „eating spaghetti”-t, és találtam is egy fotót egy üzletemberről, aki beszippan egy szál spagettit. Ez tökéletes, gondoltam. Tovább keresgéltem, és rábukkantam egy szikh férfira, aki csókra csücsöríti az ajkait. Letöltöttem mindkét felvételt, egész jó volt a felbontás, és dolgozni kezdtem. Az eredmény egy kép lett, amelyen egy fehér üzletember meg egy turbános indiai ugyanannak a spagettinek a két végét szívják, mint Susi és Tekerő az amerikai rajzfilmben. Persze jobb lett volna egy modellfotó, de, mint tudjuk, a fák sem nőnek az égig. Csak abban bíztam, hogy a kultúrfőnök megveszi az ötletet. Magasról tettem rá, hogy a képek szerzői jogi védelem alatt állnak. Különben is, az egyiket egy amerikai, a másikat meg egy olasz honlapon találtam, és minimálisnak ítéltam a lebukás veszélyét.

Még azt is kitaláltam, hogy feliratos pólókat készíttetünk a hajléktalanoknak a városban: „Keresztül-kasul – Art has no Homeland”. Abban az időben a hajléktalanok voltak az új faj az úgynevezett kreatív társadalmi osztályon belül. Divatosnak számítottál, ha úgy néztél ki, mint egy hajléktalan, vagy ha az ismerőseid között akadt egy fedél nélküli, illetve ha bármilyen kapcsolatban álltál egy ilyen emberrel.

A kultúrfőnök azonmód bekajálta az ötletet. Odavolt a provokatív elemért, nem jött rá, hogy az egész egy nagy humbug. Håkon majd felrobbant dühében.

Megkértem, hogy a prezentáció alatt vigyázzon Amalie-re, és amikor kijöttem és azt mondtam, hogy megvette, olyan hamis mosolyt erőltetett az arcára, hogy Amalie sírva

fakadt. A nap hátralevő részére szabadságot vettem ki és hazaindultam a lányommal.

Útközben bevásároltunk a vacsorához, mindennel elkészültünk, mire Sara hazaért, és olyan kellemes estét töltöttünk együtt, ami ritkaság számba ment, a vacsora és az Amalie-nek olvasott esti mese után elégedetten telepedtem le a tévé elé egy pohár vörösborral.

(...) Egy hónappal később lecsapott a bárd. Kiderült, hogy az elhízott üzletember a képen nem is üzletember, hanem valamelyik olasz fasiszta szervezet feje. Egy újságíró felismerte, és kiborult a bili. A Dán-Indiai Baráti Társaság képviselője panaszt emelt és mindenkitől nyilvános bocsánatkérést követelt. A kultúrfőnök tajtékozott, a plakát romba döntötte a rendezvényét meg a nemes és épületes célokat. Miért csak jó lehet a művészet, kérdeztem, inkább örüljön az ingyenreklámnak, de ezt már nem vette be. A tetejébe az észak-olasz náci vezér egy szerencsétlen véletlen folytán tudomást szerzett erről a valójában jelentéktelen ügyről, és a szerzői jogokat birtokló fotóssal szövetkezve beperelte az irodát.

2008 közepén jártunk, és kitört a válság. Az állások az ágazatban bizonytalanná váltak, a főnököm pedig kapva kapott az alkalmon, hogy még egy embert kirúghat. Összecsuktam tehát a Mac-et és búcsút vettem a többiektől az irodában. Håkon képmutatóan sajnálkozott. Úgy sejtettem, korábban rendesen kavarta nekem a szart a kulisszák mögött.

Eleinte nem vettem a szívemre, hogy kirúgtak.

Szétküldtem az önéletrajzomat, voltam néhány állásinterjú, de már közelebb jártam a negyvenhez, mint a harminchoz, és öregnek számítottam a reklámparban. Ráadásul úgy tűnt, az állásinterjúk meghatározott forogatókönyv szerint zajlanak: az interjúztató örömet leli abban, hogy rituálisan megaláz, én meg valójában nem is kapok lehetőséget. Gyarapítottam a munkanélküli segélyen élő túlképzettek táborát, elment a kedvem az álláskeresőstől. Bementem a fehér irodába a hivatalban, ahol motiválni próbáltak, be-

lementem a játékba, azt hangoztattam, hogy állampolgári kötelességemnek tartom az álláskeresést – az ügyintézőknek legalább volt munkájuk.

Már nem sétáltam. Nem leltem benne semmi élvezetet, sétálás közben nem volt min gondolkodnom. Hiányzott a dió, amit meg kell törni. Inkább heverésztem a pamlagon vagy a lakásban tébláboltam. Azokon a napokon, amikor Sara vitte Amalie-t az oviba, fel sem öltöztem. Feltűnt, mennyire bosszantja, amikor hazaér, hogy még mindig fürdőköpenyben vagyok, ezért magamra kaptam valamit, mielőtt véget ért a munkaideje, de aztán letettem erről a szokásról. A hűtő és a pamlag volt az egyedüli társam. Zabálni kezdtem. Szinte állandóan éhes voltam. Éjszaka arra ébredtem, hogy a hűtő sötétjében megbúvó sonkasaláta maradékára gondolok, felkeltem, és állva befaltam az egészet, majd kartonból öntöttem magamba a selymesen lágú gyümölcsöt. Általában délben nyitottam ki az első doboz sört, a vacsorához bort ittam, utána whiskyt. Azt mondogattam magamnak, hogy ez csak átmeneti állapot, most épp nincs munka, semmi értelme keresni. Néhány év múlva jobbra fordul minden, felélénkül a gazdaság, nincs más teendőm, mint várni, addig meg valahogy majd csak elütöm az időt. Az üres sörösdobozokat kidobtam, mielőtt Sara hazaért. Nem tudom, észrevette-e, hogy búzlók a sörtől, és már vacsora előtt be vagyok csípve, mindenesetre egy árva szót sem szólt.

Egyik nap korán hozzáálltam az iváshoz, éppen befejeztem az első hatos sörösdobozot, amikor felhívott Sara, hogy hozzam el Amalie-t az óvodából. Túlórázik.

Kölcsönvettem a biciklijét, mert csak azon volt gyerekezés. Amalie végig csacsogott, miközben útban hazafelé átkerekeztem a városon, a kérdéseire hol igennel, hol nemmel válaszoltam, és időnként kérdeztem tőle valamit. A kék égen a nap olyan volt, mint a rajzain. Egy család pakolt be az autóba, majd elindult a tengerpartra. A jelenet hatására hátrafordultam és megkérdeztem Amalie-től, mit szólna, ha vennék vaníliafagyit és Sprite-ot. Közben a bicikli első kereke felszaladt a szegélyköre, a lábam lecsúszott a pedálról és elveszítettem az uralmat a járgány fölött. Felborultunk.

Szerencsére csak egy tejfog, mondták a ballesetin. Ültem, gyűrött ingemet Amalie vére tarkította. Én egyetlen karcolás nélkül megúsztam.

A rákövetkező héten képtelen voltam a mosolygó Amalie-re nézni. Vacsora közben nagyot kortyoltam a vörösboromból, valahányszor megláttam az első fog helyén tántorgó úrt. A kislány nem csinált belőle nagy ügyet. Sara annál inkább, tajtékzott, és egy héttel később kirúgott. A pamlagon hevertem, tömtem magam és ittam, amikor szakított velem. A háttérben ment a tévé.

Egy időre a barátomhoz, Stanleyhez költöztem. Köre-maileket küldtem, lakáshirdetéseket néztem a neten és frissítettem a Facebook-oldalamat, mert minél előbb találni akartam egy kecót. Párszor felhívtam Sarát este, de nem vette fel. Stanley kanapéján aludtam, s hálám jeléül napközben egy kicsit összetakarítottam meg kipakoltam a mosogatógépből. Stanleyt szemlátomást

ART IS ZONYÚ

nem zavarta, hogy nála lakom. Eljött a hétvége és bementünk a városba. Stanley vállalati jogászként dolgozott és a munkahelye megnyert egy pert – ezt meg kell ünnepelelnünk, mondta. Rád fér egy kis kimozdulás, tette hozzá. Egy belvárosi bárban kötöttünk ki. Mellettünk egy amerikai társaság szórakozott, irtóra idegesítőek voltak, s amikor kiderült, hogy Stanley egyik munkatársának születésnapja van, a következő dalt rögtönöztük a srác tiszteletére:

*How old are you now?
How old are you now?
You'll get cancer in the asshole
And then you will die.*

Képtelen voltam visszafojtani a nevetést, nagyon elégedettek voltunk magunkkal, hogy ilyen viccesek vagyunk, aztán eljöttünk a bárból és hazamentünk. Otthon lerokadtam a kanapéra. Stanley mellettem ült egy széken. Politikáról beszéltünk, de nem jutottunk közös nevezőre, kit utálunk a legjobban: az úgynevezett jobboldalt, az úgynevezett baloldalt vagy az úgynevezett középpártokat. Stanley kivett egy üveg whiskyt a szekrényből, töltött, majd előadott egy rövid monológot a malátawhiskyről. Saráról és Amalie-ről beszélgettünk. Aztán hirtelen zokogásban tört ki, és bevallotta, hogy évek óta két nadrágot hord, mert szégyelli pipaszár lábát.

Reggel másnaposan ébredtünk. Szalonnát sütöttem és tükörtojást. Stanley megette a fehérje negyedét, a sárgáját meg kilyuggatta és nézte, ahogy szétfolyik. Vasárnap ajánlottak egy garzonlakást a Sydhavn kerületben, amire azonnal lecsaptam. Stanley és egy másik barátom segített a költözésben. Sara nem volt otthon, amikor elhoztuk a cuccaimat. Stanleynek hálám jeléül, hogy a kanapéján alhattam, vettem egy üveg Highland Parkot.

(...) Fél éve laktam a sydhavni lakásban. Tizenöt kilót híztam. Többször előfordult, hogy nem jelentem meg a munkaügyi hivatalban, vagy azért, mert másnapos voltam, vagy egyszerűen azért, mert összefolytak a

napok és a fejük tetejére álltak a napszakok, teljesen elszigetelődtem, a tetejébe megvonták a járadékot. Fel is út, le is út. Beköszöntött az éjszakai tévészés ideje. Éjszakai tévészés, van valami sajátos abban, ha az ember hétköznap éjszakába nyúlóan tévézik. Minden csendes a lakásban, éjjel három fele jár, a jéghokiról átkapcsolsz a tv Shopra, majd egy amerikai sorozatra, aztán egyre több csatornán szűnik meg az adás, s végül szűrkén vibrál a képernyő. Ekkor odalépsz az ablakhoz és bámulod a házak homlokzatát, az ablakok többnyire sötétek, ott egészséges, munkába járó emberek élnek, akik ágyukban a dolgozó állampolgárok jól megérdemelt álmát alusszák, ám néhány ablakból fény szűrődik ki, nem a gyertya narancs-sárga lángjának a fénye, hanem az éjszakai tévéé: a vacsora óta bekapcsolt készülék hideg, kék fénye. Esetleg egy pornófilm szaggatott villódzása, ezt pornófénynek hívom, s a fény ritmikus váltakozásáról ismerni fel, a függöny mögött pulzáló testszínű izzásról. Nem mertem kikapcsolni a tévét mindaddig, amíg el nem nyomott a fáradtság, a kapcsolgatás ekkor már nem rázta fel az érzékeimet és nem találtam olyan intenzívnek a csendet sem, lassan az álom ösvényére léptem.

Gyűltek a fizetési felszólításokat tartalmazó borítékok és a bedobált reklámújságok az előszobában. Gyűltek a hulladékkal és üres üveggel megrakott szemeteszsákok a konyhaajtóban. Gyűltek a koszos edények a konyhaasztalon. Gyűlt a zsír a bőröm alatt. Minden gyűlt és szaporodott, leszámítva a pénzt. Zárolták a kártyámat, egy szép nap ott álltam a Kvickly áruházban és nem tudtam fizetni. Elkullogtam. Az áru ott maradt. A barátaimtól lejmoltam, Stanleynek már tízezerrel lógtam.

Ez nem mehetett így tovább. Egy nap ernyedten és másnaposan felszálltam a nyugati külvárosba tartó vonatra, Stentofte állomásig utaztam. Állásinterjúm volt.

Amikor Stanleytől további ötezerrel kértem lakbérre, átölelt és megígértette velem, hogy munkát keresek. Bármilyet. Azt feleltem, hogy ez képtelenség, hiszen gazdasági vál-

ság van. Ha az ember nem válogató, mondta, mindig talál valamit: McDonald's, 7-Eleven, iss. Jót fog tenni, vigyorgott, kirángat a gödörből. Reggel fölhevített, hogy felébredsz, biztos akart lenni benne, hogy fölkelek. Álomittas, keserű hangon gajdolni kezdtem a telefonba Jodle Birge *Igaz barátok* című slágerét, majd letettem a kagylót. De fölkeltem, felöltöztem, azután levánszorogtam a Dybbølsbro állomásra. Az álláshirdetésben fogyatékosgondozót kerestek.

Azelőtt soha nem jártam Stentoftében, az állomáson állva rögtön megértettem, miért. Ha Hieronymus Bosch vagy Bruegel 2008-ban él, nem örömlányokat fest, akiket csontvázak erőszakolnak meg, nem férfiakat, akik vijjogva hullanak az ördög serpenyőjében fortyogó olajba, még csak nem is kísértetsegregateket, amelyek támadást indítanak és letarolnak mindent, hanem Stentofte betonrengetegét. Ha azt hiszed, a pokol nem létezik, ülj fel a B jelű vonatra Stentofte felé.

Jütlandra menet persze átvonatoztam ezen a városrészen. A fülkéből láttam az állomásépületnek nevezett posztmodern rettenetet meg a városháza előtt álló szobrot, az *Életöröm talapzatát*, amely a pályaudvar fölé magasodik, de első ízben álltam a peronon. Elindultam a mozgólépcső felé, fölmentem a váróba. Nem volt ott más, csak néhány ingázó melós és egy padon alvó csöves, a mozgólépcső tetejénél egy kis csapatnyi suhanc lógott, akiken alig lehetett keresztülvergődni. Semmi rosszat nem tettek, mégis sikerült félelmet kelteniük a járókelőkben, pusztán azzal, ahogy ott álltak. Egyikük ledobott egy csikket a hátam mögé. Egy másik hangosan krárogott és a földre köpött.

Odakint megnéztem a térképet, amit egy régi kisokosból téptem ki és csúszttam a zsebembe. Jobbra kellett mennem, ellentétes irányba a világítótoronyként meredező Életöröm talapzatával, a szobor vidám színei siralmasan hatottak, és csak rontottak a helyzeten.

Az állomás épülete valaha egy kínai étteremnek is otthont adott. Régen bezárták a helyet, amelynek fehérre festett ablakai előtt egy vézna kutya ugatott, mintha bebocsátást

kérne. Az épület melletti terület nem volt beépítve. Feltehetően bérházakat terveztek ide, miután felépül az állomás, de ebből semmi nem lett. Ellenben a mező végében megépült egy nagy forgalmú főút, az út másik oldalán egy iskola és egy drótkerítéssel körbevett focipálya, amely mögött lakótömbök sorakoztak. Ezek egyikében élt Waldemar.

Azt mondják, az a tökéletes labirintus, ami a lehető legtöbb azonos elemből áll, és egy idő után már elkésve bolyongtam az egyformán szürke betonépületek között, a számokat nézegettem a véletlenszerűen váltakozó piros és kék ajtókon. Odaértem egy játszótérhez, azt hittem, jártam már ott, de aztán tűz nyomát fedeztem föl a csúszdán, ami nem tűnt ismerősnek. Bizonyára egy másik játszótér mellett mentem el korábban. Egy helyütt szétváltak a házak, hogy helyet adjanak egy nagyobbacska gyepszőnyegnek. Átvágtam rajta. Búzlótt a kutyagumitól. Néhány perccel kilenc után úgy döntöttem, hogy visszafordulok, ha tíz percen belül nem találom meg a 36-os számú házat a 3A tömbben. De nem így lett, kiderült, hogy a 3A tömb ott áll a gyeper másik oldalán.

Waldemar a földszinten lakott, a bal oldali lakásban. A jobb oldali lakás rolói le voltak eresztve, de láttam, hogy odabent babrálja őket valaki, hogy könnyebben kilásson. Első érintésre úgy tűnt, a csengő műanyag lapocskája felmondta a szolgálatot, de miután egy kicsit megbirizgáltam, felberregettem, és én beléptem a kapun.

Miközben a lépcsőházban várakoztam, hallottam, hogy Waldemar a retesszel és a biztonsági láncsal zörög az ajtó mögött. Biztos voltam benne, hogy a szomszéd a kémlelőnyíláson át figyel. Végül kinyílt az ajtó.

Waldemar alacsony volt, annyira ugyan nem, hogy törpének mondhatnánk, ahhoz azonban elég kicsi, hogy a feje fölött az üres levegőbe bámuljak, amikor kinyílt az ajtó. Tekintetem kissé lefelé fordítottam és megláttam az arcát. A bőre olyan fehér volt, mint egy vámpíré, jókora pattanások tarkították a homlokát, zöld szemét felnagyította a fekete keretbe foglalt erős szemüveg. Vállig

érő haja a fejére lapult, ám amint elhagyta a koponyáját, apró fekete fürtökben kezdett bodorodni. Választékáról egy szakadt sötétítő függöny jutott eszembe, amelyen áthatol a hideg fény. Waldemar tartása olyan rossz volt, hogy már-már púposnak látszott, amittől még alacsonyabbnak tűnt. Betessékelt.

A nappaliban két csésze és egy termosz árválkodott a dohányzóasztalon. A helyiség furcsán személytelennek tűnt, pedig nekem aztán édes mindegy, hogy a tárgyakkal van-e személyes jellegük, az itteni berendezés mégis elborzasztott, leginkább kórházi váróteremre emlékeztetett.

– Főztem kávé – mondta Waldemar.

Helyet foglaltunk az asztalnál. Waldemar beszélt a betegségeiről és a tünetekről. A ritka és iszonyatos szenvedések két lábon járó tankönyve volt, számtalan olyan rendellenességgel küzdött, amelyekből nekem egy is elég lett volna, hogy inkább a halált válasszam. Mindez eszembe juttatott egy dokumentumfilmet, amit az egyik éjszakai tévézésős szeánszom alatt láttam. Egy nőről szólt, akibe hatszor csapott bele a villám. Ugyanazt a méltánytalanságot fedeztem fel nála is.

Izombetegsége miatt csekély mozgástól is kifáradt, s dacára annak, hogy beteg szívét az orvosok kétszer megoperálták, nem volt rá garancia, hogy sokáig bírja. Végeredményben maguk az orvosok is természetellenesnek tartották, hogy még nem alulról szagolja az ibolyát. Később azt gondoltam, hogy Waldemar bizonyára emberfeletti fizikai szívóssággal és kitartással rendelkezik, ha mindazon betegségekkel küzdve, amellyel a természet sújtja, akár egyetlen napot is túlél. Egy másik kór visszafogta a növésben, de biztos vagyok benne, hogy ha elkerüli ez a növekedést gátló nyavalya, akkor hatalmas, legalább két méteres emberré cseperedik, és ha izombetegsége nem gyöngíti le, roppant erős lenne, ha pedig nem a butaság sivatagában élte volna le az egész életét, nem hiszem, hogy bármi is határt szabott volna neki; de léte mentes volt minden inspiráló mozzanattól, mindennapjait az emberi tompultság és a gyámkodó leereszkedés közti manőverezés

töltötte ki. Nem találkoztam nála konokabb emberrel, és mindenekelőtt azt hiszem, hogy elhasznált szíve is éppen emiatt a roppant nyakasság miatt vert még.

Waldemarnak nem volt szokása felemlegetni a betegségeit, erre később jöttem rá, azonban úgy érezte, hogy beletartoznak a munkaköri leírásba. Talán nem árt tudnom, hogy megeshet, holtan rogy össze, miközben épp gondozom.

Elektromos kerekesszékkal közlekedett, és az otthoni teendők, még a legapróbbak is, teljesen kimerítették. Az önkormányzat pénzt bocsátott a rendelkezésére, hogy gondozót fogadjon heti harminchét órában, aki segítségére van a mindennapokban. Waldemar régi gondozója felmondott és most másikat keresett. Azt is elárulta, hogy huszonkét éves, a szülei egy másik lakótömbben élnek, Sten-tofte ellenkező végében.

Én is meséltem magamról egy keveset, jobbra hazugságokat és féligazságokat.

Később, amikor már otthon ültem a lakásban, Sydhavnban, Waldemar telefonált és közölte, hogy enyém az állás. Másnap kezdek. Leraktam a kagylót, ültem és a levegőbe bámultam.

Este felhívtam Sarát. Ezúttal sem vette fel. Aztán hosszú idő után újra sétálni indultam. Reméltem, hogy a friss levegő segít majd álomba szenderülni. Sten-tofte gondolatától is a rosszullét kerülgetett. Talán jobbra fordul a helyzet, ha valóban kitavaszodik – még csak március volt.

BOGDÁN Ágnes fordítása

© Kristian Bang Foss, Døden kører Audi, Gyldendal A/S 2012

Kristian Bang Foss 1977-ben született Dániában. Matematikát és fizikát tanult az egyetemen, majd elvégezte a Dán Íróakadémiát. Első regénye, a *Fiskens vindue* („A hal ablaka”) 2004-ben látott napvilágot, és lelkes fogadtatásra lelt a kritikusok körében. A 2012-ben megjelent harmadik, „A halál Audival jár” (*Døden kører Audi*) című regényéért 2013-ban elnyerte az Európai Unió Irodalmi Díját. A regény, amely a munkanélküli Asger és a fogyatékkal élő Waldemar különös kapcsolatáról szól, Magyarországon a Park Kiadó gondozásában lesz hamarosan olvasható.

Bogdán Ágnes az ELTE-n végzett skandinavisztika, valamint magyar nyelv és irodalom szakon. Számos próza- és versfordítása jelent meg dán nyelvből, köztük Knud Romer önéletrajzi ihletésű regénye, az *Aki pislog, fél a haláltól* vagy Henrik Nordbrandt *Mi, dánok* című verseskötete. A svéd Gunnar D. Hansson *A Lomonoszov-hátság* címet viselő verses esszékötetének társfordítója. Jelenleg egy kortárs dán versantológián dolgozik.